

Prakticko-teologické reflexe tématu HOSPODAŘENÍ

Pro potřeby Diecézní synody Diecéze plzeňské zpracoval v červenci 2025 synodní tým

(5) ODPOVÍDAJÍCÍ MZDY A ZDROJE	2
Základní prameny k tématu Odpovídající mzdy a zdroje	3
(6) SPRÁVA MAJETKU FARNOSTÍ	4
Základní prameny k tématu Správa majetku farností	5
(F) PÉČE O SPOLEČNOST A ZEMI	6
Základní prameny k tématu Péče o společnost a Zemi	7
TEOLOGICKÉ REFLEXE.....	8
Petr Hruška: Blahoslavení dělící se aneb Teologická reflexe správcovství	8
Jaroslav F. Pechar: Bible a majetek	23
Charles E. Zech: Rozvoj konceptu Stewardship (správcovství) ve farnosti	25
Církevní právo: Respekt k právnímu rámci jako součást hospodaření s majetkem	28
Dary věřících v souvislosti se křtem, svatbou, či pohřbem podle kanonického práva	35
Michal Kaplánek: Podnět k ekumenickému semináři „Boží peníze“	38
Kim de Wildt: Profanace katolických kostelů aneb Mezi právem a pastorační péčí	39
Pakt z katakomb (1965) a Obnovený Pakt z katakomb (2015)	41
Dawn M. Nothwehr: Katolická ekologická integrita	45
Vojtěch Pelikán: Laudato si' – Přichází čas ekologické konverze?	46
Další online zdroje k reflektovaným tématům	50
ZÁVĚREČNÁ TEOLOGICKÁ SYNTÉZA.....	51
I. Shrnutí základních pramenů	51
II. Shrnutí teologických reflexí	51
III. Syntéza základních pramenů a teologických reflexí	52
IV. Doporučení pro plzeňskou diecézi	52
V. Závěrečné shrnutí	54

*Tento pracovní dokument ve své **první části** prezentuje témata, úkoly, pomocné otázky, doporučené prameny a prakticko-teologická prohloubení pěti „oblastí k řešení“, které se úzce vztahují k třetímu synodnímu tématu HOSPODAŘENÍ (5, 6, F), jak byly zachyceny v materiálu Oblasti k řešení ([ZDE](#)).*

*Ve své **druhé části** (Teologické reflexe) pak tento dokument přináší deset samostatných reflexí od našich synodních odborných teologických poradců či z našich vlastních zdrojů, které se z prakticko-teologického hlediska zabývají tématy týkajícími se oblastí „hospodaření“.*

***Třetí část** pak nabízí závěrečnou teologickou syntézu shrnující podněty z předchozích dvou částí.*

(5) ODPOVÍDAJÍCÍ MZDY A ZDROJE

Úkol: Navrhnout způsoby, jak poskytovat spravedlivé a odpovídající materiální zajištění kněžím, jáhnům a dalším pracovníkům v diecézi (např. katechistům, pastoračním asistentům či správcům majetku apod.).

Pomocné otázky: Jak pro toto materiální zajištění v příštích 10 letech získat finanční zdroje? Větší finanční spoluúčasti věřících? Jak vysokou? Jakým způsobem získávanou? Nebo spíše tím, že bude kněžím umožněno částečně pracovat v civilních povoláních (což může být také misijní příležitostí)? Za jakých podmínek? Nebo spíše klást důraz na intenzivnější investiční hospodaření diecéze? V jakých etických hranicích? Jakým způsobem vyjít vstříc požadavku církevního práva, podle kterého je třeba „těm, kdo vykonali práce na základě smlouvy“, poskytnout „spravedlivou a přiměřenou odměnu tak, aby mohli náležitě uspokojit potřeby své i jim blízkých osob“ (CIC kán. 1286; srov. kán. 231,2)? Ve vztahu k pastoračním pracovníkům, kteří mají rodinu, jaký má být poměr v ohodnocení mezi služebníky a služebnicemi žijícími v celibátu a těmi, kteří a které mají rodinu?

Doporučené prameny: Pro přípravu ke společnému rozlišování doporučujeme pročíst si úvody k části **C.3** textu [Inspirace pro tvorbu sdílené vize diecéze](#) a z dokumentu [Mistře, kde bydlíš](#) pak především č. 98 (případně 69, 70, 71, 73, 79, 81, 84, 88-93). Důležitým pramenem pro práci této skupiny může pak také být část III. Struktura personálních nákladů [Přílohy 3: Hospodaření a finance](#) (str. 10 – 12) dokumentu [Mistře, kde bydlíš](#).

Prakticko-teologické prohloubení: Tato oblast se týká nejen otázky, co to znamená „spravedlivá“ a „odpovídající“ mzda (biskupa, kněží, jáhnů, spolupracovníků v pastoraci, ale i dalších zaměstnanců církve), ale také, jakými způsoby, po jakých krocích a jak rychle můžeme v současné hospodářské situaci diecéze k těmto spravedlivým a odpovídajícím mzdám směřovat. Jaké vidíme cesty, které by mohly k přiblížení se těmto spravedlivým a odpovídajícím mzdám přispět?

Pozn.: Z výše uvedeného je jasné, že se tato oblast v mnoha bodech úzce dotýká tématu „pracovní skupiny pro ekonomická východiska a procesy“, se kterou bude třeba na tomto tématu úzce spolupracovat. Zároveň lze ale i nezávisle na práci této odborné skupiny naslouchat i v této oblasti „moudrosti Božího lidu“.

Z prakticko-teologického a eticko-teologického hlediska jsou zde důležité otázky způsobů získávání finančních zdrojů a s nimi související otázky, jako:

- Do jaké míry můžeme jako diecéze a farnosti "podnikat" či „investovat“, aniž bychom zanedbávali naše vlastní poslání anebo naopak jednali proti němu?
- Jaké máme nástroje pro posuzování etičnosti nejrůznějších druhů investování a jaká máme pro toto posuzování formulovaná kritéria?
- Jak máme ošetřená rizika nezdravé závislosti na konkrétních politických personách, proudech či neetických aktivitách dárců v případě získávání darů či sponzorských nebo grantových příspěvků od nejrůznějších soukromých či veřejných subjektů?
- Za jaký druh příjmu je třeba považovat dary a příspěvky, které dávají věřící v souvislosti se slavením mše svaté (tzv. „stipendia“), či v souvislosti se slavením dalších církevních úkonů jako např. svateb, křtů, pohřbů, žehnání apod. (tzv. „štolové poplatky“)? Podle církevního práva jsou „stipendia“ určena pro sloužícího kněze na podporu jeho služby a „štolové poplatky“ patří farnosti, kde jsou úkony vykonávány, a mají také pokrýt náklady s těmito úkony spojené. Jak se při tom vyhnout „jakémukoli náznaku obchodu se svatými věcmi“, jak k tomu vyzývá církevní právo?
- Do jaké míry je vhodné a odůvodnitelné, aby finanční zdroje na běžnou pastorační službu a provoz farností či komunit byly získávány mimo tyto farnosti a komunity a do jaké míry zevnitř těchto farností a komunit? Čím blíže je tento zdroj těm, kteří jej využívají („vlastní zdroje“), tím více se lidé za způsob využití těchto financí cítí spoluzodpovědní a tím více mohou ovlivnit jejich praktické využití. Čím jsou tyto finanční zdroje vzdálenější příjemcům služeb, které jsou z nich financované („cizí zdroje“), tím mohou být tyto služby na jejich příjemcích více nezávislé (a tudíž stabilnější), ale příjemci takto financovaných služeb se za tvorbu těchto zdrojů necítí být zodpovědní.

- K jaké míře finanční spoluúčasti současných návštěvníků bohoslužeb ve světle těchto úvah chceme směřovat? Jakým způsobem? Po jakých krocích?

ZÁKLADNÍ PRAMENY K TÉMATU ODPOVÍDAJÍCÍ MZDY A ZDROJE

Evangelium: Máme před očima Ježíše, který v příběhu o „chudé vdově“ (Mk 12,43-44 dává jasně najevo, že velkodušnost se nepoměřuje množstvím dávaných peněz (tedy že je rozdíl mezi dáváním „z přebytku“ a dáváním „z nedostatku“) a který je nakonec sám ve svém životním osudu dovršením toho, že ona chudá vdova dala „celé své živobytí“ a zároveň i své učedníky vyzývá: „Prodejte, co máte, a dejte to jako almužnu“ (Lk 12,33). Nemáme „hromadit pro sebe“ ale spíše „být bohatí před Bohem“ (Lk 12,21). Ježíš tak navazuje na starozákonní obraz o postavě chudého jako postavě člověka zcela závislého na Bohu a dovolí si hlásat: „Blahoslavení chudí... hladovějící... plačící...“ (Lk 6,20-21; srov. Mt 5,3-11), aby zároveň ve své službě a životě ztělesnil zaslíbení z Mariina Magnificat: „Mocné sesadil z trůnu a ponížené povýšil, hladové nasýtil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou“ (Lk 1,51-53; srov. Lk 6,24-25). O penězích mluví jako o „nespravedlivém mamonu“ (Lk 16,9-13), přičemž tím nechce odsoudit zacházení s financemi jako takové, ale varovat před tím, aby se majetek nestal modlou. Cestou k tomu, jak se tomuto pokušení vyhnout, je pak věrnost v maličkostech (srov. Lk 16,10; Lk 12,16-21; Lk 18,18-25) a mít poklad v nebi (srov. Lk 12,22-23.30-34) skrze štědrost (viz např. Lk 6,34.38).

Papež: O etické dimenzi správy majetku papež František píše v *Evangelii gaudium* toto: „Na etiku se obvykle hledí s posměšným pohrdáním. Je považována za kontraproduktivní, příliš lidskou, protože relativizuje peníze a moc... Etika v posledku odkazuje k Bohu, jenž očekává závaznou odpověď, která přesahuje tržní kategorie... V tomto smyslu vybízím finanční odborníky a vlády různých zemí, aby vzali v úvahu slova starověkého mudrce: ‚Nedělit se s chudými o vlastní majetek znamená okrádat je a brát jim život. Majetek, který vlastníme, není náš, patří jim‘ (sv. Jan Zlatoústý)“ (EG 58). „Solidarita... vyžaduje vytvoření nové mentality, která uvažuje v kategoriích společenství a počítá s upřednostněním života všech před shromažďováním statků ze strany některých“ (EG 188). Během své první audience s novináři krátce po svém zvolení papež František vysvětloval, proč si zvolil jméno František podle sv. Františka z Assisi a řekl: „Ach, jak bych chtěl církev chudou a pro chudé!“ Toto pak odůvodňuje v *Evangelii gaudium* takto: „Boží preference pro chudé má důsledky pro život víry všech křesťanů, povolaných mít stejné ‚smyšlení, jaké měl Kristus Ježíš‘ (Flp 2,5). Inspirovaná touto preferencí si církev zvolila opci pro chudé, chápanou jako ‚specifická a prvořadá forma prokazování křesťanské lásky, o které svědčí celá církevní tradice‘. Tato opce – učil Benedikt XVI. – ‚je zahrnuta v christologické víře v onoho Boha, který se stal chudým pro nás, aby nás svojí chudobou obohatil‘. Proto si přeji církev chudou a pro chudé. Oni nás mají mnoho co učit“ (EG 198; srov. EG 195).

Synoda o synodalitě: *Závěrečný dokument SoS* na více místech mluví o respektování práv církevních zaměstnanců, o důstojnosti lidské práce a nutnosti spravedlivého hospodaření: „Ze synodního procesu vyplývají zejména některé konkrétní potřeby, na které je třeba reagovat způsobem odpovídajícím různým kontextům: ... e) účinné uznání důstojnosti a respektování práv těch, kteří pracují jako zaměstnanci církve a jejích institucí“ (SoS 77; srov. SoS 151). Je zde zmiňována nutnost ochrany před „zneužíváním financí“ a „pracovních podmínek v církevních institucích“ (srov. SoS 98). To podle dokumentu SoS pomůže s „překonáním klerikalismu“, který se projevuje kromě jiného i v „ekonomickém zneužívání ze strany církevních služebníků“ (SoS 74).

Diecézní synoda: V *Závěrečném dokumentu MkB* je konstatováno, že „ekonomická rada diecéze se shodla na tom, že je vhodné výhledově směřovat k vytvoření ‚kodexu etického investování‘, který by diecézi pomohl v jednotlivých konkrétních situacích rozhodování, aby diecéze investovala nejen efektivně, ale také eticky“ a že „v diecézi i ve farnostech chybí také pravidla pro etické nakládání s dary (přijetí i odmítnutí)“ (MkB 73). To se pak opakuje ještě jednou: „Některé farnosti, zejména městské, pak zdůrazňují důležitost etické stránky hospodaření (původ finančních prostředků a investičních rozhodnutí, dodržování morálních principů, ekologické dopady) a evangelijních hodnot při správě majetku a financí“ (MkB 84). Dokument pak také konstatuje, že *úroveň finančního odměňování* především pastoračních pracovníků (pastoračních asistentů, jáhnů, kněží) v diecézi je „znepokojivá“ a neodpovídající jak jejich kvalifikaci, tak různým „konkurenčním“ nabídkám např. ze světa neziskových organizací či Charity (srov. MkB 91) a že „chybí analýza, zda příjmy diecéze a farností neumožňují odpovídající zlepšení materiálního zabezpečení“ (MkB 71; v MkB 66 je ovšem konstatováno, že neumožňují). „Spolu s tématem nejrůznějších (pastoračních

i administrativních) rolí ve farnostech a v diecézi obecně se vyskytuje otázka, které z nich lze (či je vhodné) zastávat dobrovolnický a které spíše profesionálně. Na ni pak navazuje další, v jaké výši a z jakých zdrojů mohou být ti, kdo by tyto role zastávali profesionálně, zaplacení. Z toho všeho je jasné, že „pro vytvoření rezervy pro navyšování personálních nákladů bude potřeba změnit způsob jeho financování“ (MKB 98).

(6) SPRÁVA MAJETKU FARNOSTÍ

Úkol: Navrhnout konkrétní modely odborné, efektivní a misijně orientované správy majetku farností, včetně nevyužívaných sakrálních staveb, při zachování nezbytných rozhodovacích pravomocí farností.

Pomocné otázky: Jak v příštích 10 letech zajistit správu majetku, na kterou farnosti nestačí? Je vhodné, aby farnosti samostatně podnikaly či investovaly? Za jakých podmínek, kompetencí, odpovědností? Jaký majetek by si farnosti měly spravovat samy ve své kompetenci? Je cestou nějaká míra centralizace? Nebo spíše podpořit vznik funkce „správců majetku“, kteří budou majetek spravovat ve spolupráci s farnostmi? Jak zajistit, aby důraz na ekonomickou efektivitu nevedl k pohoršení? Měla by ERF nést spolu s farářem či správcem majetku (částečnou) zodpovědnost i před státními orgány? Nebo by měla být spíše jen skupinou (odborných) poradců? Jak misijně spolupracovat s dalšími subjekty společném kulturním, komunitním a misijně otevřeném využití sakrálních staveb? Jak zacházet s nepotřebnými stavbami? Jaké kroky mohou pomoci k tomu, abychom církevní majetek chápali také jako misijní příležitost (např. v oblasti kultury, ochrany památek, rozvoje obcí, péči o krajinu, ochranu životního prostředí apod.)? Pokračovat v předávání kostelů třetím subjektům? Obcím? Spolkům? Soukromníkům? Státu? Za jakých podmínek?

Doporučené prameny: Pro přípravu ke společnému rozlišování doporučujeme pročíst si úvody k části **C.2** textu [Inspirace pro tvorbu sdílené vize diecéze](#) a z dokumentu [Mistře, kde bydlíš](#) pak především č. 30, 63, 94-101, 107 pozn. 57 (případně 12, 67, 69, 74, 76, 77, 82, 79-84, 86, 87). Důležitým pramenem pro práci této skupiny může pak také být [Příloha 3: Hospodaření a finance](#) dokumentu [Mistře, kde bydlíš](#), zvláště pak její část V. Struktura majetku, oddíl B. Správa lesů, polí a sakrálních staveb, Nevyužívané sakrální stavby v diecézi (str. 18) a DODATEK 4. Odpovědi z formuláře ERF (str. 24 – 27).

Prakticko-teologické prohloubení: V této oblasti nejde o celou šíři problematiky hospodaření farností, ale specificky o nalezení vhodného modelu spolupráce na správě a rozvoji majetku ve vlastnictví farnosti mezi jeho vlastníkem, tedy konkrétní farností, a zřizovatelem této farnosti, tedy biskupstvím, které má vůči farnostem podpůrnou a kontrolní roli. V pracovní skupině pro ekonomická východiska a procesy budou samozřejmě odborně reflektovány i konkrétní směrnice, které jsou v diecézi ohledně správy majetku farností, avšak zároveň bude velmi přínosné, aby v synodních skupinách byly na základě jejich zkušeností či expertízy hledány a navrhovány nejrůznější způsoby, jak spolupráci mezi biskupstvím a farností v této oblasti zlepšit. Kromě výše načrtnutých otázek bude vhodné se ptát i na koncepčnější otázky, jako např.:

- Jak najít takový vztah k majetku, který by umožnil chápat jeho správu jako součást našeho misijního poslání?
- Jak souvisí finanční spoluúčast věřících na misijním a pastoračním poslání diecéze či farnosti s pojetím církve a pastorační služby?
- Co znamenají výzvy v závěrečném dokumentu synody o synodalitě pro rozvoj transparentnosti a vykazatelnosti hospodaření farností a biskupství?
- Mají mezi „vlastní zdroje“ patřit také zdroje vznikající „podnikáním“ či „investováním“ farností?
- Je podnikání či investování pro farnosti obecně v diecézi (kvůli nedostatečným kapacitám) spíše rizikové a tyto aktivity by měly být vyhrazeny spíše jen biskupství, nebo to je třeba naopak podporovat, protože farnosti se tak učí být dobrými hospodáři na svém majetku?
- Podle principu subsidiarity, který říká, že podřízený celek má dělat všechno to a pouze to, na co má dostatečné odborné, personální i časové zdroje, a nadřízený celek má přejímat to a právě to, co tyto zdroje podřízeného celku přesahuje – jaký typ majetku by měly vlastnit farnosti?
- Jak spojit potřebu maximální transparentnosti vůči farníkům i dárcům s potřebou nemít všechny „karty“ odkryté v případě podnikatelských aktivit farnosti?

- Jak zajistit rozdělení financí a finančních zdrojů na ty, které mají nést výtěžek pro budoucnost, a na ty, které mají zabezpečovat běžnou službu a provoz farností?

Specifickou oblastí zodpovědnosti za správu majetku farností je pak otázka vlastnictví nevyužívaných či málo využívaných sakrálních staveb (kostelů, kaplí apod.). Jak v diecézi nastavit pravidla pro jejich možné předávání třetím subjektům (obcím, spolkům, fyzickým osobám apod.), případně pro jejich „opuštění“ a přenechání do vlastnictví státu (tzv. „derelikce“)? Jsou k dispozici nějaká celocírkvní pravidla pro zrušení výlučného užívání stavby pro liturgické účely (tzv. „desakralizace“)? Jak se z nich může naše diecéze při těchto procesech inspirovat? Co tyto procesy pro komunitu věřících znamenají pastoračně a misijně?

ZÁKLADNÍ PRAMENY K TÉMATU SPRÁVA MAJETKU FARNOSTÍ

Evangelium: Máme před očima Ježíše, který se stýkal i s bohatými lidmi (srov. např. Josef z Arimatie, *Mt 27,57–60*) a spolu s učedníky čerpal ze společné pokladny, kterou spravoval Jidáš Iškariotský (*Jan 12,6; 13,29*). Respektuje nutnost racionálního kalkulu materiálních zdrojů k životu, když říká: „Nikdo nezakládá dům, aniž by nejprve spočítal náklady“ (*Lk 14,28*). V uznání „dávat císaři, co je jeho“ (*Mk 12,13-17*) Ježíš uznává důležitost politiky a ekonomiky s jejími oprávněnými „světskými“ pravidly a vyhýbá se tím příliš ostrému předělu mezi oblastí politiky a náboženství. Podobenství o „nepoctivém správci“ (*Lk 16,1-8*) nelze chápat jako výzvu k investování nepoctivě získaných peněz, ale jako povzbuzení k *prozíravosti* (praktické moudrosti) a nasazení všech (dostupných) sil v krizové situaci. Nakonec i navazující výrok „Kdo je věrný v maličkostech, je věrný i ve velkých věcech“ (*Lk 16,10*) může být v oblasti hospodaření výzvou k důvěře, že transparentnost není v protikladu s efektivitou hospodaření, ale je její nutnou součástí.

Papež: V tiskovém prohlášení k vydání motu proprio papeže Františka *Fidelis dispensator et prudens* (2014), kterým papež ustavil novou ekonomickou strukturu Svatého stolce a Městského státu Vatikán, zaznělo: „Změny umožní výraznější zapojení expertů na vysoké profesní úrovni do finanční administrativy, plánování a hlášení. Budou zaručovat lepší využívání zdrojů, zlepší podporu pro různé programy, především pro ty, které jsou určené pro práci s chudými a lidmi na okraji.“ V *Evangelii gaudium* pak papež píše: „Ekonomie, jak to naznačuje samo slovo, by měla být uměním, jak dosáhnout náležité správy společného domu, kterým je celý svět“ (*EG 206*).

Synoda o synodalitě: *Závěrečný dokument SoS* rozvíjí téma transparentnosti v oblasti hospodaření s majetkem, když říká, že je třeba „usilovat o to, aby se ekonomická pomoc nezvrhla v asistencialismus (welfarismus), ale podporovala evangelijní solidaritu a byla spravována transparentním a spolehlivým způsobem“ (*SoS 121*). Jinde pak dokument mluví o potřebě „vykazatelnosti na všech úrovních“, a to včetně „vykazatelnosti, kterou je autorita povolána poskytovat společenství“ (*SoS 99*; srov. *SoS 98*). K tomu „jsou nezbytné struktury a formy pravidelné evaluace způsobu, jakým jsou vykonávány všechny druhy služebních povinností“ (*SoS 100*), tedy včetně správy majetku (srov. také *SoS 101*). Konkrétně pro správu majetku to znamená „zajistit, aby ve formách odpovídajících různým kontextům bylo zajištěno přinejmenším (a) účinné fungování ekonomických rad; (b) účinné zapojení Božího lidu, zejména nejkompetentnějších členů, do pastoračního a ekonomického plánování; (c) příprava a zveřejnění (přiměřeně místním podmínkám a s účinnou dostupností) roční účetní závěrky, pokud možno ověřené externími auditory, která zajistí transparentnost správy majetku a finančních zdrojů církve a jejích institucí“ (*SoS 102*; srov. *SoS 108*).

Diecézní synoda: Ze současných ekonomických analýz a prognóz hospodaření v diecézi plyne, že současná efektivita hospodaření s majetkem pokryje pouze pastorační v současných strukturách, se současným personálním pokrytím a se současnou hladinou mzdového ohodnocení, a není již schopná „utáhnout“ žádné zásadní navýšení nákladů (např. personálních či pastoračně-misijních): „Nové a vyšší nároky na finanční potřeby v hlavní činnosti - např. stavba nové školy, významné zvýšení podpory financování škol či sociálních služeb Charity - však není schopen současný trend hospodaření plně pokrýt, protože nevznikají významné přebytky. Stejná situace by nastala, kdyby byla významně snížena solidarita z ostatních diecézí, včetně finanční podpory z diecéze Regensburg, nebo bylo zvýšeno platové ohodnocení kněží či zaměstnanců, které je pod republikovým průměrem“ (*MkB 66*). Přitom „jen několik málo farností se snaží investovat do majetku (investiční byty, penzióny, pronájmy, fondy), který generuje další finanční prostředky“ (*MkB 81*) a „mnoho farností se potýká s finančními obtížemi při údržbě kostelů a dalších budov, které se často zhoršují v důsledku stárnutí budov a potřeby nákladných oprav přesahujících

možnosti farností“ (MkB 101d). Závěrečný dokument MkB se na několika místech dotýká tématu *vícezdrojového financování* (srov. MkB 95) a spoluúčasti věřících na finančním zabezpečení pastorače, přičemž konstatuje, že pouze „některé farnosti rozvíjí různé formy dárcovství farníků vůči farnosti v prostředí důvěry a dobrovolnosti“ (MkB 88), že „u sbírek ve farnostech se objevuje preference adresných a účelových sbírek, kdy je zřejmý jejich účel“ a že jen „v některých farnostech jsou věřící vyzýváni k příspěvkům formou trvalých příkazů“ (MkB 89). Příspěvky na účastníka bohoslužby ve sbírkách sice za posledních 10 let stouply ze 16 Kč na 35 Kč za víkend (bez zohlednění inflace), přičemž někteří farníci přispívají ke službě farnosti spíše svou dobrovolnickou činností, než financemi (srov. MkB 90, srov. MkB 88 a 100). Ovšem „ve srovnání s jinými neziskovými organizacemi se zdá, že v diecézi zatím není věnována dostatečně pozornost rozvíjení v dnešní společnosti běžných forem fundraisingu, jako je systematická práce s osobními i firemními dárci, případně hledání způsobů účinného vtažení potenciálních dárců (farníků či sympatizantů) do spolurozhodování a kontroly ohledně způsobu využití takto získaných prostředků“ (MkB 95).

S pojetím majetku jako „zátěže“ (srov. MkB 82; srov. MkB 96) pak souvisejí i některá „napětí mezi potřebou citlivého vnímání místní pastorační situace a tlakem biskupství na efektivní, tržně laděné využívání svěřeného majetku a financí“ (MkB 97). Dokument zde vyslovuje domněnku, že „k tomu může přispívat převažující vnímání majetku jako zátěže, které zas může být ovlivněné výzvami danými probíhajícím post-restitučním procesem finančního vyrovnání se se státem a směřováním k finanční nezávislosti na státu“ a „extrémní tlak na efektivitu výnosů z vlastněného majetku“, což pak přispívá „k oddělení správy majetku od života běžných lidí, neprůhlednosti a nesrozumitelnosti hospodaření a v důsledku pak také k menší ochotě běžných farníků finančně se spolupodílet na poslání církve“ (MkB 97; srov. MkB 101e). Některým farnostem se navíc zdá, že by v oblasti hospodaření potřebovali více metodického vedení, než přímého zasahování, případně vytvoření nové sítě správců farního majetku (srov. MkB 101c). Nezbytnou součástí efektivního hospodaření je pak také jeho *transparentnost*: „Transparentní nakládání s finančními prostředky a majetkem je důležité jak pro posílení důvěry věřících, tak pro zajištění efektivního fungování farností“ (MkB 83, srov. MkB 99). Míra transparentnosti je přitom v diecézi v různých farnostech velmi různá, někde až „nulová“ (srov. MkB 101a). K transparentnosti nepřispívá, že v diecézi není jednotná praxe pro počítání a evidenci sbírek a darů (srov. MkB 89) a pro zacházení s příspěvky kněžím v souvislosti s liturgií a svátostmi (srov. MkB 92).

(F) PÉČE O SPOLEČNOST A ZEMI

Úkol: Navrhnout konkrétní způsoby správy majetku a způsobu života, které jsou vnímány jako příležitost ke spolupráci s širší společností na společném dobrém díle a v péči o naši planetu.

Pomocné otázky: Jak probouzet ve vlastních církevních majetku v diecézi vědomí, že majetek lze chápat nejen jako finanční či organizační zátěž, pastorační prostředek, či příležitost k finančnímu investování, ale také jako misijní příležitost ke spolupráci s lidmi dobré vůle na péči o kulturní dědictví, nabídce prostoru setkávání a inspirace či spolupráce na rozvoji komunitního života? Jakými konkrétními způsoby v diecézi pečovat o společný "dům" ve světle encykliky *Laudato si'* papeže Františka (stavební objekty, svěřené polnosti, lesy...)? S jakými subjekty lze v tomto duchu v diecézi spolupracovat (nejen v oblasti správy církevního majetku)? Jak při tomto úkolu podpořit etickou a ekologickou dimenzi hospodaření s církevním majetkem, případně i s osobním majetkem jednotlivců?

Doporučené prameny: Pro přípravu ke společnému rozlišování doporučujeme pročíst si úvod k části **C.1 a C.3. srov. A.3** textu [Inspirace pro tvorbu sdílené vize diecéze](#) a z dokumentu [Mistře, kde bydlíš](#) pak především č. 96, 99 (případně 16, 79-84, 86). Důležitým pramenem pro práci této skupiny s tématem zodpovědné péče o planetu Zemi může pak také být část V. Struktura majetku, oddíl B. Správa lesů, polí a sakrálních staveb, stať Projekt udržitelného hospodaření diecéze (str. 18) [Přílohy 3: Hospodaření a finance](#) a pro téma správy majetku jako misijní příležitosti ke spolupráci se širší společností pak také část II. Společnost a církev v procesu restitucí [Přílohy 4: Synodalita a historie](#) (str. 3 – 11) dokumentu [Mistře, kde bydlíš.](#)). Dále srov. také část C. Specifická témata správy majetku (str. 19) [Přílohy 3: Hospodaření a finance](#). Srov. také přímo [Závěrečná zpráva výzkumu o vztazích církve a společnosti v plzeňské diecézi](#), příp. [Obnovený pakt z katakomb](#) a [Mensuram Bonam](#).

Prakticko-teologické prohloubení: V této oblasti zájmu se potkávají tři velmi úzce se prolínající témata:

- a) *majetek a společnost*: hospodaření s majetkem jako misijní příležitost pro spolupráci se širší společností na dobrých věcech ve svém okolí a pro své okolí;
- b) *majetek a ekologie*: péče o planetu Zemi v duchu encykliky *Laudato si'* jako o náš „společný dům“ (coby specifický příklad hospodaření se svěřeným majetkem i jako misijní příležitost obecně);
- c) *majetek a etika*: etické zacházení s financemi a s majetkem, které se úzce týká jak ekologické dimenze hospodaření, tak obecně zacházení s majetkem v duchu evangelia.

Pozn.: Jestliže v prvním a druhém z těchto tří okruhů se jejich témata velmi úzce prolínají s oblastí č. 1 „Misijní charakter diecéze“ (srov. Vize A.3 „diakonie“ coby služba celému stvoření) a s oblastí B. „Život ve vztazích“ a nacházení dobrých způsobů zacházení s majetkem na farní i diecézní rovině může tak mít velký vliv na misijní otevřenost diecéze a v ní žitých vztahů založených na takovéto praktické spolupráci, druhý a třetí okruh pak úzce souvisí s tématem etického kodexu zmiňovaném v rámci oblasti D. „Zdravý rozvoj povolání“. Všechna témata z této oblasti (společnost, ekologie, etika) hrají samozřejmě důležitou roli i v ostatních oblastech života církve, nejen v oblasti hospodaření s majetkem. Budou se tudíž objevovat i ve zpracování jiných oblastí, případně mohou být v této naší oblasti zpracovány i obecněji, nejen ve vazbě na hospodaření s majetkem.

V Závěrečném dokumentu synody o synodalitě je církev povzbuzována, aby podporovala „ekonomiku, které pečuje o lidi i planetu“ (SoS 56) a aby na sebe vzala „závazek ... ke spravedlivému a solidárnímu hospodářství a k integrální ekologii“ (SoS 151). Tato velká slova lze ale vztáhnout i na náš „malý rybníček“ a stejné principy uplatňovat nejen v hospodaření farností i diecéze, ale i ve spolupráci s jinými lidmi dobré vůle na nějakém projektu v duchu *Laudato si'* (srov. např. *Uklidme Česko*) či v oblasti hospodaření jednotlivců. V témže dokumentu je pak přímo zmiňována nutnost ochrany před „zneužíváním financí“ a „pracovních podmínek v církevních institucích“ (srov. SoS 98). To má pomoci s „překonáním klerikalismu“, který se projevuje kromě jiného i v „ekonomickém zneužívání ze strany církevních služebníků“ (SoS 74). Proto je zde velmi silné volání po „vykazatelnosti“ také v ekonomické oblasti, a to skrze „účinné zapojení Božího lidu“ (SoS 102b) a skrze „přípravu a zveřejnění... výroční finanční zprávy“ (SoS 102c).

V této oblasti je třeba se zbývat velmi praktickými kroky. Na druhou stranu by i zde měl být prostor pro „snílky“, kteří se nepřestanou spolu s papežem Františkem ptát, jak můžeme žít a uprostřed dnešního světa sloužit jako „církev chudá a pro chudé“ (EG 198)? Vždyť, jak potvrzuje i závěrečný dokument synody o synodalitě, „církev je povolána být chudá s chudými, kteří často tvoří většinu věřících, naslouchat jim a společně se učit rozpoznávat charismata, která dostávají od Ducha, a považovat je za subjekty evangelizace“ (SoS 19). Jak píše papež František: „Opravdový ekologický přístup je stále více přístupem sociálním, který musí v diskusích o životním prostředí brát v úvahu spravedlnost, aby se dopřálo sluchu jak křiku země, tak i křiku chudých“ (*Laudato si'*, čl. 49). Jakými konkrétními způsoby můžeme i v naší diecézi společně slyšet „nářek Země a nářek chudých“? Jak na něj budeme v nejbližší době reagovat?

ZÁKLADNÍ PRAMENY K TÉMATU PÉČE O SPOLEČNOST A ZEMI

Evangelium: Máme před očima Ježíše, který navazuje na moudrost starozákonních příběhů stvoření, které je „velmi dobré“ (Gn 1,31), příběhu člověka, který byl stvořen k Božímu obrazu a podobě (srov. Gn 1,26), a příběhu Boží otcovské i mateřské lásky k člověku (srov. Mt 11,25). Vidíme Ježíše, jak ve svých rozhovorech s učedníky vybízí k uznání otcovského vztahu, který má Bůh ke svým tvorům: „*Copak se neprodává pět vrabců za dva halíře? A ani jediný z nich není u Boha zapomenut*“ (Lk 12,6). „*Podívejte se na ptáky: Nesejí ani nežnou ani neshromažďují do stodol, a váš nebeský Otec je živí*“ (Mt 6,26). Ježíše vybízejícího své učedníky ke kontemplaci stvoření: „*Zvedněte oči a podívejte se na pole: jsou už bílá ke žnám*“ (Jan 4,35).

Papež: K tématu péče o Zemi se papež František vyslovil především ve své encyklice *Laudato si'*, kde je ovšem péče o Zem úzce provázána i s tématem péče o společnost, především v jejích slabých a chudých („integrální ekologie“). Tuto sociální dimenzi svého poselství pak vyjadřuje také ve IV. kapitola exhortace *Evangelii gaudium* a v celé své encyklice *Fratelli tutti*.

Synoda o synodalitě: V *Závěrečném dokumentu SoS* je církev povzbuzována, aby podporovala „ekonomiku, které pečuje o lidi i planetu“ (SoS 56), aby jako součást svého „evangelizačního poslání, které je povolána žít a ztělesňovat v dějinách“ vzala na sebe „závazek ... ke spravedlivému a solidárnímu hospodářství a k integrální ekologii“ (SoS 151) a aby rozvíjela synodalitu, která se tak „stává sociálním proroctvím, které inspiruje nové cesty i pro politiku a ekonomiku a spolupracuje se všemi, kdo věří v bratrství a mír při výměně darů se světem“ (SoS 153).

Diecézní synoda: V *Závěrečném dokumentu MkB* považujeme za důležité postřehy o různých pojetích církevního majetku: Majetek někteří v diecézi chápou jako pastorační prostředek (srov. *MkB* 79), kulturní dědictví (srov. *MkB* 80), investici (srov. *MkB* 81), finanční a organizační zátěž (srov. *MkB* 82; srov. *MkB* 96), či příležitost k solidaritě uvnitř diecéze a k rozvíjení sociální odpovědnosti a diakonie (srov. *MkB* 84). „O majetku přinášejícím výnosy (pole, lesy, nájemní byty, fondy) zřejmě farnosti moc neví a hospodaření s nimi je jim vzdálené, případně vnímají negativní dopady snah biskupství (o co největší výnosnost) na lokální pastorační vztahy“ (*MkB* 96). „Velmi málo bylo zmínek o tom, ... že svěřený majetek a jeho zodpovědnou správu je možné vnímat také jako misijní příležitost (např. ve spolupráci v péči o krajinu a ochranu stvoření či o kulturní dědictví našich předků). Tento rozměr hospodaření jsme při mapování diecéze mohli intenzivněji vnímat u nejrůznějších obcí, aktivit, spolků, sdružení, uskupení či iniciativ na okraji církve než u farností samotných“ (*MkB* 96). V *Závěrečném dokumentu MkB* je také konstatováno, že „některé farnosti, zejména městské, pak zdůrazňují důležitost etické stránky hospodaření (původ finančních prostředků a investičních rozhodnutí, dodržování morálních principů, ekologické dopady) a evangelijních hodnot při správě majetku a financí“ (*MkB* 84).

TEOLOGICKÉ REFLEXE

PETR HRUŠKA: BLAHOŠLAVENÍ DĚLÍCÍ SE ANEB TEOLOGICKÁ REFLEXE SPRÁVCOVSTVÍ

Níže prezentovaný text vychází z textu „Blahoslavení dělící se“ (Řk farnost Cheb, 2006 / 2019), konkrétně z přílohy „Teoretická východiska správcovství“ (online [ZDE](#)), textu „Budeš mít poklad v nebi: Restituce jako šance“ (Řk farnost Cheb, 2014, online [ZDE](#)) a textu „Mensuram bonam: Faith-Based Measures for Catholic Investors“ (Pontifical Academy of Social Sciences, 2022, online [ZDE](#)).

1. Biblická perspektiva správy majetku

Stvoření a prvotní správcovství (Gn 1–3)

Biblické chápání majetku začíná v knihách **Genesis**. Stvoření je „velmi dobré“ (Gn 1,31) a člověk je stvořen jako **obraz Boha** (Gn 1,26–27) a **správce stvoření**: „Hospodin Bůh vzal člověka a usadil ho v zahradě Eden, aby ji obdělával a střežil“ (Gn 2,15). Z toho plyne základní rozlišení: **člověk není vlastník, ale správce**. Pokušení ovládnout a vlastnit (Gn 3) narušuje Bohem svěřený vztah k věcem i k druhým.

Materiální bohatství a chudoba ve Starém zákoně

a. Bohatství jako požehnání

V patriarchálních příbězích (Gn 13,2; 26,12–14; 30,43) i v knihách jako **Žalmy** (Ž 128) je bohatství vnímáno jako znamení Boží přízně. Zvláště v **Tóre** se bohatství jeví jako důsledek věrnosti Hospodinu: „Budeš-li poslouchat hlas Hospodina... požehná ti Hospodin v tvých městech i na poli...“ (Dt 28,1–6)

b. Dvojznačnost bohatství a prorocká kritika

Napětí mezi vírou a materiálním zabezpečením se projevuje v knize **Job**, která zpochybňuje jednoduché spojení mezi majetkem a požehnáním: „*Proč žijí bezbožníci? Stárnou, ano, i vzchájejí se v majetku?*“ (Job 21,7) **Proroci** (zejm. Ámos, Izaiáš, Micheáš) ostře vystupují proti vykořisťování a sociální nespravedlnosti: „*Slyšte toto, vy, kdo drtíte nuzné... říká Panovník Hospodin: Nepřehlédnu navěky žádný jejich čin.*“ (Am 8,4–7) Zvláště proroci odhalují, že **nespravedlivý systém je modloslužbou**, která ničí vztah k Bohu.

c. Chudí jako privilegovaní v Božím plánu

Chudí nejsou jen ti, kdo nemají, ale ti, kdo **nemají moc, ochranu, nebo hlas**. Boží péče o ně je klíčová: „*Otec sirotků, obhájce vdov, takový je Bůh ve svém svatém přibytku.*“ (Ž 68,6) „*Cožpak nemáš lámat svůj chléb hladovému...?*“ (Iz 58,7)

Desátky – výraz správcovství, bohoslužby a solidarity

V biblické tradici starého zákona je desátek (ma'asēr) výrazem vděčnosti a správy Božích darů. Desátek sloužil na podporu chrámu, kněží, levitů, i chudých (Dt 14,22–29). Nový zákon však desátkovou povinnost nepředepisuje – místo toho klade důraz na svobodné, radostné a štědré dávání: „*Každý ať dává podle toho, jak se ve svém srdci rozhodl, ne s nechutí nebo z donucení; vždyť Bůh miluje ochotného dárce.*“ (2 Kor 9,7)

V SZ jsou **desátky** součástí důvěry, poslušnosti i praktické péče:

- **Abrahámův desátek** (Gn 14,20) – spontánní akt vděčnosti
- **Jákovův desátek** (Gn 28,22) – slib budoucího daru
- **Čtyřnásobné desátky Mojžíšova zákona** (Nu 18, Dt 14) zahrnují: kněze a levity; vlastní potřebu při poutích; chudé a bezdomovce

Desátky symbolizují, že vše je Boží a **majetek není naší jistotou, ale nástrojem služby**: „*Uctívej Hospodina ze svého majetku a ze všeho prvotiny své úrody, pak se naplní tvé stodoly hojností.*“ (Př 3,9–10) V teologické reflexi je desátek vnímán nikoli jako právní norma, ale jako inspirace ke konkrétní formě učenické štědrosti. Může sloužit jako pedagogický nástroj – naučit se pravidelně dávat a sdílet. V pastoraci však musí být prezentován ne jako daň, ale jako duchovní cvičení v důvěře a vděčnosti.

Zákon solidarity a spravedlnosti

Starozákonní zákon obsahuje řadu ustanovení proti trvalé chudobě:

- **Desátky** (Lv 27,30; Dt 14,22–29): rozděleny mezi levity, poutníky a chudé
- **Milostivé léto** (Lv 25): návrat majetku, propuštění otroků každých 50 let
- **Zákaz lichvy a vykořisťování** (Ex 22,24; Dt 23,20)
- **Almužna a sdílení** (Př 19,17; Sir 3,30)

Tyto předpisy odrážejí nejen sociální logiku, ale **bohoslužebný rozměr majetku** – vše patří Bohu, člověk je jen prostředníkem.

Ježíš a majetek v evangeliích

Nový zákon navazuje na poselství První smlouvy o dvojznačnosti materiálních statků, avšak dovršuje je v důrazu kladeném na věčnou alternativu: „*hromadit pro sebe*“ nebo „*být bohatý před Bohem*“ (Lk 12,21).

Ježíš sám **respektoval používání peněz**, osobně se spolu s komunitou učedníků nechal vydržovat bohatými ženami, které se o ně „staraly ze svého majetku“ (Lk 8,3), navštěvoval bohaté přátelé (Josef z Arimatie, Šimon Farizej), spolu s učedníky čerpal ze společné pokladny, kterou spravoval Jidáš Iškariotský (Jan 12,6; 13,29). Ježíš také ve svých podobenstvích používá hodně obrazů z oblasti zacházení s penězi či majetkem, což svědčí o tom, že penězi jako takovými nepohrdal (viz např. podobenství o

ztracené minci, Lk 15,10, či o hřívnách, Mt 25,24-29). V podobenství o milosrdném Samaritánovi mluví o tom, že zraněného zanechal v hostinci, zaplatil za něj a byl ochoten v případě potřeby doplatit (podle Joachima Wankeho v tom lze vidět obraz „organizované charity“, která potřebuje peníze a budovy a doplňuje „osobní charitu“ konanou každým, kdo je „na cestě“, podle potřeby a možností).

Ježíš navazuje na SZ obraz o postavě chudého jako postavě člověka zcela závislého na Bohu a dovolí si hlásat: „**Blahoslavení chudí... hladovějící... plačící...**“ (Lk 6,20-21; srov. Mt 5,3-11), aby zároveň ve své službě a životě ztělesnil zaslíbení z Mariina Magnificat: „**Mocné sesadil z trůnu a ponížené povýšil, hladové nasýtil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou**“ (Lk 1,51-53; srov. Lk 6,24-25). Chudoba je tedy pro Ježíše na jedné straně zlem, které je nutno potírat, na straně druhé stavem, v němž se lidská bytost může skutečně zrodit ke svému pravému poslání být Božím dítětem solidárním se všemi, stavem, v němž se chudoba stává pramenem bohatství. Bohatství, které nutně vede k milosrdnému a Kristovou přítomností požehnanému setkání s každým, kdo je v situaci nouze: „**Cokoli jste učinili pro jednoho z těchto mých nejnepatrnějších bratrů, mně jste učinili**“ (Mt 25,31-40).

Ježíš peníze neignoruje, ale jejich nebezpečí bere smrtelně vážně: „*Nemůžete sloužit Bohu i majetku.*“ (Mt 6,24) „*Jdi, prodej všechno, co máš, a rozdej chudým. Budeš mít poklad v nebi...*“ (Mk 10,21) Bohatství **není zlé samo o sobě, ale nese riziko připoutanosti**. Ježíš vyzdvihuje „chudé v duchu“ (Mt 5,3), ale Lukáš jde dál: „*Blaze vám, chudí... běda vám, bohatí!*“ (Lk 6,20.24) Postavy jako **boháč a Lazar** (Lk 16,19-31), **Zacheus** (Lk 19,1-10) či **vdova u pokladnice** (Lk 21,1-4) ilustrují, že **rozhodující je vnitřní postoj a způsob užívání majetku**.

Prvotní církev – solidarita jako znamení víry

Ve **Skutcích apoštolů** je komunita věřících místem praktického sdílení a rovnosti: „*Nikdo neříkal, že něco z toho, co má, je jeho vlastní, ale měli vše společně... mezi nimi nikdo netrpěl nouzí.*“ (Sk 4,32-34) Tento model není příkázáním, ale přirozeným vyústěním přijetí Ducha Svatého. **Dávání je důkazem víry a lásky**, nikoli zákonem. Základem sdílení majetku mezi prvními křesťany je (1) skutek obrácení a víry vedoucí k přináležitosti k „obci věřících“, ke „Kristovu tělu“ a (2) touha po dovršení ideálu Deuteronomia „*aby nebylo chudých*“ (srov. Dt 15,4-5). Ideálem není láska k chudobě, ale láska k chudým.

Svatý Pavel hlásal, že Bůh nám chce dát mnoho, abychom mohli být požehnáním. Bůh dává „víc než dostatečně“ (2 Kor 9,8), „více, než si dokážeme jen pomyslet“ (Ef 3,20-21). „*Bůh je mocen rozhodnout při vás každý dar milosti, abyste měli vždycky ve všem úplný dostatek a měli hojnost pro každý dobrý skutek*“ (2 Kor 9,8). V NZ tak narazíme na praxi veřejných sbírek (např. 2 Kor 8 – 9), které mají za účel „vyrovnat přebytek a nedostatek“. Na rozdíl od desátků jsou tedy dary či sbírky veřejná záležitost, která byla založena na dobrovolnosti a na tom, co si kdo může dovolit dát skrze ochotné a radostné srdce. Dávání darů či přispívání do sbírek je veřejné a dobrovolné podílení se na budování církve, solidaritě s chudými a šíření evangelia. Peníze a majetek pak už nejsou skutečností, které rozdělují, ale prostředky, jimiž si člověk dělá z druhých lidí bratry a sestry.

Závěr: Biblické paradigma správcovství

Biblické hospodaření není účetnictvím ani podnikáním, ale **životním postojem víry a svobody**. Věci nám nejsou dány k ovládání, ale ke sdílení. **Chudoba není ideál, ale prostředek svobody** – osvobození od modloslužby majetku a otevření se druhým.

Člověk jako správce, ne vlastník

Základní postoj je vyjádřen v tezi, že **všechno patří Hospodinu** (viz např. Ž 24,1: „*Hospodinova je země se vším, co je na ní*“). Člověk je pouze **správce**, který je povolán k péči, nikoli k ovládání. Správcovství je činností, která je vždy **zodpovědná, vztahová a orientovaná na Boží záměr se světem**.

Majetek jako nástroj, nikoli cíl

V majetku samotném není zlo ani svatost. Záleží na tom, **jak je majetek získáván, spravován a sdílen**. Písmo nás učí, že **velký majetek představuje velké pokušení** (Mk 10,25), protože hrozí, že se stane

náhražkou důvěry v Boha (Př 11,28). Přilnutí k majetku může zúžit svobodu, otupit soucit a oslabit vnímání Božího hlasu.

Správcovství jako cesta svobody a učednictví

V biblickém pojetí není správce jen odpovědností, ale **cestou svobody**: připomíná, že jsme na ničem zcela nezávislí, ale na druhé straně **za všechno odpovědní**. Člověk je povolán ke svobodě, která se uskutečňuje právě ve **sdílení, vděčnosti, odstupu od majetku a otevřenosti pro druhé**.

Společenství víry jako prostor sdílení a spravedlnosti

Biblické vyprávění vrcholí v obrazu **nové komunity**, v níž je majetek spravován ve světle **společného dobra**, nikoli individuálních nároků. Prvotní církev (Sk 2 a 4) se nestává „komunální“ kvůli ideologii, ale kvůli **síle evangelia**, které proměňuje lidská srdce. Tak vzniká **spiritualita daru a praxe sdílení**, která odráží Boží království.

Liturgicko-sociální dimenze majetku

Zákon desátek, předpisy o milostivém létě a zákazy lichvy ukazují, že **majetek má liturgický i sociální smysl**: připomíná Boží svrchovanost a zároveň **slouží k zajištění rovnosti a péče o slabé**. Tento model zpochybňuje individualistické a vlastnické pojetí majetku, jak je běžné v moderní společnosti.

2. Teologická trojiční perspektiva správce

Biblická tradice tedy staví před křesťanské společenství výzvu: **Jak spravovat svěšené dary tak, aby se staly nástrojem Boží lásky, spravedlnosti a pokoje?** Církev je povolána žít **alternativní ekonomiku**, v níž klíčovým měřítkem není výnos, ale **věrnost, spravedlnost a svoboda pro službu**.

Správcovství je nejen praktickou nutností, ale duchovní formací do trojičního života. Každá božská osoba nabízí specifickou inspiraci pro naši správu majetku a všech darů stvoření:

- **Moudré správce: Otec** je zdrojem všeho, co je dobré. Dar stvoření je vyjádřením štědrosti a důvěry: člověk dostává svět jako pole k obdělávání i prostor ke svobodě (srov. Gn 1–2). Tato dimenze odpovídá přístupu ke správě majetku, který ctí přirozené a společenské zákony, udržitelnost, respekt k přírodě i péči o budoucí generace. Správce je ten, kdo **rozpoznává smysl darů**, zachází s nimi zodpovědně, **chrání a udržuje rovnováhu** mezi potřebami komunity, planety a generací. Symbolem tohoto přístupu může být zelená barva (barva stvoření).
- **Sloužící správce: Syn** (Ježíš Kristus) zjevuje, že pravá moc se projevuje službou. Ježíš jako Boží Syn **nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil** (Mt 20,28). On je „Správce věrný a rozumný“ (Lk 12,42). Kristovský správce **nezískává postavení, ale ztrácí kvůli druhým**. Správcovství je službou potřebným, nikoli zabezpečením sebe sama. V chudobě a zranitelnosti sdílí vše s těmi, kdo nemají nic. Ukazuje, že evangelium se nežije z majetku, ale v odevzdanosti. Jeho životní styl se stává výzvou k přestupu ke správě majetku, který dává důraz na správce srdce, sdílení a přijímání omezení jako prostoru milosti. Symbolem tohoto přístupu může být červená barva (barva Kristovy krve – oběti).
- **Inspirované správce: Duch svatý** inspiruje prorocky, vede k tvořivosti, rozlišování, obnově a odvaze jednat v nových kontextech. Rozpohybovává dary, které máme, ke službě celku. „Dary jsou různé, ale Duch je tentýž“ (1 Kor 12,4). Otevírá prostor ke **společnému rozlišování a zapojuje rozmanitost darů v komunitě**. Učí, že správné hospodaření není jen technická dovednost, ale citlivost na znamení doby, na potřeby druhých a schopnost inspirovat nové formy solidarity. To odpovídá přístupu ke správě majetku, který dává důraz na společné naslouchání Duchu, rozlišování a prorocké kroky. Symbolem tohoto přístupu může být modrá barva (barva oblohy, vody, větru, Ducha).

Tato trojiční struktura pomáhá chápat, že správcovství majetku a financí není individualistický výkon, ale součást živého vztahu mezi Bohem, člověkem a komunitou. Je to služba vztahům, která má liturgický, sociální i misijní rozměr. Trojbarevná typologie je obrazem vyvážené spirituality církevního správcovství:

- **Zelená (Otec – stvoření):** odpovědnost, udržitelnost, rozumnost, ekologie
- **Červená (Syn – služba):** oběť, chudoba, solidarita, diakonie
- **Modrá (Duch – synodalita):** proroctví, důvěra, rozlišování, inovace, charisma

Tato perspektiva činí z hospodaření **prostor duchovní praxe** – nikoli jen správu věcí, ale **zrcadlení samotného Božího života v našem nakládání se zdroji**. V učenické perspektivě je správcovství školou svobody: dávání se stává duchovní disciplínou. Křesťan není motivován strachem, ale láskou a vírou, že dar, který předává, není ztracen – stává se součástí většího dobra. Komunita učedníků se tak učí novému stylu života, kde se sdílení, odpovědnost a služba propojují.

3. Církev a majetek: kým jsme a co nás zavazuje

Církev jako Boží lid – povoláný a poslaný na společnou cestu

Ekleziologická perspektiva vychází z chápání církve jako **společenství povoláného lidu**, které má své kořeny v trojičním Bohu a své tělo v dějinách spásy. Vztah církve k majetku je tedy odvozený, nikoli vlastní – **majetek jí neslouží k potvrzení postavení, ale k naplnění poslání**.

Církev jako „ecclesia“ – povolané společenství

Církev není korporace ani stát, ale **společenství shromážděné ze světa pro svět** (Lumen Gentium 1). Její struktura má sloužit vztahům, nikoli mocenské dominanci. Tomu odpovídá i vztah k majetku: není to kapitál, ale nástroj služby. „*Co máte, nebylo vám dáno?*“ (1 Kor 4,7)

Církev jako tělo Kristovo – organická jednota darů

V 1 Kor 12–14 je církev přirovnána k tělu, kde každý úd má svou funkci. Z tohoto obrazu vyplývá důraz na **rovnost v důstojnosti, ale různorodost v odpovědnosti**. Hospodaření tak není záležitostí správy „pro elitu“, ale výrazu **společného života všech údů**.

Církev chudá a pro chudé – polní nemocnice

Tato formulace papeže Františka navazuje na evangelium i ranou tradici. Nejde o církev bez prostředků, ale o **církev neulpívající na prostředcích, otevřenou sdílení a pomoci**. Ekleziologie služby je vždy zároveň **ekleziologií zranitelnosti a důvěry**. „*Uvidíte-li bratří, jak trpí, a sami uzavřete své srdce – jak ve vás zůstává Boží láska?*“ (1 Jan 3,17)

Církev v dialogu se světem – svědectví skrze způsob hospodaření

Způsob, jakým církev nakládá se svými prostředky, je **součástí jejího evangelizačního svědectví**. Transparentnost, solidarita, otevřenost účasti laiků – to všechno nejsou jen správní principy, ale **znaky živé a věrné církve**. Ekleziologická perspektiva tedy klade důraz na to, že majetek **nemá formovat identitu církve**, ale **sloužit jejímu poslání** jako nástroj služby, jednoty a svědectví.

4. Hospodaření jako duchovní proces a forma učenictví

Tato perspektiva je klíčová pro propojení teologie a praxe. Nejde o to pouze formulovat ideál, ale hledat **konkrétní cesty, jak víra ovlivňuje rozhodování, plánování a správu** – jak v osobním, tak v institucionálním měřítku.

Teologie správcovství: Od vlastnictví k odpovědnosti

Správcovství je teologicky založeno na stvořitelském řádu: člověk je zodpovědným správcem, ne autonomním pánem. Praktická teologie zde navrhuje **proměnu mentality**: neptat se „co vlastníme“, ale „jak věrně sloužíme tím, co máme“. „*Každému, komu bylo mnoho dáno, bude hodně požadováno.*“ (Lk 12,48)

Ekonomie jako duchovní disciplína

Hospodaření není jen technická funkce, ale **forma duchovní praxe**: rozhodujeme o prioritách, hodnotách, důvěře. Je to prostor, kde se **projevuje víra, naděje i láska** – nejen v kazatelně, ale v rozpočtu, investici či darech. Příkladem může být rozhodování o **charitativním fondu, energii v komunitních aktivitách nebo způsobu vedení účetnictví s ohledem na etiku**.

Společné rozlišování a odpovědnost

Praktická teologie akcentuje nutnost **komunitního rozlišování** – tedy zapojení různých aktérů (laici, kněží, ekonomické rady) do hledání toho, **co Duch říká církvi** (Zj 2,7). Hospodářská rozhodnutí by neměla být pouhým managementem, ale **procesem víry**. „*Nezanedbávejte Ducha... vše zkoumejte, dobrého se držte.*“ (1 Sol 5,19–21)

Dynamika růstu – pohyb mezi jistotou a důvěrou

V každém farním či diecézním společenství se prolínají **pokušení kontroly a pozvání k důvěře**. Praktická teologie pomáhá vytvářet prostředí, kde se obě složky – ekonomická stabilita i otevřenost ke změně – **vzájemně vyvažují** a formují dozrávající společenství.

Prakticko-teologická perspektiva tedy ukazuje, že hospodaření je **mírou zralosti církve ve víře**. V každém rozhodnutí se zrcadlí buď poslušnost evangeliu, nebo návrat k lidské jistotě a soběstačnosti.

5. Společenské kontexty a výzvy

Etické investování a odpovědná správa aktiv

Dokument "Mensuram Bonam" vydaný dikasteriem pro integrální lidský rozvoj (2022) přináší důraznou výzvu k tomu, aby katolické instituce spravovaly svůj majetek v souladu s vírou, sociální naukou církve a respektem k lidské důstojnosti i stvoření. Klade důraz na tři klíčové pilíře:

- **Integrita správy:** investování je vždy etickým rozhodnutím, které odráží, zda instituce jedná v souladu se svým posláním. Ekonomická efektivita nesmí být oddělena od hodnot.
- **Rozlišování investičních strategií:** etické investování zahrnuje nejen vyhýbání se škodlivým sektorům (např. zbrojní průmysl, pornografie, fosilní paliva), ale i aktivní podporu pozitivních řešení (obnovitelné zdroje, sociální bydlení, spravedlivé bankovníctví).
- **Důraz na spravedlnost a udržitelnost:** investiční rozhodnutí mají brát v potaz dopady na chudé, marginalizované a budoucí generace.

„Mensuram Bonam“ zároveň vybízí k dialogu mezi správci, teology, etiky a odborníky na finance, aby se majetek církve stal skutečným nástrojem evangelia.

Tato výzva nás směřuje k hlubší integraci teologie hospodaření a konkrétní ekonomické praxe. Etické investování není jen morální požadavek, ale výraz učenického stylu: spravovat to, co je Boží, tak, aby to plodilo dobro, naději a pokoj.

Makroekonomická realita

Církev dnes žije v prostředí tržní ekonomiky, ekologické krize, digitální transformace a rostoucí společenské nedůvěry. Všechny tyto kontexty vyvolávají otázku: jakým stylem jsme přítomní? Investujeme odpovědně? Dáváme příležitost solidaritě a etickému podnikání?

Organizace jako služba

Farnost není malá firma ani pobočka instituce, ale živé společenství. Organizace má být transparentní, spoluodpovědná, otevřená rozlišování. Nástroje jako systém spolupráce farní pastorační a ekonomické rady, pravidelný rozpočet nebo komunikace hospodaření nejsou formálnostmi, ale prostředky budování důvěry.

6. Základní principy hospodaření s církevním majetkem

Tato část je výtahem z 2. oddílu textu „Blahoslavení dělí se“ (Řk farnost Cheb, 2006 / 2019; online [ZDE](#)).

Reflexe hospodaření s církevním majetkem se tak stává nejen organizační nutností, ale duchovní výzvou: Jak zacházet s tím, co je nám svěřeno, tak, aby to sloužilo životu, důvěře a svědectví? V této části se pokusíme navrhnout základní principy, které shrnují předchozí reflexe různých perspektiv hospodaření s církevním majetkem a mohou se stát orientací pro tvorbu konkrétní strategie rozvoje hospodaření s církevním majetkem.

„Správcovství“ neboli *správu materiálních prostředků k životu a službě* chápeme jako solidární, efektivní, vykazatelné a zodpovědné hospodaření celé farní obce (jednotlivců, rodin i celého společenství) s materiálními a finančními prostředky jim Bohem svěřenými do správy za účelem účinné podpory poslání farnosti (tj. rozvoje tří hlavních úkolů a tří základních rysů života farní obce).

V dalších oddílech se budeme věnovat třem rozměrům správcovství ve farnosti:

6.1 *Správcovství farníků*: Správcovství jako součást učenictví členů farní obce a farního týmu

6.2 *Správcovství farností*: Hospodaření a ekonomika farností jakožto církevních neziskových organizací

6.3 *Správcovství biskupství*: Hospodaření a ekonomika biskupství a diecéze jakožto místní církve

6.1 SPRÁVCOVSTVÍ FARNÍKŮ

První, nejosobnější a nejhlubší oblast praktického správcovství, správcovství farníků, se věnuje rozvoji správcovství jednotlivých členů farní obce jakožto integrální součástí jejich učenictví, osobního růstu a osobní spoluzodpovědnosti za poslání církve v duchu následujícího výroku (Charles C. Ryrie):¹

„Na co používáme peníze je svědectvím o realitě naší lásky k Bohu. Určitým způsobem to dokazuje naší lásku podstatněji, než hloubka našich znalostí, délka našich modliteb či výtečnost naší služby. Tyto věci mohou být předstírány, ale používání našeho vlastnictví odhaluje v pravém světle, kým vlastně jsme.“

Při rozvoji a praktikování správcovství farníků navrhujeme vycházet z následujících principů:

1) Princip provázanosti s osobním růstem

Způsob zacházení s majetkem je úzce a obousměrně propojen se způsobem života a růstu Kristova učedníka obecně. Proto se každé zacházení s materiálními statky stává prostorem, který nutně ovlivňuje (pozitivně či negativně) náš způsob života s Kristem či styl našeho osobního i komunitního učenictví. Znamením naší svobody může být např. „závazné dárcovství“ (srov. níže 3) *Princip „závazného dárcovství“*), ale existují i jiné nástroje směřující ke stejnému cíli. Je třeba se však také učit zodpovědně spravovat rodinné finance, nerozumně se nezadlužovat, žít skromně a střídavě, rozlišit štedrost od rozhazovačnosti. V tomto smyslu je správcovství výchovou a povzbuzováním křesťanů k tomu, aby využívali dary a prostředky, které jim Bůh dává, způsobem, který se jemu líbí, a takto je integrální součástí učenictví. I když má samozřejmě velmi úzkou souvislost a je provázané s financováním hluboce chápaného a komunitně přijatého poslání farnosti, je samo o sobě také a především cestou k prohloubení našeho učenictví a nesmí se v žádném případě stát pouhým nástrojem pro motivaci věřících k intenzivnější podpoře farnosti.

2) Princip „tříbarevné“ vyváženosti

Na základě růstu v následujících třech oblastech (srov. výše část 2. *Teologická trojiční perspektiva správcovství*) je člověk postupně přetvářen z mentalitu „co si ještě mohu dovolit“ v mentalitu „co je pro lidstvo, svět i mě samotného dobré a požehnané“:

- *Moudré správcovství* (Bůh Stvořitel, „zelená“; prozíravost, zodpovědnost, odbornost): Základem osobního správcovství je prohlásit Boha Stvořitele za dárce majitele věcí, které užívám. Dalším důležitým rozměrem správcovství je pak učit se moudře (prozíravě, zodpovědně, s odborným vedením)

¹ Tento citát je opět převzat z textů České evangelikální aliance na www.ea.cz/spravcovstvi/index.

rozvíjet a opatrovat majetek, jak ten svěřený do osobní správy, tak majetek společný, a použít k tomu nutné nástroje (rozpočet, moudrou radu druhých apod.).

- *Sloužící správcovství* (Ježíš Kristus, „červená“; poslání, chudoba, služba): Srdcem osobního správcovství je zacházení s majetkem ve světle Kristova povolání k následování kříže a službě evangelium. Jako praktický krok následuje to, že část svých materiálních dober (nebo u specifických řeholních či podobných povolání všechna) darují církvi ve prospěch služby evangelium a jako nástroj k růstu naší vydanosti, důvěry, svobody a lásky ve službě evangelium.
- *Inspirované správcovství* (Duch svatý, „modrá“; proroctví, solidarita, důvěra): Motivací osobního správcovství je prorocké zasažení inspirací Ducha, který promlouvá k srdci i shromažďuje obec věřících v takové společenství, kde „nikdo netrpí nouzí“. V praxi to znamená být ve správě majetku otevřený biblickým zásadám správcovství, nechat se inspirovat Duchem svatým a své zacházení s jakýmkoli majetkem nechat proniknout duchem modlitby.

3) Princip „závazného dárkovství“

Některé farní obce, sbory, komunity či jednotliví křesťané se v dnešní církvi při rozvoji správcovství nechávají volněji či doslovněji inspirovat biblickým institutem „desátků“, tj. starozákonním nařízením odevzdávat desetinu svého majetku (úrody) Bohu. Nařízení desátků zde byl převážně chrám, proto i dnes jsou většinou desátky v evangelikálních sborech směřovány především k té církevní obci, kde jsme duchovně „doma“. Avšak na základě předchozích biblických a historických reflexí (srov. výše část 1. *Biblická perspektiva*) nepovažujeme biblický příkaz desátků za pro naši dobu platný ani historickým zneužíváním zatížený pojem „desátků“ pro dnešek „očistitelný“.² Chceme se však nechat inspirovat některými základními rysy jeho původního biblického smyslu a v jejich světle vytvořit správcovský nástroj nesený biblickým duchem a přizpůsobený dnešní pastorační situaci.

Pro naše účely mluvíme o „závazném dárkovství“ ve smyslu „pravidelně a dlouhodobě na účely podpory rozvoje Božího království osobně odevzdávané a samotným dárce v její výši předem svobodně určené části příjmů zaměřené formou neúčelového daru na podporu života a služby domovské farní obce“.

Takovéto „závazné dárkovství“ může mít, kromě svého svobodného určení jeho výše dárce (např. 1 % z příjmů, 3 % z příjmů, 5 % z příjmů, 20 % z příjmů – jak si kdo svobodně zvolí), i řadu dalších forem: od finanční („dárkovství peněz“), přes naturální („dárkovství věcí“) až k dobrovolnické službě („dárkovství času“), které jsou podstatné k pochopení provázanosti našich financí s ostatními rozměry našeho křesťanského života, avšak i jeho finanční podoba zůstává nezbytnou součástí tohoto celku.

Doporučujeme, aby k „závaznému dárkovství“ nebyli povzbuzováni jen jednotliví farníci (tzv. osobní „závazné dárkovství“), ale aby fungovalo i směrem od farnosti jako celku k dalším farnostem, sborům, projektům či nadřazeným celkům jako je diecéze apod. (tzv. komunitní „závazné dárkovství“).

- *Symbolická role „závazného dárkovství“*: Farnost jako celek i jednotliví křesťané se nepovažují za „majitele“, ale spíše za „správce“ Božích darů (včetně času, majetku a financí). Tzv. „Praxe „závazného dárkovství“ je pak symbolickým výrazem toho, že „vše patří Bohu“ (pravidelně darovaná část mých příjmů (zvolená pravidelná suma není něčím, co Bohu „dáváme“, ale spíše něčím, co mu svým způsobem „vracíme“ a připomínáme si tím, že jsme „správci“, ne „majiteli“, a to veškerých darů, které užíváme) a znamením Boží vlády nad našimi financemi.
- *Liturgická role „závazného dárkovství“*: Náš způsob zacházení s penězi je také částí naší bohoslužby, naší úcty k Bohu („Kde je tvůj poklad, tam je také tvé srdce“; Mt 6,21). Existují tři základní prostředky, kterým uctíváme Boha: naše slova a písně, naše jednání či skutky a náš majetek. Je proto dobré nacházet vhodné příležitosti k začlenění symboliky závazného dárkovství do společného slavení liturgie.

² Také Charles E. Zech, ve své studii *Tudy vede cesta: Rozvoj správcovství ve farnosti* (srov. samostatná studie dále), termín „desátky“ nedoporučuje používat (str. 15). Z ekonomického hlediska je navíc třeba si uvědomit, že doslova chápané „desátky“ snad fungovaly v době, kdy neexistovalo takové zdanění, jaké existuje v dnešní době v Evropě. Dnes platíme ze svých příjmů až „padesátek“ státu, teprve pak přichází na řadu církev.

- *Učednická role „závazného dárcovství“:* Závazné dárcovství není „prostředkem“ ke zbohatnutí. Je spíše jakousi „setbou“, kdy můžeme očekávat bohatou žně požehnání. Někdy to může být nečekané materiální požehnání, jindy však spíše požehnání hluboké radosti, radostné svobody, překonání závisti či jiného osobnostního růstu na naší učednické cestě. „Závazné dárcovství“ je také prostředkem vyjádření trvalé vydanosti Bohu a svobody od závislosti na módních trendech společnosti v zacházení s veškerým majetkem a nástrojem k učení se být dobrými správci tohoto majetku.
- *Solidární a evangelizační role „závazného dárcovství“:* Jednotlivé farní obce, které umožňují realizovat „závazné dárcovství“, nejen že takto pro své členy vytvářejí prostor k učednickému růstu, ale také získávají určitou jistotu relativně stabilních finančních zdrojů pro krytí základní režie farnosti, jejích kmenových služeb a rozvoj praktické solidarity s potřebnými. „Závazné dárcovství by proto mělo být z podstatné části směřováno k té církevní obci (farní obci, komunitě, hnutí apod.), kde jsme duchovně „doma“: tam, kde dostáváme duchovní pokrm, kde rosteme ke zralosti, kde je postaráno o naše děti a kam se obracíme, když se ocitneme v nouzi.³
- *Závazné dárcovství u členů farního týmu:* Členové farního týmu osobně přijímají za svůj princip „závazného dárcovství“ (viz výše), a to pokud možno ve formě desetiny čistých příjmů věnovaných na rozvoj Božího království ve své domovské farní obci.

4) Princip štědrosti a solidarity

Na rozdíl od „závazného dárcovství“ jsou dary či sbírky (liturgické, mimořádné, účelové...) veřejnou záležitostí, která je založena na dobrovolnosti, na příležitosti a na tom, co si kdo může dovolit dát skrze ochotné a radostné srdce. Dávání darů či přispívání do sbírek tedy i v naší farnosti zůstává veřejným a dobrovolným, mimořádným či pravidelným, účelově i neúčelově zaměřeným podílením se na rozvoji církve, solidaritě s chudými a šíření evangelia, které jde nad rámec pravidelného „závazného dárcovství“ (je ovšem pravda, že někteří budou své „závazné dárcovství“ praktikovat třeba zrovna skrze pravidelné každonedělní přispívání zvolené částky do liturgické sbírky). V praxi se tento rozměr správcovství může projevat např. centrálně i lokálně vypisovaným „účelovými sbírkami“, ať už pravidelnými (na „Charitu“, na „bohoslovce“, na „diecézi“ apod.) nebo mimořádnými (v případě akutní živelné katastrofy či jiné akutní humanitární potřeby ve světě či u nás apod.), nebo pravidelnými či mimořádnými účelovými dary farnosti či jiným církevním, charitativním či humanitárním organizacím.⁴

Členové farního týmu, ve svém soukromém životě, osobních nákladech či nákladech spojených se službou farnosti se snaží obecní farní princip přiměřené „dostatečnosti“ standardů pohodlnosti, vybavení či stylu života prohloubit až k rozměru „štědré chudoby pro Boží království“.

5) Princip vzájemné vykazatelnosti

Členové farního týmu své veškeré soukromé náklady (např. telefon, auto, strava, nájem a média vázaná na provoz bytu) si pastorační pracovníci hradí ze své osobní mzdy. Pokud pro soukromé účely využívají některé z prostředků farnosti, domluví si předem s farním ekonomem způsob a výši finanční či jiné náhrady. Analogicky pak tento princip platí i pro všechny dobrovolné spolupracovníky a spolupracovnice farnosti.

6.2 SPRÁVCOVSTVÍ FARNOSTI

Druhá oblast praktického správcovství, správcovství farnosti, se věnuje hospodaření a ekonomice farnosti jako celku, jakožto církevní neziskové organizace.

³ Někteří křesťané volí část svého „závazného dárcovství“ nasměrovat do své farní obce či sboru, další část pak přímo na některé jiné církevní, charitativní, misijní či sociální projekty. Jiní se naopak rozhodli celé své „závazné dárcovství“ (které dle jejich svobodné volby znamená např. 3 či 5 procent příjmů) nasměrovat do své domovské farní obce či sboru, a to proto, že vědí, že jejich farní obec důsledně praktikuje komunitní „závazné dárcovství“ vůči vybraným církevním, charitativním či sociálním projektům. Takto vědí, že desetina jejich osobního „závazného dárcovství“ jde na podporu projektů mimo jejich vlastní farnost.

⁴ Podle studie Charlese E. Zecha výše této volné solidarity cestou účelových sbírek nekonkuruje výši stálých „závazných příspěvků“ farnostem, ale spíše se s nimi vzájemně pozitivně podporuje (viz str. 17 – 18 Zechovy studie).

Farnost jakožto celek a jakožto nezisková organizace se ve svém správcovství materiálních a finančních prostředků řídí následujícími zásadami, principy či východisky (jejichž hlubším základem jsou samozřejmě všechny výše uvedené principy správcovství farníků a týmového správcovství):

1) Princip „přiměřené dostatečnosti“

Farnost v podpůrných oblastech svého života (tj. např. ve svém centrálním servisu, vybavení budov či osobních nákladech na vedení či administraci) zachovává princip „přiměřené dostatečnosti“ („good enough“) standardů pohodlnosti, technického vybavení či stylu života, aniž by se tím popírala potřeba „pohostinnosti“, „prosté krásy“ či „krásné jednoduchosti“; případné finanční „přebytky“ mají být naopak vždy nasměrovány do konkrétních oblastí poslání farnosti.

2) Princip „tříbarevné“ vyváženosti

Podobně jako jsme již viděli u správcovství farníků, i pro tuto systémovou rovinu správcovství, správcovství farnosti, platí základní principy „tříbarevného správcovství“:

- *Moudré správcovství* (Bůh Stvořitel, „zelená“; prozíravost, zodpovědnost, odbornost): Základem správcovství farnosti je chápat Boha Stvořitele jako dárce a majitele veškerého majetku farnosti, který byl farní obci pouze svěřen do správy. Dalším důležitým rozměrem moudrého správcovství je pak učit se prozíravě, zodpovědně, s odborným vedením rozvíjet a opatrovat farní majetek, a použít k tomu nutné nástroje (farní rozpočet, profesionální služby, odborné poradenství, občasný audit apod.).
- *Sloužící správcovství* (Ježíš Kristus, „červená“; poslání, chudoba, služba): Srdcem správcovství farnosti je zacházení s farním majetkem ve světle Kristova povolání ke službě evangeliu. Z tohoto principu pak vyplývá zásada, že veškerý majetek farnosti musí přímo či nepřímo evangelium a jako nástroj solidarity s ostatními církevními obcemi a charitativními projekty.
- *Inspirované správcovství* (Duch svatý, „modrá“; proroctví, solidarita, důvěra): Motivací správcovství farnosti je prorocké zasažení inspirací Ducha, který promlouvá k srdci komunitě věřících ve farní obci, a shromažďuje je v takové společnosti kde „nikdo netrpí nouzí“. V praxi to znamená, že farnost je ve správě společného majetku otevřena biblickým zásadám správcovství, prorocky se nechává inspirovat Duchem svatým a jakékoli své rozhodování o majetku nechává proniknout duchem modlitby.

3) Princip integrace charitativních služeb

Ve světle misijního poslání církve (srov. teologickou reflexi k oblasti MISIE) je očividné, že součástí „hlavní činnosti“ farnosti nejsou jen bohoslužby („slavení“) či hlásání evangelia („svědectví“), ale také celá oblast charitativních či diakonických služeb farnosti („služba“). Přesto, že z organizačních důvodů respektujících současné uspořádání v plzeňské diecézi je tato oblast častěji svěřena do kompetence farní či diecézní Charity (která má svou vlastní právní subjektivitu a tudíž i vlastní, od farnosti oddělené hospodaření či výroční zprávu), z pastoračního hlediska je však třeba službu farní charity chápat jakožto službu jednoho ze středisek farnosti (srov. teologickou reflexi k oblasti USPOŘÁDÁNÍ).

4) Principy zodpovědného hospodaření

Následující důrazy jsou rozvinutím principu „moudrého správcovství“. Farnost se svěřenými prostředky hospodářsky hospodárně a efektivně podle těchto zásad:

- *Subsidiarita*: Farnost si je ve svém správcovství materiálních prostředků vědoma svého integrálního začlenění se do širšího systému pastorační a hospodaření církve, přičemž rozlišuje mezi různými rovinami zodpovědnosti jak uvnitř katolické církve (celosvětová církev, česká církevní provincie, plzeňská diecéze, chebský vikariát, farnost, skupiny uvnitř farnosti), tak v rámci občanské společnosti. Při tomto rozlišování se drží zásady subsidiarity, kdy na vyšší rovině zodpovědnosti jsou financovány a realizovány jenom ty projekty a právě ty projekty, které není schopna financovat či realizovat rovina nižší.
- *Rozhodování*: Podobně i na rovině rozhodování o finančních záležitostech farnost dodržuje zásadu, že i ekonomická rozhodnutí jsou připravována či činěna na co nejnižší možné úrovni zodpovědnosti, přičemž vyšší úroveň se považují za podpůrné či poradní do té doby, kdy je jasné, že rozhodnutí bude

z této vyšší úrovně kvalitnější či zodpovědnější. Při tom není popřena nutnost do rozhodování nižších úrovní trvale pomocí různých nástrojů vnášet dimenzi provázanosti s celkem.

- **Vykazatelnost:** Farnost hospodaří podle pastorační a ekonomickou radou schváleného víceletého finančního plánu a každoročního rozpočtu odrážejícímu dlouhodobé poslání i momentální pastorační priority farnosti, všechny peněžní toky jsou přehledně zaúčtovány a na základě finanční dokumentace jsou dohledatelné konkrétní účetní položky.
- **Transparentnost:** Farnost má zaběhnutý srozumitelný systém informovanosti farníků i široké veřejnosti o svém vlastním hospodaření a systém vnitřní i vnější kontroly (auditu) hospodaření farnosti.
- **Legálnost:** Veškeré správcovství majetku farnosti je v souladu s příslušnými předpisy ČR, ale také s Kodexem církevního práva, se směrnicemi biskupství (které se ovšem může snažit svými zkušenostmi zas zpětně ovlivňovat) vycházejícími ze Základního dokumentu Církve římskokatolické a s kulturou financování v neziskovém sektoru.
- **Úspornost:** Při hospodaření ve farnosti se dodržuje zásada úspornosti a efektivnosti a jsou zaběhnuté klasické motivační a kontrolní mechanismy na podporu hospodárnosti. Pastorační zaměstnanci (včetně farářů) mají svůj plat, na základě kterého si hradí své veškeré osobní náklady (telefon, auto, nájem za bydlení, média vázaná na provoz bytu apod.).
- **Odbornost:** Farnost se ve svém správcovství nechává doprovázet a vzdělávat schopnými, pečlivě vybranými odborníky, do jejichž služby dle potřeby také rozumně investuje.
- **Spoluúčast:** I když to není možné uskutečnit ve všech službách, zodpovědní lidé za konkrétní služby se snaží, aby přinejmenším část těchto služeb byla hrazena lidmi, které tyto služby využívají.
- **Prozíravost:** Farnost má dostatek prozíravosti a odvahy k tomu, aby některé služby orientované dovnitř farnosti neiniciovala nebo zrušila, pokud pro ně nejsou nalezeny dostatečné stabilní vnitřní zdroje. Podobně i do podnikatelských a jiných závažnějších finančních aktivit farnost vstupuje třeba s určitým zdravým rizikem, ale vždy s rizikem reflektovaným a vědomě zhodnoceným oproti případným nabízejícím se výhodám či šancím daného kroku.
- **Spravedlnost:** V celé oblasti správcovství farnosti, zvláště pak při uzavírání pracovního poměru a zadávání prací, farnost, dodržujíc princip spravedlnosti a spravedlivého odměňování, poskytuje spravedlivou a přiměřenou odměnu tak, aby lidé, kterých se to týká, mohli náležitě uspokojit potřeby své i jím blízkých osob v rámci reálného ekonomického kontextu.

5) Principy vícezdrojového financování

Následující důraz je dalším rozvinutím principu „moudrého správcovství“. Farnost hledá cesty k zavedení systému správcovského (tj. výše uvedeným správcovským principům podřízeného a tyto principy respektujícího) vícezdrojového financování, který počítá především s následujícími zdroji:

- **Státní, veřejné či církevní dotace:** Farnost má zaběhnutý systém zpracování, řízení a vyúčtování žádostí o státní, církevní (diecézní fondy či církevní zahraničí) či jiné veřejné dotace a granty, kterými jsou podporovány konkrétní charitativně-sociální, kulturně-vzdělávací či stavebně-rekonstrukční projekty zasahující širokou veřejnost. Podíl těchto zdrojů na financování farnosti by se měl postupně blížit k maximu 20 % a s přesunem těžiště směrem k vícezdrojovým dotačním příjmům zaměřeným na konkrétní sociální, pastorační či kulturní projekty.
- **Příspěvky farníků a příjemců služeb:** Díky svému prolnutí učenickým správcovstvím jednotlivých farníků (viz výše) tyto příspěvky tvoří nejen základnu financování farnosti, ze které je hrazena základní režie farnosti, ale jsou také nástrojem osobního růstu farníků ke štědré chudobě. Protože jsou zdroje získané od vlastních členů a klientů zásadním nástrojem umožňujícím jak stabilitu financování, tak relativní nezávislost na vnějším socio-ekonomickém kontextu, finanční strategie by měla klást důraz na jejich postupné navyšování, v ideálním případě až k přibližně 30 – 40% podílu ze všech zdrojů. Tento procentuální nárůst je možný jednak růstem závazného správcovství a sbírek, jednak snižováním závislosti na státních či veřejných dotacích.

- *Dary fyzických i právnických osob:* Tuto kategorií zdrojů považujeme za nedílnou, i když (z důvodu nestability takovýchto zdrojů) procentuálně nejspíše menší součást budoucího financování farností. Proto finanční strategie by měla počítat s rozpracováním fundraisingového plánu systematické práce s drobnými, středními i velkými sponzory, který bude zaměřen nejen na získávání finančních prostředků, ale také na osobní evangelizační práci s dárci. Pro tuto práci by měl být vyčleněn fundraiser věnující se jí systematicky tak, abychom z těchto zdrojů mohli ročně pokrýt přibližně 10% svých nákladů (v případě rozvinutí fundraisingu v oblasti diakonických projektů to může být i více).
- *Vlastní hospodářská činnost:* Pokud na to má farnost personální kapacity a odborné kompetence, může za podpory příslušných oddělení biskupství také zvážit možnost nějaké pro ni vhodné a zvládnutelné vlastní podnikatelské či hospodářské činnosti či příjmů spojených s nějakou činností. Tato činnost však nesmí ohrožovat poslání farnosti (především ve smyslu odčerpávání času nebo pracovní energie farního profesionálního týmu) a musí být jednoznačně nasměrována k tvorbě zisku pro podporu tohoto poslání. Podíl zisků z takovéto hospodářské činnosti na celkových zdrojích, ze kterého by financovala základní režie farnosti, by však neměl překročit 30%. Pokud by se dařilo získávat tímto způsobem prostředky větší, budou se nasměrovávat do rozvoje nových projektů a služeb, do tvorby investičního fondu pro rekonstrukce objektů farnosti, do zajištění profesionálních služeb pro území celého vikariátu (ekonom, fundraiser, účetní, technik) a do profesního rozvoje a formace zaměstnanců a spolupracovníků. Jen výjimečně by se tyto zdroje mohly použít pro „zalepení díry“, pokud by se v daném horizontu nedařil plánovaný nárůst závazného dárcovství či fundraisingu.
- *Motivace k podpoře:* Motivace dárců je vždy rozvíjena v pozitivním smyslu nových příležitostí či projektů, přičemž je třeba zachovat vyváženost mezi důrazem na růst „závazného dárcovství“ (tj. neúčelových darů) a „účelových darů“ spojených s nějakým projektem, službou či akutní potřebou. Ačkoli „účelovost“ daru může být aktuálně silnějším motivátorem, dlouhodobě se vyplácí pracovat i na motivaci „závazného dárcovství“ farníků či „patronátu firem“ bez konkrétního účelu (v důvěře v transparentní a efektivní hospodaření farnosti zaměřené na podporu jejího vlastního poslání). Případné dluhy nemají být motivací ke sbírkám, na jejich splácení musí posloužit jiné vnitřní zdroje (např. zisky z vlastní hospodářské činnosti).

6) Principy pro alokaci finančních zdrojů

Alokace finančních zdrojů farnosti (tj. struktura výdajů či nákladů farnosti) vychází z následujících zásad (tyto zásady jsou opět důsledkem principu „moudrého správcovství“):

- *Základní režie farnosti:* Základní režie farnosti (tj. provoz a základní údržba farního centra a bohoslužebných míst, režie farní administrativy a mzdy kmenových pastoračních pracovníků) je financována z *pravidelných vnitřních* finančních zdrojů (tvořených především z příjmů ze „závazného dárcovství“ a dalších pravidelných příspěvků farníků, např. kostelních sbírek). Pokud je některá část tato základní režie farnosti výjimečně a dočasně financována z *vnějších* či *nepravidelných* zdrojů, pak jen pod tou podmínkou, že je určen jasný cíl a konkrétní časový harmonogram vytvoření pravidelných vnitřních zdrojů.
- *Financování projektů a služeb:* Projekty a služby, které přesahují hranice působnosti či současné finanční možnosti farnosti, budou možná i z větší části, zvláště v jejich iniciační fázi, financovány z *vnějších* zdrojů (např. dotace z veřejných rozpočtů) a zřejmě na nich zůstanou i nadále částečně závislé. Je důležité ale i zde za pomoci těchto *vnějších* zdrojů usilovat o posílení potenciálu zdrojů *vnitřních*. Čím budou tyto *vnitřní* zdroje silnější, tím víc bude zabezpečena stabilita těchto projektů a služeb a jejich provázanost s posláním farnosti.
- *Spoluzodpovědnost za poslání navenek:* Část poslání farnosti navenek (evangelizace, diakonie) je částečně financována z „vnitřních zdrojů“, které jsou doplněny využitím „vnějších zdrojů“ především pro konkrétní projekty, které přesahují hranice působnosti či současné finanční možnosti farnosti.
- *Profesionalita ve službách režie a dobrovolnictví:* Placení pracovníci farnosti jsou zaměstnání právě tam a pouze tam, kde je nezbytné pracovní vytižení větší, než by byla schopna poskytnout dobrovolnická služba, kde se nepodařilo dobrovolnické místo obsadit nebo kde se vyžaduje profesionalita a nezbytná odbornost. Profesionální pracovníci jsou využíváni především na zabezpečení základní režie farnosti,

aby farníci měli co nejvíce prostoru pro rozvíjení služeb v oblastech vlastního poslání farnosti. Podstatnou součástí úkolu profesionálních zaměstnanců je vyhledávání, iniciace a zmocňování dobrovolných spolupracovníků v jim svěřené oblasti, případně transformace profesionálního místa v dobrovolnické.

- **Většina výdajů na přímou podporu poslání farnosti:** Na přímou podporu poslání farnosti (včetně jejích diakonických služeb) jde většina z výdajů farnosti (doporučujeme směřovat k minimálně 60% podílu, přičemž maximálně 20% by časem mělo jít na základní režii a maximálně 20% na podporu rozvoje podpůrných ziskových aktivit).

7) Princip solidarity s potřebnými

Tento princip je rozvinutím „sloužícího správcovství“. Farnost jako celek (i jednotliví farníci – o tom výše v části 6.1 Správcovství farníků) se nepovažuje za „majitele“, ale spíše za „správce“ Božích darů (včetně času, majetku a financí). Proto systematicky rozvíjí přímou či nepřímou solidaritu vně farnosti formou tzv. „komunitního závazného dárčovství“ (a to včetně zacílené pomoci do chudších zemí). Tento nástroj je kromě svého praktického významu pro rozvoj finanční solidarity také symbolickým výrazem toho, že „vše patří Bohu“ a pastoračním nástrojem podporujícím rozvoj „štědré chudoby“ celé farnosti.

Komunitní závazné dárčovství: Farnost proto pravidelně realizuje také finanční solidaritu k dalším farnostem, sborům, církvím či pastoračním, evangelizačním, vzdělávacím, misijním, charitativním, humanitárním či sociálním projektům či jiným církevním nebo nestátním neziskovým organizacím, jejichž cíle jsou v souladu s jejím vlastním posláním.

- V praxi to znamená, že farnost dlouhodobě každoročně odvádí pevný desetiprocentní (nebo jiný pastorační radou odsouhlasený) podíl svých *neúčelových sbírek a darů* jako projev podpory růstu Božího království (dle definice sem nespádají ani povinné odvody z prodejů, nájmu či jiné hospodářské činnosti farnosti, ani odeslané účelové sbírky).
- Tuto solidaritu může praktikovat jako *přímou* (skrze partnerskou podporu konkrétních organizací či projektů) či *nepřímou* (např. skrze různé fondy zprostředkujících organizací).
- Komunitní závazné dárčovství může být ve farnosti dále strukturováno např. takto: Farnost každý rok věnuje jednu část svého „komunitního závazného dárčovství“ pastorační radou vybranému projektu či organizaci na lokální, regionální či celostátní úrovni (např. některému z projektů diecézní charity, ale také v rámci ekumeny či širší občanské společnosti) a druhou částí bude podporovat opět pastorační radou vybraný humanitární, misijní či charitativní projekt v chudších (rozvojových) zemích (s preferencí projektů, na které máme osobní důvěryhodné kontakty, kde je možná nějaká osobní spolupráce, které jsou vedené v křesťanském duchu a které jsou ve využití darovaných prostředků zcela transparentní).

Solidarita vyjádřená účelovými sbírkami: Kromě „komunitního závazného dárčovství“ farnost svoji solidaritu s potřebnými vyjadřuje také příležitostnými či pravidelnými účelovými (vlastními či celodiecézními) sbírkami na předem vyhlášený účel (např. v reakci na nějakou akutní nouzi).

Solidarita vyjádřená odvody do diecézních fondů: Dalším rozměrem finanční solidarity farnosti jsou svým způsobem také povinné odvody do diecézních fondů, ze kterých je jak financována služba biskupství coby servisní organizace, tak také podporovány různé projekty chudších farností.

8) Principy prorockého svědectví

Následující důrazy jsou rozvinutím principu „inspirovaného správcovství“. Při všech výše uvedených důzrech je třeba i v oblasti správcovství dát trvalý prostor působení Ducha. K tomu mohou pomoci následující zásady:

- **Odvaha:** Farnost se ve svém hospodaření chce nechat odvážně inspirovat prorockými impulsy a i ve svém správcovství chce číst „znamení doby“. Tato znamení doby chce naše farnost číst v poctivé pastorační reflexi materiálních podmínek pastorační a evangelizační, která se nevyhýbá často náročnému rozlišování mezi autentickou prorockou Boží výzvou pro dnešek a naivním historizujícím biblicismem.

- **Střízlivost:** Farnost v podpůrných oblastech svého života (tj. např. ve svém centrálním servisu, vybavení budov či osobních nákladech na vedení či administraci) zachovává princip přiměřené „dostatečnosti“ standardů pohodlnosti, technického vybavení či stylu života, aniž by se tím popírala potřeba „pohostinnosti“, „prosté krásy“ či „krásné jednoduchosti“; případné finanční „přebytky“ mají být naopak vždy nasměrovány do konkrétních oblastí poslání farnosti.
- **Modlitba:** Farnost chce i oblast správcovství materiálních prostředků nechat proniknout modlitbou vytvářející prostor pro osobní i společné vrůstání do postoje „dobrých správců Boží milosti“.

9) Principy důvěry a důvěryhodnosti

Následující důrazy jsou dalším rozvinutím principu „inspirovaného správcovství“, tentokrát v jeho rozměru vztahů a tvorby společenství:

- **Spoluzodpovědnost farníků:** Podle Charlese E. Zecha (srov. samostatný text dále),⁵ „zodpovědnost farníků je širší než pouhá potřeba být informován a zahrnuje potřebu účastnit se konzultací a mít možnost přímo tato rozhodnutí ovlivnit. Proces sdíleného rozhodování ve farnosti lze v mnohém považovat za rozšíření konceptu správcovství. Bylo by těžké rozvinout farnost žijící plodné správcovství, jestliže by všechna důležitá rozhodnutí byla přijímána někde mimo hlavy a životy farníků.“ Zde má nesmírný význam *transparentnost* (srozumitelná průhlednost) a *vykazatelnost* (vymahatelná a kontrolovatelná zodpovědnost užívat farní finance pro rozvoj poslání farnosti) farních financí, která je úkolem *ekonomické rady farnosti* používající pro to různé nástroje informování farníků a komunikace o farních financích (včetně možnosti spoluúčasti některých farníků na tvorbě rozpočtu, prezentace rozpočtu a finanční či výroční zprávy).⁶
- **Pastorační služby:** Veškeré pastorační služby poskytované farnostmi jsou zdarma. Doporučujeme proto, aby ve farnosti např. neexistovaly žádné předem dané poplatky. Při poskytování některých služeb (např. letní pobyt pro děti, distribuce tiskovin atd.) je jejich příjemcům doporučena orientační výše daru, kterým je možno přispět. V jiných případech (např. služby kanceláře, křty, svatby, mešní intence) je výše daru na život farnosti zcela ponechána na vůli dárce (viz příslušné zásady pro mešní stipendia z církevního práva).
- **Charitativní služby:** Většina charitativních služeb je zajišťována dobrovolnický a poskytována klientům zdarma. Některé registrované profesionální sociálně-charitativní či zdravotně-charitativní služby Charity však mohou být zpoplatněny podle stávajících zákonů o sociální a zdravotní péči.
- **Předpokládaný úmysl dárce:** Kněží nebo jiní pastorační pracovníci nebo dobrovolníci jim svěřené dary vždy chápou jako darované farnosti, pokud dárce není výslovně řečeno něco jiného.

6.3 SPRÁVCOVSTVÍ BISKUPSTVÍ

Principy správcovství platné pro jednotlivé farnosti platí na vyšší organizační rovině také pro biskupství a pro diecézi jako celek místní církve.

Pro stanovení principů správcovství pro diecézi jako celek by bylo zajímavé zkusit reflektovat související články ze závěrečného dokumentu plenárního sněmu z roku 2005 **Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě** a aplikovat je do dnešní změněné situace: srov. např. čl. 32 a 38 o pastoračních a ekonomických radách, čl. 160 o důležitosti investování do formace lidí, čl. 162 o fondech pro pastorační činnost, čl. 200, 219 a 334 o důležitosti investování církve do veřejných sociálních a zdravotních služeb, čl. 238 o tom, že šance na přijetí má jen církev „chudá a sloužící“, čl. 299 o dojmu společnosti, že církev je bohatá, čl. 300 o důležitosti vykazatelnosti církevního financování, a především:

⁵ Charles E. Zech, *Tudy vede cesta*, str. 18.

⁶ Podle momentálně platné verze Zákona o církvích a náboženských společnostech, § 16 a 16a odst. 5, mají zatím povinnost zveřejňovat svoji výroční zprávu všechna „účelová zařízení registrované církve“, přičemž tato povinnost ze znění zákona zatím nevyplývá pro farnosti. Zveřejňování výroční zprávy farnosti však považujeme v současné ekonomické situaci za vhodný krok na cestě k budování důvěry vzhledem k širší společnosti. Zveřejňování výroční zprávy farností doporučuje i Plenární sněm (viz závěrečný dokument *Život a poslání křesťanů*, čl. 300).

„Žít ‚bratrské společenství‘ (koinónia) znamená mít jedno srdce a jednu duši (srov. Sk 4,32), vybudovat všestranné společenství: lidské, duchovní a materiální. Skutečné křesťanské společenství pečuje i o dělení pozemských statků, aby v něm nikdo netrpěl nouzí a aby k nim měli přístup všichni podle potřeby (srov. Sk 2,42; 4,35; 11,27-30). První společenství, v nichž panovala radost a upřímnost srdce, byla činně otevřená a misijní (Sk 2,47)“ (čl. 347) a „Církev je povolána vydávat Kristu svědectví... tím, že svůj vlastní majetek dává ve prospěch nejchudším a zve k prostému životu v Kristu“ (čl. 350, podle Jan Pavel II., *Redemptoris missio* čl. 43).

Konkrétní principy správcovství biskupství a diecéze by mohly být pak např. tyto:

1) Přizpůsobení komunitního a organizačního prostředí

Aby se mohlo zdravě rozvíjet správcovství ve farnostech a dalších komunitách v diecézi, je třeba pro to vytvořit podmínky v celkové organizační kultuře diecéze, ve které církev u nás v diecézi žije, svědčí, slouží, slaví a hospodaří, a to především skrze:

- Nabídku trvalého vzdělávání a podpory pastoračních pracovníků v oblasti správcovství
- Nabídku podpory pastoračních a ekonomických rad farností a jejich služby v oblasti správcovství
- Formulaci pastorační vize, poslání a priorit pro diecézi jako celek
- Stabilitu pastýřské služby ve farnostech zajišťující kontinuitu jejich rozvoje
- Spravedlivý systém odměňování pastoračních pracovníků a pracovníků
- Transparentnost finančních toků biskupství a celé diecéze
- Ovlivnitelnost finančních toků biskupství a celé diecéze skrze nástroje spoluúčasti

2) Celodiecézní podpora zdravého vícezdrojové financování

V diecézi je podporováno zdravá diverzifikace finančních zdrojů, a to jak v hospodaření biskupství, tak v hospodaření farností. Vzájemná provázanost správy majetku biskupství a farností umožňuje tuto diverzifikaci rozložit dle potřeby a možností na více organizačních jednotek.

3) Provázanost a odlišení správy provozního a investičního majetku

Řízení hospodaření biskupství je nesené celkovou pastorační vizí zahrnující etickou a ekologickou dimenzi hospodaření s majetkem. Hospodaření s „investičním majetkem“ je organizačně odlišené od hospodaření s „provozním majetkem“ a zároveň je obojí podřízené hlavnímu poslání diecéze.

4) Solidarita a diferenciacie pastoračních oblastí

Biskupství z centra nabízí nástroje solidarity mezi farnostmi na základě reálných pastoračních potřeb a hledá způsoby, jakou roli má v této solidaritě hrát nerovnoměrné rozdělení majetku farností na základě restitucí.

Závěrečné shrnutí: Teologie správcovství ve službě církve

Biblický základ: Člověk je správcem, ne vlastníkem. Vše je dar – a majetek má sloužit životu, ne mu vládnout.

Trojiční spiritualita správcovství:

- *Zelená (Otec – stvoření):* odpovědnost, udržitelnost, rozumnost, ekologie
- *Červená (Syn – služba):* oběť, chudoba, solidarita, diakonie
- *Modrá (Duch – synodalita):* proroctví, důvěra, rozlišování, inovace, charisma

Osobní rozměr: Každý farník je povolán k vědomému spravování svěřených prostředků – nejen peněz, ale i času a schopností.

Komunitní rozměr: Farnost je společenstvím sdílení, nikoli institucí spotřeby. Správa majetku je výrazem duchovní zralosti.

Závazné dárčovství: Praktický nástroj učednictví, svobody a solidarity. Není to daň, ale prostředek a výraz cesty víry a vděčnosti.

Církevní struktura: Vztah k majetku nesmí být technickým nebo mocenským, ale služebným a transparentním.

Etická ekonomika: Církev má být svědkem odpovědného hospodaření, etických investic a vícezdrojového financování.

JAROSLAV F. PECHAR: BIBLE A MAJETEK

Zdroj: [Facebook notes z 3. 6. 2014](#) (použito s laskavým svolením autora)

Klíčovým místem sporu (pozn.: kontextem článku jsou diskuze o církevních restitucích) je rozhovor s bohatým mladíkem (Mk 10, 17-31 + par. Mt 19, 16-30; Lk 10, 17-22). Zde je velmi oblíbená: Jdi, prodej všechno, co máš, a rozdej chudým a budeš mít poklad v nebi, potom přijď a následuj mě! S tím pak souvisí i následující slova velbloudovi a uchu jehly, tedy slova o nebezpečí bohatství. Podobný motiv prozní i v podobenství o rozséváči (Mk 4, 19): U jiných je zaseto do trní: Ti slyší slovo, ale časné starosti, vábivost majetku a chtivost ostatních věcí vnikají do nitra a dusí slovo, takže zůstane bez úrody.

Nejsou to jediné kritiky majetku. Zvláště evangelista Lukáš si moc servítky nebere: Čteme u něj nejen blahoslavenství chudých, ale i (Lk 6,24) běda vám, bohatým, vždyť vám se už potěšení dostalo. Tady už se ono slavné Matoušovo „blaze chudým v Duchu“ těžko vysvětluje nějak jinak, ne jako prosté vlastnictví majetku. Bohatý člověk si užívá potěšení velkého majetku a to se mu nevyplatí.

Lukáš nabízí i jinak neznámý příběh pošetilého bohatce, který v své falešné jistotě zemře (Lk 12, 13-21), za připomenutí stojí třeba boháč a Lazar, Zacheus na stromě (Lk 19, 1-10) či vdova u pokladnice (Lk 21, 1-4), ale především pak asi nejradikálnější formulace Nového zákona v této otázce: Proto nemůže být mým učedníkem nikdo, kdo se nevzdá všeho, co má! (Lk 14,33).

Co z těchto textů můžeme vyvodit?

Je zjevné, že bohatství a následování Ježíše člověka přivádí do pasti, ve které musí volit, komu bude sloužit. „Žádný sluha nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět, a druhého milovat, k jednomu se přidá, druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i majetku.“ (Lk 16, 13; par.: Mt 6,24). Jistě, že je zásadně možné, že člověk, který má majetek, a někdy i značný majetek, může být „chudý v duchu“. Žije skromně, svůj majetek neužívá rozmařile, ale využívá ho k šíření pravdy dobra a krásy... Chudoba je v tomto výkladu otázka vztahu k majetku, ne v jeho množství.

Je potřeba podtrhnout, že řeč je vždy o lidech, ne o majetku jako takovém. Nikde nevidíme odsouzení majetku jako samotného. Pozemské bohatství není zavrženíhodné. Není zvrhlé být bohatý, pokud to člověka nespoutá. Jak říkám – je to zásadně možné. Ale velmi vzácné. Není to tak jednoduché, že na majetku nezáleží a že jde jen o to, jak ho užíváš. Ježíš řekl, že ...snáze projde velbloud uchem jehly, než aby bohatý vešel do Božího království. (Mk 10, 25, par.: Mt 19,24, Lk 18,25). To ukazuje k tomu, že majetek není neutrální. Velký majetek pak je velké nebezpečí a pokušení. Ježíš je větší realista, než naivní humanisté, kteří blouzní o naprosté lidské svobodě volby. V takovém případě – kdybychom moli svobodně volit – tak by to snad fungovalo. Ale my jsem pod mnoha různými vlivy. A velký majetek mění naše vnímání. Omezuje naši svobodu, protože omezuje naši představivost...

Majetek ale může sloužit k dobrému. I evangelista Lukáš zná třeba příběh o nepoctivém správci (Lk 16,1n), který pochválí služebníka za prozíravě investovaný majetek. Klasický příklad je pak Zacheus (Lk 19,1nn): to je člověk, který je jistě velmi bohatý, ale zároveň se svým majetkem nakládá velmi zodpovědně, nadstandardně milosrdně, tedy biblickým slovníkem „spravedlivě“. Do jeho domu přichází spasení ne proto, že by to byl napravený hříšník, ale protože i on potřebuje milosrdenství a Boží pomoc, přestože je takto vzorný. Takových případů je ale velmi málo. Obecně je ale člověk s majetkem

přínejmenším velmi vážně ohrožen a na řadě případů je evangelisty tak říkajíc „zdokumentováno“, že tomuto ohrožení se velmi snadno podléhá.

Lukášovo evangelium pokračuje ve Skutcích apoštolských. Není divu, že i zde se důrazy o nástrahách bohatství objeví.

Podstatný je popis prvotní církve, kde všichni všechno mají společné (Sk 2,42-44). Prodávali své jmění a z toho pak dávali všem, každému tolik, kolik potřeboval." (Sk 2,44). Zní to velmi romanticky, ale má to dva háčky. První je faktografický – učedníci se pak scházeli „po domech“, čili zjevně nešlo o obecnou praxi. Někteří lidé si majetek ponechali, ale dali ho k dispozici církvi. Dobrovolnost je pak výslovně zmíněna v příběhu o Annaniášovi a Safiře (Sk 5,4). Ten druhý háček je přísně logický – takovéto společenství bylo velmi bohaté. Mnohem bohatší, než kdysi společenství apoštolů se společnou pokladnicí. Kdy mezi nás přišli byt jen dva tři lidé, kteří by prodali všechno, co mají a dali nám ty peníze, máme mnoho miliónů. Jako ideál tedy nevidíme chudé společenství, ani společenství chudých lidí, ale společenství, ve kterém nikdo netrpí nouzí. To ukazuje až k Mojžíšovu příkazu milostivého léta a odpuštění dluhů: „Ať u tebe není vůbec žádný potřebný.“ (Dt 15,4) A ukazuje to i řešení, které vyvolili následovníci svatého Františka – sami nemají nic, ale rád jako takový může být velmi bohatý. Svatý František by zuřil, ale prošlo to.

Smyslem případné chudoby není ani osobní askeze, ani pohrdání hmotnými statky, ale společenství, ve kterém nemají být lidé „potřební“, tedy nuzní, znejistění co do hmotného zabezpečení.

V podobném tónu jsou pak i rady apoštola Pavla. Organizoval celocírkevní sbírku na Jeruzalém, když se společenství jeruzalémských křesťanů ocitlo v nouzi. Těžko se zbavit výkladu, že došly vybrané peníze, ale do té doby velice bohaté jeruzalémské společenství ztratilo svůj misijní drajv. V tu chvíli bylo likvidační, že nikdo nový žádné další peníze nepřinášel. Abychom ale nekřivdili, na vině může být hladomor, který v polovině 40 let v Judeji zuřil. Snad i proto kladli Petr, Jakub a Jan Pavlovi na srdce, (Gal 2,9-11) aby působil mezi pohany, ale jen žádali, abychom pamatovali na jejich chudé.

V souvislosti s Pavlovými sbírkami je důležitý oddíl 2 Kor 5,1nn: Makedonští křesťané na Judsko vybrali hodně. Pavel to vypráví Korintským, aby je povzbudil také k velké obětavosti, zároveň ale staví hranici (v.13-14): Nejde o to, aby se jiným ulehčilo a vy byli přetíženi, nýbrž abyste na tom byli stejné: váš přebytek pomůže nyní jejich nedostatku, aby zase jindy jejich přebytek přišel k dobru vám ve vašem nedostatku; tak nastane vyrovnaní.

Klasický „bohatcobijcem“ je list Jakubův. Z autora zjevně mluví špatná zkušenost s jednáním s bohatými a chudými, kdy bohatí jsou protežováni a chudáka si nikdo ani nevšimne. (Jk 2, 1-4) To pak s „levičáckým“ dotažením, že bohatí jsou ti, kdo utlačují (2,6). V šířavé kritice boháčů v 5. kapitole (5,1nn) se ale jasně ukáže pravá příčina kritiky – opět to není majetek jako takový, ale jeho nelegální nabytí: nevyplacená mzda, pronásledování spravedlivých.

V biblickém textu se tedy s chudobou jako ideálem nesetkáváme. Biblický důraz je sociální – jde o spravedlnost. Cílem není chudák, ale stav, ve kterém nikdo nemá nouzi. Důraz je položen na společenství. Časem se ale důraz změní – bude položen na individualitu. Bohatý nevejde do království? Pak je nutno být chudý, abych byl spasen!

... Bylo to chápáno jako napodobování Krista. Kristus se kvůli nám stal chudý: Znáte přece štědrost našeho Pána Ježíše Krista: byl bohatý, ale pro vás se stal chudým, abyste vy jeho chudobou zbohatli. (2Korintským 8,9) Jemný posun – upozadíme ten sociální rozměr („kvůli nám“) a vyzdvihneme vnější podobu („stal se chudým“). Najednou není důležité starat se o druhé, co by jim pomohlo („aby zbohatli“), ale je potřeba starat se jen o sebe, abych byl jako Kristus. Poslušnost evangeliu byla ztotožněno s chudobou.

... Chudoba není nikde cíl sám o sobě. Biblický postoj vystihuje již kniha Přísloví (30,8-9): Vzdal ode mne šálení a lživé slovo, nedávej mi chudobu ani bohatství! Opatřuj mě chlebem podle mé potřeby, tak abych přesycen neselhal a neřekl: "Kdo je Hospodin?" ani abych z chudoby nekradl a nezneuctil jméno svého Boha. Mohou být nejen mizerní boháči, ale existuje i špatný příklad chudáků, kteří se honosí svojí

chudobou, vředy a boláky, jak je to typické u bezdomovců a žebráků, tak jak je ve své knížce „Citadela“ tvrdě tepe Antoine de Saint Exupéry. Ale již moudrý Sírachovec vedle prolhaného boháče a chlupatého starce zbaveného rozumu z duše nenávidí nafoukaného chudáka (Sír 25,2). Špatný vztah k majetku může být jak nestraně bohatství, tak na straně chudoby.

Z vzácných příkladů dobře křesťanského vztahu k majetku je často jmenován, ale málokdy chápán již zmíněný svatý František. Ten chce být programově chudý – ale proto, aby měl volné ruce ke službě světu. Navíc ani náznakem nenutí k chudobě jiné či dokonce církve. Jeho následovníci ale opět upadli do onoho pokušení, že co je dobré pro mě, to musí být dobré pro každého. Nakonec musela být jako bludná odmítnuta teze Františkových žáků, že Kristus žil s apoštoly v naprosté chudobě a bez majetku. (Jan XXII, 1323) Odmítnuta právem, protože Kristus rozhodně v chudobě a bez majetku nežil. Měl šaty, o které se hrály vrhčáby. I sprostí a zpití římsí vojáci je neroztrhali, ale radši o ně hráli kostky, protože by bylo škoda ten svrchní šat zničit. Jako oblek měl výrazně větší cenu, než jen materiál. Za svého života se nechal vydržovat z velmi „zvláštních“ zdrojů. Čteme (Lk 8,3), že se o něj ze svých prostředků staraly Jana, žena Herodova správce Chuzy, Zuzana a mnohé jiné. Klasickým příběhem je pomazání v Betanii, kdy na sebe nechal vylít olej v ceně (na dnešní peníze) statisíců. Když peníze chtěl, měl je. Má božskou moc. U Mt 17,27 vidíme, že peníze může získávat zázračným způsobem. Ale nedělá to pravidelně, aby měl na přilepšenou.

Ježíš není nepřitelem majetku, pokud tento majetek nespoutává. Dobrým Ježíšovým žákem je tak apoštol Pavel, který píše Filipským (4,11-13) ...naučil jsem se být spokojen s tím, co mám. Dovedu trpět nouzí, dovedu mít hojnost. Ve všem a do všeho jsem zasvěcen: být syt i hladov, mít nadbytek i nedostatek. Všecko mohu v Kristu, který mi dává sílu. Majetek prostě není téma, které by řešil. Je-li, dobře tak. Není-li, haj hou. Ježíšův i Pavlův důraz nebyl na pozornosti zaměřené na sebe, ale na druhé. V tom je podstata jejich chudoby. Ne v tom, kolik mají peněz, ale jak je používají.

Bohatému mladíkovi by k cestě do nebe stačilo dodržovat přikázání, která zná: Necizolož, nezabíjej, nekraď, nelži, nepodváděj, cti svého otce i matku. Kdyby rozdal vše co má, vešel by rovnou do království Božího. Když to neudělá, bude se placatit na tomto světě, hnát se za majetkem, zatěžovat svou hlavu starostmi o jeho uchování a rozmnožení. O věčný život nepřijde – jen si komplikuje životездеjší.

Když Kristus vyslal učedníky bez měšce, mošny a obuvi (Lk10,3n), bylo to vyslání na „služební cestu“. O pár kapitol později je vyzývá, aby si měšec, mošnu i plášť vzali a pořídili si meč. (Lk 22,35-36) – ještě, že peníze tenkrát nerozdali! Ale pořád jde o tom udělat si z hmotného zajištění modlu. Jako když chtěli Ježíše provolat králem poté, co zázračně nasýtil zástupy (J 6,14). V tu chvíli jim Ježíš zdrhnul. Mně z toho vyplývá, že jestliže vyměníme vztahy za peníze, tak u toho Ježíš nechce být. Nehodlá být služebníkem našeho sobectví. Ani v rodinách, kde se čas věnovaný dětem vymění za drahé dárky, ani v pracovním kolektivu, kde se přátelství vymění za kariérní postup.

Suma sumárum: Majetek není špatný, ale je nebezpečný. Péče o něj ubírá člověku nejen ochotu, ale i schopnost následovat Ježíše.

CHARLES E. ZECH: ROZVOJ KONCEPTU STEWARDSHIP (SPRÁVCOVSTVÍ) VE FARNOSTI

Níže prezentovaný text je výtahem ze studie Charlese E. Zecha nazvané „Developing Stewards in a Parish Setting“ (online [ZDE](#)) zpracovaným v textu „Blahoslavení dělící se“ (část 4.6; online [ZDE](#)).

Správcovství jako součást učednictví

Způsob zacházení s majetkem je úzce a obousměrně propojen se způsobem života a růstu Kristova učedníka obecně. Proto je každé správcovství svým způsobem „učednické“ či „mystagogické“, tj. stává se prostorem, který nutně ovlivňuje (pozitivně či negativně) náš způsob života s Kristem či styl našeho osobního i komunitního učednictví.

Znamením naší svobody může být např. pravidelné a závazné darování určitého procenta svých příjmů na rozvoj Božího království, ale existují i jiné nástroje směřující ke stejnému cíli. I se zbývající většinou svých

příjmů, se kterými (v případě přijetí konceptu závazného dárčovství) můžeme svobodně nakládat, je třeba zacházet zodpovědně (i ony svým způsobem patří Bohu). Je třeba se s nimi učit hospodařit, vést domácí rozpočet, vystříhat se dluhů, žít skromně a střízlivě, rozlišit štědrost od rozhozovačnosti.

V tomto smyslu je správčovství výchovou a povzbuzováním křesťanů k tomu, aby využívali dary a prostředky, které jim Bůh dává, způsobem, který se jemu líbí, a takto je integrální součástí učenictví.

Od „dávání na nějakou potřebu“ k rozvinutí „potřeby dávat“

V tomto smyslu může být „správčovství“, podobně jako v jedné inspirativní studii Charlese E. Zecha, chápáno jako „navrácení Bohu části z oné hojnosti, kterou nás Bůh obdaroval, spojené s uznáním, že vše, co máme, je ve skutečnosti Božím darem; rozvíjení potřeby dávat („a need to give“) v životě farníků, jakožto protiklad k tomu, abychom je žádali dávat na nějakou potřebu („to give to a need“); sdílení radosti z dávání s farníky; nebo, jak to vyjádřil jeden biskup, učení farníků být tak lehkovážní v jejich velkorysé štědrosti vůči církvi, jako byl Bůh ve vylévání svých darů do jejich životů.“⁷

Jak dále Charles E. Zech ve své studii uvádí,⁸ biskupové USA ve svém společném pastýřském listě nazvaném *Stewardship: A Disciple's Response* (Správčovství: Odpověď učenictva)⁹ mluví o třech přesvědčeních, které slouží jako souhrn teologie správčovství:

1. Žít jako křesťanský správce je výrazem zralého učenictví. Znamená to vědomé, pevné rozhodnutí být následníkem Ježíše Krista ať to stojí, co to stojí, projevené praktickými skutky.
2. Začínající konverzí, hlubokou proměnou srdce, tento závazek ke správčovství není realizován v jedné akci nebo v nějaké sérii akcí po určitou dobu, ale v celkovém způsobu a stylu života člověka.
3. Praxe správčovství má moc změnit pochopení našeho vlastního života. Dobří správci rozpoznávají a uznávají Boha jako počátek života, dárce svobody a zdroj všeho jejich vlastnictví.

Součást procesu konverze a evangelizace

Charles E. Zech ve své studii dále uvádí:¹⁰ „Proces kultivace komunit žijících z principů křesťanského správčovství musí být chápán jako proces vedoucí k vlastní konverzi či ke vnitřní evangelizaci církve.“ Jak takovýto proces vypadá v praxi? Zech upřesňuje:

„Formace farnosti jakožto komunity žijící ze síly křesťanského správčovství zahrnuje pomoc lidem rozvinout postoj hojnosti. Jak židovská, tak i křesťanská Písma předpokládají, že žijeme ve světě hojnosti, kde, když vládne Boží milostivá spravedlnost, je více než dostatek pro každého... Jestliže předpokládáme, že svět je světem nedostatku, má to na lidi hrozný dopad. Lidé se pak začnou bát. Soustředí se na své přežití. Stávají se sobeckými, zaujímají konkurenční, soutěživé postoje a snaží se ochránit své často velmi úzce definované zájmy. Takovéto postoje a praktiky ničí lidskou komunitu... Tím, že považují a vyhlašují celek svého života za milostiplný dar a posvátný svěřený majetek, křesťané dávají najevo, že žijí v postoji hojnosti a praktikují dar štědrého dávání. Takovýto přístup dělá ze sdílení času, schopností a majetku nejdůležitější část křesťanského života, spíše než aby to bylo chápáno jen jako nějaká druhotná nepřijemná povinnost či dobrý skutek.“

A dále: „To, aby se farnost stala komunitou zodpovědných správců, vyžaduje duchovní cestu, na kterou se vydá celá farnost, společně kněží s ostatními věřící, tím, že začnou snít, přemýšlet a jednat tímto způsobem. Jestliže se takováto konverzace uskuteční, je tím uvolněna obrovská energie. Čas, schopnosti a majetek začne být sdílen mnohem velkoryseji a lidé mluví o „znovunalezení“ nadšení pro život z katolické víry.“

⁷ Charles E. Zech, *Tudy vede cesta*, str. 5.

⁸ Charles E. Zech, *Tudy vede cesta*, str. 6.

⁹ *Stewardship: A Disciple's Response*, A Pastoral Letter on Stewardship (<http://www.usccb.org/stewardship/disciplesresponse.pdf>).

¹⁰ Charles E. Zech, *Tudy vede cesta*, str. 7 – 8.

Správcovství času, schopností a financí

Podle Charlese E. Zecha¹¹ je dále důležité si uvědomit, že „koncept správcovství zahrnuje tři rovnoprávné komponenty: čas, schopnosti a majetek (v angličtině ‚tři T‘: ‚time, talent, treasure‘). Všechny tři jsou klíčové pro úspěšnou správcovskou orientaci. Můžeme to přirovnat ke stoličce se třemi nohami. Pro farnost, která je sužována finančními problémy (a která dnes není?), je velkým pokušením snažit se obejít ony komponenty času a schopností a soustředit se výlučně na snahu po získání finančních prostředků. Avšak toto by neznamenal jen špatnou teologii, ale také špatný fundraising. Jestliže bychom se pokusili zúžit poselství správcovství tak, že by z něj zbyla jen další fundraisingová kampaň, riskovali bychom to, že se nám většina farníků odcizí. Navíc, studie za studií potvrzují, že farníci, kteří jsou ve své farnosti zapojeni skrze dárkovství svého času a schopností a takto v sobě rozvíjejí postoj spoluzodpovědnosti s farností, přispívají více i ve finanční oblasti. Peníze následují službu.“

Správcovství a liturgie

Náš způsob zacházení s penězi je také částí naší bohoslužby, naší úcty k Bohu („Kde je tvůj poklad, tam je také tvé srdce“; Mt 6,21). Proto je důležité rozvíjet vědomí tohoto prolnutí a nacházet zdravé místo pro témata spojené se správcovstvím při společném liturgickém slavení. Velmi zjednodušeně lze říci, že existují tři základní prostředky, kterým uctíváme Boha: naše slova a písně, naše jednání či skutky a náš majetek. Z toho plyne, že chceme-li zjistit, kdo je pravým „bohem“ našeho života a koho nejvíce uctíváme, je dobré si položit tři otázky:

1. Kolik času věnuji modlitbě a bohoslužbě?
2. Pro jaké účely převážně uplatňuji své dary a svůj čas?
3. Kam investuji své peníze?

Peníze, dávání, dárkovství či správcovství navíc nejsou jen vhodná témata ke kázání a katechezi, ale také jsou to oblasti, které (jako nakonec všechny oblasti našeho života) volají po jejich integraci do liturgického slavení (např. formou symbolického přinášení finančních i naturálních darů či „plodů našeho postění se“ při nedělní mši či zvláštní bohoslužbě např. na Zelený čtvrtek apod.).

Správcovství a „desátky“

V některých dnešních sborech především evangelikálně-charismatického či letničního ražení byla v poslední době zavedena praxe tzv. „desátků“, která ovšem jen částečně odpovídá starozákonní praxi a na církev nového zákona se již odvolávat nemůže vůbec. Ježíš spíše podporoval rozvinutí postoje zodpovědného správcovství a v prvotní církvi byla rozšířena materiální solidarita na základě dobrovolných darů a sbírek. V dějinách církve se pak desátky znovu na poměrně dlouhou dobu objevily, ale byly zatíženy takovým zneužíváním a negativním ovocem, že se nám tento pojem pro praxi naší farnosti nezdá být dost dobře použitelný. To však neznamená, že by nebylo možné se pozitivně inspirovat duchem původních, starozákonních desátků, s jejich důrazem na liturgickou roli, pravidelnost, osobní postoj vděčnosti a svobody a podporu spoluzodpovědnosti za fungování Božího lidu a prohloubení solidarity s chudými.

I z praktických důvodů mnozí místo praxe „desátků“ doporučují přístup zvaný „proporcionální“ či „progresivní“ dárkovství. Např. Charles E. Zech k tomu říká:¹² „To znamená požádat farníky, aby se zavázali přispívat farnosti nějakým jimi svobodně zvoleným procentem z jejich příjmů (např. jedním procentem, pokud přibližně asi tolik již tak jako tak dávají farnosti např. ve sbírkách apod.) a pak aby každý rok toto procento navýšili o nějakou jim přiměřenou hodnotu (řekněme např. o půl procenta ročně). Takto pak může dotyčná domácnost letos přispívat farnosti jedním procentem ze svých příjmů, příští rok pak 1,5 %, následující rok pak 2 % atd. Tím je dosaženo dvou věcí. Pomáhá to navýšit procento příspěvku té které domácnosti postupně, což je psychologicky méně odrazující, a zároveň tento postup umožní, aby příslušné procentuální navýšení bylo v souladu s předpokládaným navýšováním celkových příjmů

¹¹ Charles E. Zech, *Tudy vede cesta*, str. 8.

¹² Charles E. Zech, *Tudy vede cesta*, str. 15.

domácnosti. Tento přístup, jestliže je podpořen zvěstí o teologických a duchovních základech správcovství, je plodnější než trvání na dávání celých desátků, protože je méně odrazující. A domácnost, která v této strategii vytrvá delší dobu, těchto desátkových standardů nakonec také dosáhne.“

A my k tomu dodáme, že tímto způsobem toto „závazné dárcovství“ funguje, podobně jako evangelikální „desátky“, jako nástroj k podpoře učenického růstu ke svobodě ve všech životních oblastech, včetně oblasti materiální. Často je pak s tímto postojem spojeno požehnání hluboké radosti či radostné svobody či překonání závisti apod.

Správcovství a fundraising

Součástí široce pojatého správcovství může být fundraising (nasměrovaný na jednotlivé projekty, ale se správcovstvím chápaným jakožto součást učenictví každého křesťana fundraising není totožný:

- Učenické správcovství je motivováno touhou oslavit Boha a mít spoluúčast na poslání církve. Fundraising je motivován snahou vyjít vstříc nějaké finanční potřebě.
- Učenické správcovství je proces formace lidí k tomu, aby byli dobrými správci Božích darů. Fundraising je proces získávání finančních prostředků na konkrétní projekty.
- Církev používá učenické správcovství ke získávání a výchově správců pro Boží království. Církevní a charitativní organizace používají fundraising ke získávání prostředků na své projekty.

Na fundraisingu není nic špatného, je-li používán náležitě. Ale jakákoli jiná metoda je zneužitelná a použitelná k manipulaci. Proto je třeba být v církvi opatrní a nekalkulovat se špatnými motivy. Rozvoj správcovství ve farnosti tedy bude nutně muset mít i tento rozměr začlenění do osobní cesty každého věřícího a v žádném případě nesmí být prezentován jako oblast přístupná jen odborníkům či vybraným zástupcům farnosti. Na druhé straně je třeba se vyhnout nebezpečí snažit se pomáhat farníkům rozvíjet správcovskou dimenzi jejich učenictví jen za tím účelem, aby „více dávali“. Hluboké pochopení osobního a komunitního rozměru Božího záměru pro naše životy, naši farnost a pro církev obecně je tedy nezbytným předpokladem pro zdravý rozvoj správcovství. Dávání může změnit život dárce i obdarovaného...

Souhrn

Učenická perspektiva je z našeho pohledu jakýmsi „srdcem“ celé oblasti správcovství ve farnosti, protože jedinečně propojuje ekonomické nástroje a potřeby evangelizace a pastore se srdcem jednotlivých lidí a s jejich duchovním životem. „Nejlepšími dárci v jakékoli farnosti jsou ti, kteří dávají motivováni svým vztahem k Bohu, ne ti, kteří finančně přispívají na základě pocitu viny nebo povinnosti. Je důležité, aby farníci nechápali správcovství jako nějaký další fundraisingový trik, avšak stejně tak nebezpečné je pro ně vnímat je tak, že v nich vyvolává až magická očekávání ohledně automatického růstu požehnání v jejich materiální situaci. Správcovství musí být prezentováno jako celostní přístup k procesu duchovní obnovy, který nás vyzývá, abychom zvážili roli, jakou v našem životě hraje to, co vlastníme.“¹³

CÍRKEVNÍ PRÁVO: RESPEKT K PRÁVNÍMU RÁMCÍ JAKO SOUČÁST HOSPODAŘENÍ S MAJETKEM

Níže prezentovaný text je výňatkem z textu „Blahoslavení dělí se“ (část 4.8; online [ZDE](#)).

Tato právní perspektiva připomíná, že církev jako právnická osoba působí **ve státně-právním a kanonickém rámci**, a že právní forma není překážkou spirituality, ale **jejím rámcem a nástrojem důvěryhodnosti**.

Právo jako ochrana dobra a vztahů

Právní řád – ať už kanonický nebo státní – slouží k **ochraně daru**. Jasně definované právní normy chrání svěřený majetek před zneužitím, zajišťují transparentnost a vytvářejí **důvěru uvnitř i navenek**. Právní

¹³ Charles E. Zech, *Tudy vede cesta*, str. 16.

rámec není jen „povinnost“, ale **součást odpovědného správcovství**, které chrání věrnost evangeliu v praktických věcech.

Občanskoprávní rámec

Církev v Českém právním řádu funguje jako registrovaná právnická osoba s účelem naplňování duchovního poslání. Musí plnit veškeré daňové a účetní povinnosti, mít transparentní statutární zástupce, dbát na veřejné zakázky, odpovědnost vůči dárcům a společnosti.

Kodex kanonického práva

Podle *Kodexu kanonického práva* (kán. 1254 § 1) má katolická církev (a potažmo i farnost jakožto základní jednotka místní církve – diecéze) „právo nabývat, držet, spravovat a odprodávat časný majetek *pro dosažení cílů sobě vlastních*“.

Tyto „**vlastní cíle**“ církevního majetku jsou zde upřesněny jako (viz kán. 1254 § 2):

- „organizování Božího kultu“ (tj. *leitúrgia*)
- „uskutečňování děl apoštolátu“ (tj. *martyria*)
- „uskutečňování děl lásky, zvláště vůči chudým“ (tj. *diakonia*)
- „starost o slušné zaopatření duchovních a jiných církevních služebníků“ (tj. služby v rámci *koinónia*)

Zmíněný hmotný majetek *patří farnosti jakožto právnické osobě* (viz kán. 1279 § 1).

Farář je pouze správcem tohoto majetku jménem církve a má se při tom řídit předpisy obsaženými v kán. 1281 – 1288 (a dalšími paragrafy z V. knihy o správě majetku) a pokyny diecézního biskupa, jenž má právo „zasáhnout v případě nedbalosti správce majetku“ (viz kán. 532 a 1279). Vykonavatelem zbožných odkazů (viz kán. 1299) je ordinář, jej je třeba uvědomit o přijetí zbožného odkazu, dát mu soupis příslušného majetku a závazků s ním spojených a jemu je třeba záležitost vyúčtovat (viz kán. 1301 a 1302). „Dary dané od věřících na určitý účel mohou být použity jen na tento účel“ (kán. 1267 § 3; srov. také kán. 1300). Podle kán. 1273, „římský biskup je mocí prvenství vlády nejvyšším správcem a hospodářem všeho církevního majetku“, podle kán. 1276 „ordinář má pečlivě dohlížet na správu majetku, který vlastní veřejné právní osoby tomuto ordináři podřízené, při zachování těch zákonných nároků, které témuž ordináři přiznávají větší práva“.

Svoji roli správce farního majetku má farář plnit „s pečlivostí dobrého hospodáře“ (kán. 1284 § 1), a to povinně s pomocí *ekonomické rady farnosti*, „ve které křesťané pomáhají farářům ve správě majetku farnosti“ a „která se řídí obecným právem a normami stanovenými diecézním biskupem“ (kán. 537, srov. kán. 1280).

Základní povinnosti správců majetku kodex vymezuje takto (viz kán. 958, 1284 § 2, 1283, 1286 a 1288 § 2, 1307 § 2):

- *zodpovědná správa* (dbát, aby církevní majetek nebyl zničen nebo poškozen a je-li třeba, uzavřít pojistné smlouvy; ve stanovenou dobu platit úrok z půjček a hypoték; dbát o náležité vrácení dluhu; volné peníze se souhlasem ordináře uložit pro účely farnosti)
- *dodržování práva* (usilovat, aby majetek byl zajištěn i způsobem platným ve světském právu; zachovávat normy práva jak kanonického, tak světského; dbát na to, aby církvi nevznikla škoda nedodržením světských zákonů; důsledně zachovávat i světské zákony týkající se práce a sociálního zabezpečení)
- *průkazná vykazatelnost* (vést řádně knihu příjmů a vydání; každoročně vyhotovit účetní výkaz o správě majetku a financí; každoročně veřejně vyúčtovat majetek, kteří věřící svěřují církvi formou příspěvků; řádně uchovávat listiny a doklady týkající se správy majetku; vést důkladný a podrobný soupis věcí movitých i nemovitých; vést intenční knihu; vést knihu darů a s nimi spojených závazků)
- *prozíravé plánování* (kodex doporučuje každoročně vyhotovovat rozpočet příjmů a výdajů podle norem partikulárního práva)

- *spravedlivé odměňování* (při uzavírání pracovního poměru a zadávání prací poskytnou spravedlivou a přiměřenou odměnu tak, aby ti mohli náležitě uspokojit potřeby své i jim blízkých osob)

V oblasti majetkové správy jedná statutární orgán farnosti zcela samostatně pouze v **rozsahu řádné správy** ve smyslu kán. 1281. V **rozsahu mimořádné správy** jedná za farnost platně pouze s písemným souhlasem diecézního biskupa (kán. 1281, 1291). Řádnou správou je jednání za právnickou osobu v právním vztahu, který je vymezen právní normou partikulárního práva, tj. normou vydanou Biskupstvem plzeňským (dle kán. 1281 § 2 mohou „řádnou správu“ definovat stanovy, pokud ne, musí ji definovat diecézní biskup po projednání s ekonomickou radou; v plzeňské diecézi se aktuálně považují za „mimořádnou správu“ např. veškeré finanční transakce nad 100 tis. Kč).

Farnosti jakožto církevní právnické osoby jsou zvány k finanční solidaritě na potřebách diecéze, přičemž „diecézní biskup... má právo uložit veřejným právním osobám podřízeným jeho pravomoci mírný poplatek přiměřený jejich příjmům na úhradu potřeb diecéze“ (kán. 1263). Biskup také může nařídít účelovou sbírku na konkrétní „farní, diecézní, národní nebo všeobecné účely“, a to „ve všech kostelích a poloveřejných kaplích“ (kán. 1266).

Podle kán. 1265 se zdá, že pokud nastane potřeba farnosti vyhlásit nějakou účelovou sbírku („příspěvky pro jakýkoliv zbožný nebo církevní institut nebo účel“), potřebovala by k tomu písemné dovolení ordináře

Co se týče **příspěvků tradičně spojených s některými svátostnými úkony**, „mešními stipendii“ se kodex podrobně zabývá v kán. 945 – 958. Přijetí finančního příspěvku v souvislosti „sloužením mše na určitý úmysl“ je zde chápáno něco, co je víceméně připuštěno („podle osvědčeného zvyku každý kněz může přijmout stipendium“; kán. 945 § 1), avšak „kněží se *vše* doporučuje, aby také sloužili mši svatou bez přijetí stipendia na úmysl věřících, zvláště chudých“ (kán. 945 § 2). Navíc se zde specifikuje účel takového stipendia, podle kterého tento příspěvek není pouhým osobním darem farářů na jeho soukromé účely, ale „věřící dávající mešní stipendium ... přispívají svým *darem církvi* a její péči o svěcené služebníky a díla církve“ (kán. 946). Proto „(přijímání) mešního stipendia musí být *prosto třeba jen zdání obchodu* nebo kupčení“ (kán. 947). Stipendia je třeba evidovat ve zvláštní knize (kán. 958). Doporučenou výši stipendia a další pravidla má upravit partikulární právo (v plzeňské diecézi není nijak specificky upraveno). Poplatky při příležitosti *udílení svátostí a svátostin* (tzv. „štola“) mají být stanoveny shromážděním biskupů provincie (viz kán. 1264; v ČR stanované nejsou). „Není-li zřejmé něco opačného, dary složené do rukou představených nebo správců jakékoliv církevní právnické osoby, dokonce i soukromé, se považují za darované této právní osobě“, tedy např. farnosti (kán. 1267 § 1).

Povinnosti věřících v ekonomické oblasti vymezuje kodex především v kán. 222, kde hovoří o tom, že věřící jsou „povinni přispívat na potřeby církve“ ve všech výše zmíněných „církvi vlastních“ oblastech, tj. „aby měla, co potřebuje pro bohoslužbu, apoštolskou a charitativní činnost a pro slušné živobytí služebníků církve“ (§ 1). Kromě toho jsou podle téhož paragrafu věřící „také povinni podporovat sociální spravedlnost“ a „pomáhat z vlastních prostředků potřebným“ (§ 2). Totéž je pak potvrzeno přímo i v části CIC o hospodaření s hmotnými statky, kde na jedné straně čteme, že „má církev vrozené právo vyžadovat od věřících to, co je potřebné k dosažení cílů jí vlastních“ (kán. 1260), na straně druhé pak, že „věřící mají právo věnovat časný majetek ve prospěch církve“ (kán. 1261 § 1). Tuto „povinnost“ má biskup věřícím připomínat a „vhodným způsobem naléhat na její splnění“ (kán. 1261 § 2). Věřící jsou také povzbuzováni, „ať přispívají církvi požadovanými milodary ve shodě s předpisy, které vydala biskupská konference“ (kán. 1262). Věřící také mohou svůj majetek „přenechat na zbožné účely, buď právním úkonem mezi živými nebo závětí pro případ smrti“ (kán. 1299). *Věřící mají na druhé straně právo* na spoluúčast při správě majetku (viz ekonomické rady v kán. 537, srov. kán. 1280), na spravedlivou odměnu za smluvně dohodnutou práci (kán. 1286) a na transparentní vyúčtování darů poskytovaných církvi (kán. 1287 § 2).

Kongregace pro klérus

K církevně-právnímu podkladu procesu **uzavírání a převodu nepoužívaných sakrálních staveb** v diecézi na jiné subjekty srov. dokument [Kongregace pro klérus: Směrnice pro modifikaci farností, pro uzavírání kostelů nebo jejich odevzdání k profánnímu, nikoliv nedůstojnému používání a pro jejich zcizování](#); online v [Acta ČBK 9 \(2014\)](#) str. 57 – 61.

Zde nejprve v části „2. Uzavírání kostelů nebo jejich odevzdání k profánnímu, nikoli nedůstojnému užívání“ najdeme odkazy na příslušné kánony v CIC: kán. 1214, 1222, 50, 51, 127 a 166 týkající se uzavírání kostelů. Nezávisle na běžném pojmenování, „kostelem“ podle církevního práva se má rozumět „jakákoli posvátná budova určená k božskému kultu, kam mají věřící právo vstoupit, aby tam vykonávali tento kult, a to, především, veřejně“ (2b). Dále je zde připomínáno, že „posvátná budova určená k božskému kultu by si, pokud možno, měla stále zachovat svůj posvátný charakter a pouze ze závažného důvodu je možno ospravedlnit její předání k profánnímu, avšak nikoli nedůstojnému používání (srov. kán. 1222 par. 2)“ (2c). Navíc „oltáře neztrácejí své posvěcení a požehnání, ani když je účel používání kostela změněn, a nikdy z žádného důvodu nemohou být určeny k profánnímu používání (srov. kán. 1212 a 1238)“ (2c). Je zde také připomenuto, že „trvalé uzavření kostela, ani když neexistuje úmysl předat ho k profánnímu používání, je právně ekvivalentní jeho odevzdání profánnímu, nikoli nedůstojnému používání“ (2d). Příslušnou autoritou je zde diecézní biskup (či osoby jemu právně naroveň postavené), který, v souladu s církevní jurisprudencí, posuzuje, je-li přítomný „závažný důvod ad *normam iuris*“ (2e). Každý případ je třeba posuzovat individuálně a „závažnost případu se obvykle ukáže spojením různých důležitých důvodů, z nichž každý je sám o sobě nedostatečný“ (2f). Následuje výčet důvodů, které „nepředstavují závažný důvod *in se*“ (2g):

- diecézní plán – restrukturalizace;
- nepotřebnost kostela;
- zrušení farnosti;
- úbytek počtu farníků;
- nedojde k žádné škodě na duši;
- touha posílit jednotu mezi farnostmi;
- jiný důvod aplikovaný v budoucnu.

Před přijetím rozhodnutí je třeba se snažit vyslechnout všechny, kdo jsou držiteli práv, a pro jeho platnost je třeba konzultovat kněžskou radu (jednotlivě, zvážit pro a proti) (2i).

V části „3. Zcizování kostelů“ jsou pak vypočteny další kánony CIC týkající se procesu převodu kostelů na jiné subjekty: kán. 1291, 1298, 50, 51, 127 a 166. Je zde např. připomenuto, že „pokud po svém zcizení kostel zůstává v používání jako místo pro katolický božský kult, kam mají věřící právo trvale vstupovat (např. prodej církvi *sui iuris* jiného ritu), nemá být před prodejem odevzdán k profánnímu používání, avšak ve všech ostatních případech musí být nejprve odevzdán a potom zcizen“ (3c). Pokud je třeba budovu zcizit, jsou dále uvedeny různé možnosti (v sestupném pořadí podle jejich preference):

- i. Pro trvalé používání jako místo katolického božského kultu (bez odevzdání k profánnímu používání).
- ii. Pro používání jako místo k vykonávání jiných forem apoštolátu nebo katolických ministerií.
- iii. Pro profánní, ale nikoli nečestné využívání, odpovídající důstojnosti budovy (bývalý kostel).
- iv. demolice budovy pro znovuzískání pozemku.

Má být smluvně zajištěno vyloučení takové používání bývalého kostela, „které by bylo v protikladu s jeho vlastní důstojností“ (3e), a je třeba se přesvědčit, že převedením kostela do majetku jiného subjektu „nebude způsobeno žádné pohoršení či nedojde ke ztrátě věřících“ (3f). O mobiliáři je zde stanoveno toto: „Před zcizením musí být všechny posvátné předměty, relikvie, posvátné mobilie, barevné vitráže, zvony, zpovědnice, oltáře atd. odstraněny, aby mohly být používány v jiných posvátných budovách anebo odevzdány církevní autoritě. Protože oltáře nemohou být nikdy odevzdány k profánnímu používání, nemohou-li být odstraněny, je třeba je zničit (srov. kán. 1212 a 1238)“ (3g). Závěrečný odstavec pak určuje, za jakých podmínek je kompetentní autoritou farář, kdy diecézní biskup a kdy je třeba souhlasu Svatého stolce (podle kán. 1292 par. 3 CIC např. je-li převáděná věc „historicky či umělecky cenná“) (3h).

K otázce zacházení se sakrálními budovami srov. také text Sr. Chris Schenk CSJ (FutureChurch): [RELEGATION OF A CHURCH TO SECULAR BUT NOT UNBECOMING USE](#).

Papežská rada pro kulturu

Decommissioning and ecclesial reuse of churches: Guidelines

Podrobné směrnice Papežské rady pro kulturu [*Vyřazení kostelů z liturgického užívání a jejich nové církevní využití*](#) (*Decommissioning and ecclesial reuse of churches: Guidelines*) z roku 2018 přináší podrobnou spirituální, kulturní a právní reflexi otázky nového využití kostelů vycházející z konference *Doesn't God Dwell Here Anymore? Decommissioning Places of Worship and Integrated Management of Ecclesiastical Cultural Heritage* (Už tady Bůh nebydlí? Vyřazení sakrálních staveb z užívání a integrovaná správa církevního kulturního dědictví), která se konala v Římě na Papežské Gregoriánské univerzitě ve dnech 29. a 30. listopadu 2018.

Tato konference organizovaná oddělením pro kulturní dědictví církve Papežské rady pro kulturu s účastí delegátů biskupských konferencí Evropy, Kanady, Spojených států a Austrálie se zabývala dvěma tématy: „decommissioning of places of worship“ (zrušení sakrálního charakteru bohoslužebných míst) a „integral management of ecclesiastical cultural heritage“ (komplexní správa církevního kulturního dědictví).

Výstupem z této konference byl dokument *Guidelines: Decommissioning and ecclesial reuse of churches* ([*guidelines.pdf*](#)). Tyto směrnice podle průvodního dopisu Gianfranco kard. Ravasi, prezidenta Papežské rady pro kulturu, povzbuzují všechny církevní autority, aby svá rozhodnutí sdílely s církevní komunitou; aby vedly dialog s občanskou společností s přihlédnutím ke specifickým situacím konkrétních teritorií a rozličných kulturních kontextů, aby preferovaly nalezení nového způsobu využití před prodejem či zničením kulturního dědictví – přičemž toto nové využití může zahrnovat kulturní, sociální či charitativní účely, avšak ne výlučné komerční aktivity (sociální podnikání lze ovšem zvažovat). Tyto interní směrnice jsou nabídnuté diecézím, řeholním komunitám a dalším společenstvím ne jako normy, ale jako pomůcka k praktické orientaci.

Partikulární právo

Farnost se ve svých ekonomických otázkách navíc řídí příslušnými, ze „Základního dokumentu Církve římskokatolické“ vycházejícími směrnicemi Biskupství plzeňského, které vyjdou ve Sbírce pokynů Biskupství plzeňského, v konkrétních případech pak interními pokyny diecézního ekonoma (kán. 494 CIC) či jím řízeného ekonomického oddělení Biskupství plzeňského. Tyto dokumenty se orientují (či by se měly orientovat) podle celocírkevních směrnic katolické církve v České republice, např. závěrečného dokumentu plenárního sněmu.

Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě

V závěrečném dokumentu Plenárního sněmu *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě* z července 2005, který schválili jak naši biskupové, tak papež, se v souvislosti s naším tématem dočteme např. toto:

Proces zapojování laiků do pastoračního rozlišování v církvi „posiluje zřízení pastorační a ekonomické rady farnosti, v níž se laici učí přebírat zodpovědnost“ (čl. 32), přičemž v „pastoračních a ekonomických radách farnosti“ vidí sněmovní dokument také „vhodnou formou pomoci“ k „disponování věřících k přijetí reálné pastorační situace i spoluzodpovědnosti za ni“ (čl. 38).

„Pro zajištění pastorační péče a evangelizačního působení v *chudých farnostech* (oblastech) je třeba dále budovat *mechanismy vnitrodiecézní i mezidiecézní solidarity*, která se nebude ani tak zabývat zajištěním prostředků na opravy, ale především bude *získávat prostředky na dlouhodobé vzdělávání osob činných v pastoraci a na pastorační projekty*“ (čl. 160).

„Různost ekonomických podmínek v jednotlivých farnostech i potřeba zajištění některých oblastí pastorační péče na nadfarnostní (celodiecézní i nediecézní) úrovni zvyšuje *nároky na finanční zabezpečení této pastorační činnosti*. Sněm konstatuje, že je třeba *důsledně stavět na patřičné místo finanční zajištění pastorační činnosti, vzdělávání pastorujících i pastorovaných a odměňování pastoračních pracovníků* – laiků, tedy nejméně tak vysoko, jako je chápána potřeba finančního zajištění oprav a výstavby objektů. Doporučuje jednotlivým diecézím *zřizování samostatných finančních fondů pro pastorační činnost*, a to s podobnou důsledností, s jakou jsou organizovány a naplňovány svépomocné stavební fondy“ (čl. 162).

Když dokument mluví o důležitosti *kategoriální pastorace*, říká také, že je třeba „uznat nároky na její personální a *finanční zajištění*, které jsou mnohdy větší než u farní pastorace“ (čl. 163), že někdy je třeba „*sdužit finanční nebo personální síly* na úrovni vikariátu/děkanátu, diecéze nebo i celé republiky“ (čl. 164), že je třeba zajistit „*kvalitní řízení a financování pastorace mládeže zejména na úrovni diecézí*“ (čl. 191) a že „*vysokoškolská pastorace* v univerzitních městech vyžaduje větší specifickou podporu diecézní, a to jak personální, tak *finanční*“ (čl. 195).

V oblasti pastorační péče o nemocné a seniory dokument realisticky konstatuje, že „*církev není schopná zajistit ekonomicky náročné fungování zařízení s akutní péčí*“ (čl. 200) a že „*diakonický rozměr pastorace se setkává s velkým množstvím legislativních a finančních problémů*“ (čl. 219), na druhé straně že však „*roste poptávka po zařízeních s geriatrickou a paliativní péčí a s duchovní službou*“ (čl. 200) a že „*vybudování a provozování několika hospiců a domů pokojného stáří je vynikající církevní vizitkou*“, která i když „*stojí velké oběti*“, stojí sněm za to, aby vyzval „*k pokračování na této cestě*“ (čl. 200).

„Máme šanci, abychom nabídli celkový nový životní styl zahrnující spiritualitu, kvalitní hodnotovou orientaci, metodu účinné výchovy a hodnotné trávení volného času. Nejprve je však třeba znovu získat důvěru většího počtu občanů. A k tomu může pomoci *sebereflexe minulých let a stanovení priorit*: šance na přijetí má jen církev *chudá a sloužící*“ (čl. 238). „*Křesťanská hodnota chudoby* je realizovatelná jako životní postoj v širším měřítku pouze výchovou od dětství...“ a „*pro rozvoj ducha je nezbytná vnější i vnitřní svoboda člověka*“ (čl. 260).

„*Neřešení problémů spojených s financováním života církve a z nich plynoucího klimatu nedůvěry až nepřátelství* mezi většinovou společností a církvemi, zvláště římskokatolickou, *výrazně ztěžuje církvi její vlastní evangelizační poslání*. Česká společnost má navíc *pocit, že katolická církev je ‚bohatá‘ a že s bohatými dosud drží*. Tento stav, který určitým skupinám v naší společnosti vyhovuje, nevyvolává ani u většiny věřících-laiků odpovídající patřičný pocit odpovědnosti za církev. *To se projevuje nízkou finanční podporou církve z jejich strany*“ (čl. 299).

„Významnou roli přitom jistě hraje také to, že v *církvích a jejich strukturách s právní subjektivitou zatím není naprostou samozřejmostí* - na rozdíl od mnoha obdobných institucí s neziskovým hospodařením - *vydávat přehlednou výroční zprávu s dostatečně podrobnou a průkaznou hospodářskou částí*“ (čl. 300).

„Pokud ostatní poznají, že nám nejde v první řadě o nás samotné, nýbrž o prospěch a zájem mnohem širšího společenství, věrme, že se na nás naši spoluobčané obrátí s očekáváním a s důvěrou“ (čl. 301).

„Církev proto v této činnosti nezapomíná na nemocné a opuštěné, Rómy, migranty, bezdomovce, vězně a na všechny, kteří se nějakým způsobem nacházejí v *nouzi*“ (čl. 334).

„Žít ‚bratrské společenství‘ (koinónia) znamená mít jedno srdce a jednu duši (srov. Sk 4,32), vybudovat *všestranné společenství*: lidské, duchovní a *materiální*. Skutečné křesťanské společenství pečuje i o *dělení pozemských statků*, aby v něm *nikdo netrpěl nouzí* a aby k nim měli *přístup všichni* podle potřeby (srov. Sk 2,45; 4,35; 11,27-30). První společenství, v nichž panovala radost a upřímnost srdce, byla *čínorodě otevřená a misijní* (Sk 2,47)“ (čl. 347).

„Církev je povolána vydávat Kristu svědectví... tím, že svůj *vlastní majetek dává ve prospěch nejchudším* a zve k prostému životu v Kristu“ (čl. 350, podle Jan Pavel II., *Redemptoris misio* čl. 43).

Závěr: Dle našeho názoru jsou toto vše velmi přiléhavá slova do vlastních řad, která si (především v oblasti vykazatelnosti, prorocké chudoby a solidarity s potřebnými) mohou vzít k srdci jednotlivé farnosti. Avšak nějaké podstatné systémové zlepšení (v oblasti financování na diecézní rovině) bude vyžadovat současnou intenzivní a systematickou podporu i ze strany vedení diecézí či celé ČBK.

Základní dokument Církve římskokatolické

„Základní dokument Církve římskokatolické“ (čl. XI. Zásady hospodaření církve):¹⁴

Každá právnická osoba hospodaří se svými příjmy a majetkem samostatně“. „Nakládat s majetkem je oprávněn jen statutární zástupce právnické osoby v souladu s omezeními, které stanoví kodex, usnesení ČBK, diecézní biskupové a statuty jednotlivých právnických osob. (odst. 1)

Církev získává finanční prostředky pro svou činnost od státu a z dalších diversifikovaných zdrojů, které se liší podle druhu právnické osoby – té, jež získává zdroje. Církev je podle platných předpisů oprávněna využívat všech příjmů, přičemž jde zejména o příjmy uvedené v § 27 odst. 4 zákona č. 3/2002 Sb. (odst. 2)

Jedním, avšak pouze doplňkovým zdrojem příjmů, je podnikání a jiná výdělečná činnost (dále jen podnikání) prováděná v souladu s platnými předpisy ČR. Jednotlivé právnické osoby se rozhodují pro podnikání dle místních potřeb a možností. Právnické osoby jsou oprávněny podnikat přímo nebo nepřímo:

- a) Pokud podnikají přímo, vykonávají podnikatelskou činnost samostatně a na vlastní odpovědnost.
- b) Pokud podnikají nepřímo, děje se tak prostřednictvím jiného subjektu, který založí právnické osoby nebo ve kterém budou mít kapitálovou či jinou účast na podnikání.

Právnické osoby jsou oprávněny podnikat a vykonávat jinou výdělečnou činnost ve všech oborech, ve kterých jsou oprávněny podnikat ostatní soukromé právní subjekty, a to na základě živnostenských oprávnění nebo jiných oprávnění dle zvláštních právních předpisů. Právnické osoby jsou oprávněny vykonávat zejména sociální a zdravotnické služby, školskou, výchovnou a jinou obdobnou práci, příp. zemědělskou činnost; aktivitu v oblasti lesního hospodaření a další činnosti uvedené v přílohách č. 1 – 3 živnostenského zákona č. 455/1991 Sb. v platném znění a vládního nařízení č. 140/2000 Sb. v platném znění. (odst. 3)

Dokumenty diecézní

Podle „Organizačního řádu Biskupství plzeňského“ (část 3, str. 6 – 7)¹⁵ by se měl diecézní ekonom podílet „na hledání nových zdrojů biskupství a diecéze“, na „vytváření a realizaci pastorační reformy diecéze, která zahrnuje i část ekonomickou“ a na „vytvoření vize ekonomického fungování při přechodu na (částečné) samofinancování“. Dále „metodicky vede a dohlíží na hospodaření podřízených subjektů“ (tedy i naší farnosti), „u subjektů s majetkovou účastí Biskupství plzeňského vykonává funkci kontrolní“ a „u všech vyhodnocuje efektivitu jejich hospodaření“. Kromě toho také „poskytuje konzultace a účastní se ekonomických jednání týkajících se těchto subjektů“.

Podle „Pracovního řádu Biskupství plzeňského“ (č. VII., str. 6) mají všichni zaměstnanci povinnost „řádně hospodařit s prostředky svěřenými zaměstnavatelem a střežit a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím a nejednat v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele.“

Podle „Stanov pro ekonomické rady plzeňské diecéze“ (viz také kán. 517 CIC) musí mít každá farnost svoji ekonomickou radu (ERF), která je zde chápána jako pomocný a pracovní orgán faráře, který se podílí na hospodaření farnosti s péčí dobrého hospodáře.

Podle směrnice Biskupství plzeňského „Evidování sbírek vybíraných při bohoslužbách i mimo ně a zveřejňování informací“ církevní sbírky musejí spočítat vždy alespoň dvě osoby a vyhotovit o tom zápis; věřící mají být každý měsíc o výši sbírek informováni. Po ukončení běžného roku musí správce farnosti informovat farnost o výsledcích hospodaření (včetně členění na jednotlivé kostely) a doporučuje se za každou farnost „zpracovat výroční zprávu, která bude prezentovat farnost zejména při získávání dotací, darů a grantů. Zpráva by měla uceleně, vyváženě a komplexně podávat informace jak finanční, tak nefinanční.“

¹⁴ Viz Bibliografie.

¹⁵ Viz Bibliografie; stejně tak i pro další zmíněné dokumenty.

DARY VĚŘÍCÍCH V SOUVISLOSTI SE KŘTEM, SVATBOU, ČI POHŘBEM PODLE KANONICKÉHO PRÁVA

Celocírkevní ustanovení

Kán. 1267 § 1. Pokud není znám opak, předpokládá se, že dary (lat. oblationes, něm. Gaben), poskytnuté představeným nebo správcům kterékoliv právnické osoby církevní, i soukromé, jsou dány této právnické osobě.

Kán. 531 I když některý farní úkon vykonal jiný, předá dávky (lat. oblationes, něm. Gaben), které při této příležitosti přijal, do farního majetku (lat. ad massam paroecialem, něm. pfarrlichen Vermögen), pokud nevyplyvá opak z úmyslu dárce; diecéznímu biskupovi přísluší po projednání s kněžskou radou vydat předpisy, kterými se upraví určení těchto dávek (lat. oblationum, něm. Gaben) a odměna (lat. remunerationi, něm. Vregütung) duchovních za tuto službu.

Na druhou stranu CIC také stanoví, že „shromáždění biskupů provincie“ (kán. 1263.2) může „stanovit výši příspěvku při příležitosti udílení svátostí a svátostin“, případně že „příslušný představený“ (kán. 848) může stanovit dávky za udílení svátostí (ovšem tak, aby byly svátosti přístupné i pro chudé):

Kán. 1264.2: Pokud právo nestanoví jinak, přísluší shromáždění biskupů provincie: 2. stanovit výši příspěvku (lat. oblationes) při příležitosti udílení svátostí a svátostin.

Kán. 848 Za udělení svátostí udělovatel nic nepožaduje kromě dávek (lat. oblationes, něm. Stolgebühren) stanovených příslušným představeným; vždy dbá, aby z důvodu chudoby nebyli potřební zbaveni pomoci ze svátostí.

Totéž je potvrzeno také v Katechismu katolické církve (KKC 2122), kde je navíc upřesněno, že tyto dávky mají sloužit k přispívání křesťanského lidu na „vydržování služebníků církve“:

KKC 2122 „Za udělení svátosti udělovatel nic nepožaduje kromě dávek (lat. oblationes, angl. offerings, něm. Stolgebühren) stanovených příslušným představeným; vždy dbá, aby z důvodu chudoby nebyli potřební zbaveni pomoci ze svátostí.“ (kán. 848 CIC). Příslušná autorita vyměří výši těchto „dávek“ (lat. „oblationes“, angl. offerings, něm. „Stolgebühren“) podle zásady, že křesťanský lid má přispívat na udržování služebníků církve. „Dělník má právo na svou obživu“ (Mt 10,10).

Ovšem v instrukci „Pastorační konverze farního společenství“ z r. 2020 je znovu jasně rozlišeno:

PKFS 118. Se životem farností a jejich evangelizačním posláním se pojí otázka stipendia dávaného za slavení mše svaté, které je určeno pro kněze, a za ostatní svátosti, které však patří farnosti (srov. kán. 848 a 1264.2). [Instrukce Pastorační konverze farního - PDF Free Download \(docplayer.cz\)](#) čl. 118

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud v diecézi není vydána žádná směrnice regulující poplatky v souvislosti s udílením svátostí, žádné poplatky nelze v kontextu slavení svátostí a svátostin vyžadovat a vše, co věřící v souvislosti se slavením svátostí a svátostin (kromě mše svaté, kde platí pravidla CIC pro tzv. „mešní stipendia“) faráři darují, aniž by specifikovali, že svůj dar zamýšlí darovat faráři jako fyzické osobě, nepatří knězi jako fyzické osobě, ale farnosti a v účetnictví farnosti musí být zaúčtováno a vedeno jako dar. Pokud by praxe měla být jiná, diecéze ji musí regulovat zvláštní směrnicí.

Solidární fond plzeňské diecéze

Podle stanov solidárního fondu biskupství plzeňského je navíc stanoveno (3.1.1.), že ze „sbírek, příspěvků a darů“ (pokud nejsou specifikovány pro určitý účel) farnost odvádí 10 % do Solidárního fondu:

Solidární fond 3.1.1. Farnost odvede na základě účetní závěrky běžného kalendářního roku 10 % z celkové částky příjmů ze sbírek, příspěvků a darů, které farnost obdržela buď v hotovosti, jednorázovým či pravidelným měsíčním příjmem na účet, popř. jinou formou.

Z toho plyne, že z těchto darů pro farnost darovaných v souvislosti se slavením svátostí a svátostin (kromě mší svatých) by podle současných pravidel platných v plzeňské diecézi měl být odváděn příslušný odvod do Solidárního fondu.

Příklady regulací v jiných diecézích

Vybrané české a moravské diecéze

V některých vybraných českých a moravských diecézích byla v r. 2024 situace následující:

- **Královéhradecká diecéze:** Příspěvky věřících v souvislosti se křty, svatbami či pohřby by měly být vloženy do majetku farnosti. Pouze v případě, že věřící kněžím dají nějakou částku např. za pohřeb se mší svatou a nedají jim mešní stipendium, tak si z toho mohou vzít pro sebe 200 Kč jako mešní stipendium.
- **Olomoucká arcidiecéze:** Mešní stipendia a štolové příspěvky využívá kněz na krytí nákladů na dopravu k bohoslužbám a pastoračním účelům. Pokud jsou tyto dary vyšší, než je pro zajištění cestovného a stěhovacích výloh potřebné, odvede se celý zbytek jednou za čtvrt roku ordináři prostřednictvím děkana do fondu kněžské dopravy.
- **Ostravsko opavská diecéze:** V diecézi není nic ohledně těchto příspěvků oficiálně stanoveno, záleží na praxi a zvyku farností.
- **Pražská arcidiecéze:** Štolové příspěvky nejsou řešené žádným formálním předpisem.

Paderborn, Německo

Jedná se o peněžní částky, které se doposud vybíraly u příležitosti křtů, svateb, pohřbů a podobně. Byly určeny k financování těchto slavností a k zajištění obživy příslušných církevních zaměstnanců. Protože toto je v současné době ve Spolkové republice Německo zajištěno jinak, řídí se arcidiecéze Paderborn doporučením Kongregace pro biskupy (Directorium de pastorali ministerio episcoporum 1973, č. 88) a od vybírání štolových poplatků až do odvolání upouští. Tím se také čelí falešnému dojmu, že udílení svátostí nebo svátostin něco "stojí". Kněží by však měli farníky povzbudit k tomu, že by při těchto slavnostech křtů, svateb, pohřbů, při kterých vydávají nemalé peníze, měli myslet také na potřebné na celém světě a věnovat také nějakou částku na jejich podporu. Tímto způsobem se církev a kněží mohou zřetelněji než dosud projevit jako zastánci chudých. (4. Stolgebühren)

Až do odvolání se upouští od vybírání štolových poplatků. Dary vyžádané od věřících při křtech, svatbách, pohřbech, výročí manželství apod. (umístěním košíků; formou finančních sbírek; výzvou umístěnou v sakristii nebo ve farní kanceláři k odevzdání daru apod.) mají být v plné výši odvedeny do sbírkového fondu a nejsou určeny pro soukromé účely kněží a zaměstnanců církve.

[Regelungen für die Zelebration von MeBfeiern und für Stolgebühren \(verwaltung-erzbistum-paderborn.de\)](https://www.verwaltung-erzbistum-paderborn.de/Regelungen-fuer-die-Zelebration-von-MeBfeiern-und-fuer-Stolgebuehren)

[Gesetz über das Kollekten-, Spenden- und Messstipendienwesen \(verwaltung-erzbistum-paderborn.de\)](https://www.verwaltung-erzbistum-paderborn.de/Gesetz-ueber-das-Kollekten-,Spenden-und-Messstipendienwesen)

Freiburg, Německo

1. V současné době nejsou v arcidiecézi Freiburg žádné štolové poplatky. 2. Pokud je pro liturgickou bohoslužbu vyžádán varhaník a/nebo zpěvák, mohou být účtovány odměny a náklady, které jim náležejí, pokud nejsou tyto služby zahrnuty do paušálního poplatku v jejich smlouvě o poskytování služeb. (§ 14 Stolgebühren)

[Geltendes Recht: 651 Messstipendienordnung \(MessStO\) | Erzbistum Freiburg \(kirchenrecht-ebfr.de\)](https://www.kirchenrecht-ebfr.de/Geltendes-Recht:651-Messstipendienordnung-(MessStO))

Speyer, Německo

Věřící mají právo přijímat svátosti a svátostiny, aniž by museli platit zvláštní poplatek. Štolové poplatky jsou příspěvky na výdaje příslušné církevní právnické osoby a obecně patří do příslušné církevní pokladny. Štolové poplatky, které byly naposledy stanoveny 1. srpna 1958..., se ve Speyerské diecézi dále nebudou vyžadovat. Pokud jsou v jednotlivých farnostech vybírány, nejsou sazby poplatků rozděleny na podíly pro jednotlivé osoby. Celá částka má být odvedena do příslušné církevní pokladny, shromážděna v

jejím rozpočtu a použita pro církevní účely... Zvláštní služby (varhaník, schola, květinová výzdoba atd.) nejsou zahrnuty do poplatků za služby a mohou být účtovány zvlášť. (3. Stolgebühren)

[Messstipendien, Stolgebühren, Gottesdienststiftungen im Bistum Speyer \(bistum-speyer.de\)](#)

Zdanění štolových poplatků v USA

"Štolový poplatek" označuje peníze, které se dávají duchovnímu za výkon svátostných funkcí, tj. za křty, svatby, pohřby. Finanční úřad tyto platby neklasifikuje jako nezdanitelné "dary", protože motivem platby je poskytnutí služby. Nezáleží na tom, že duchovní za službu nepožaduje žádnou platbu, ani na tom, že někteří lidé za podobných okolností nedávají nic. Štolové poplatky jsou považovány za příjmy podléhající federální dani z příjmu a dani ze sociálního zabezpečení.

[Accounting for Stole Fees, Honoraria, Mass Stipends, & Mass Fees Stole - DocsLib](#)

Jihoafrická republika

Mešní stipendia patří knězi, který plní závazek sloužit mši svatou na daný úmysl, štolové poplatky patří farnosti. Štolové poplatky také upravují místní biskupové, ale v tomto případě se jedná o biskupy metropolitní oblasti, například metropolitní oblast Kapského Města by zahrnovala Port Elizabeth, Queenstown, Oudtshoorn atd. Biskupové stanoví, kolik se od věřících požaduje na podporu kněze při výkonu kněžské služby. V případě štolových poplatků však tyto poplatky patří farnosti a slouží k navýšení podpory, kterou farnost svému knězi nebo kněžím poskytuje. Úprava poplatků za štolu by se týkala křtu, biřmování, sňatků a pohřbů. Obvykle sem není zahrnuto pomazání nemocných.

<https://www.scross.co.za/2019/01/what-are-stole-fees-why-is-there-such-a-fuss-about-them>

Canon Law Made Easy

Podrobný právní rozbor problematiky hodný prostudování. Klíčové je zde konstatování, že biskupové dané církevní provincie mohou regulovat „monetary giving to the priests“ a určit, jaká část z těchto příspěvků v souvislosti se slavením svátostí a svátostin bude určena pro kněze (na pokrytí jeho nákladů) a jaká pro farnost (na zabezpečení povinnosti farnosti pokrýt náklady kněze). Dalším klíčovým konstatováním je zde to, že pokud dárce nespecifikuje, že dar chce darovat pouze knězi jako fyzické osobě, kněz tento dar musí odevzdat farnosti (kán. 1267.1 a kán. 531).

[Stipends and Sacraments - Canon Law Made Easy](#)

Malý historický exkurz

Pro někoho může být zajímavý historický exkurz, jak se Marie Terezie snažila regulovat výši štolových poplatků a zamezit tak jejich zneužívání kněžími:

[Kolik lidé platili za církevní úkony - Oficiální stránky obce Chválenice \(chvalenice.cz\)](#)

Pastorační podněty k procesu změny

Nakonec jen malý podnět k procesu změny v oblasti financí. Na římskou instrukci „Pastorační konverze farního společenství“ navazující pastorační instrukce Sicilské biskupské konference OFFERTE PER LA CELEBRAZIONE DEI SACRAMENTI E PER I SERVIZI DI CURIA ve svém úvodu silně zdůrazňuje důležitost důvěryhodného zacházení s penězi a vyhnutí se „jakémukoli spojení mezi svátostmi a penězi“, protože „zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte“ (čl. 2):

2. V tomto procesu evangelizace, který se obnovuje nasloucháním Božímu slovu, je důležité pochopit, že zacházení s penězi představuje skutečnost důvěryhodnosti, kterou nelze přehlížet. Vyhnout se jakékoli formě spojení mezi svátostmi a penězi znamená umožnit evangelium účinně působit v životě těch, kdo hledají Pána s upřímným srdcem, kromě toho, že se člověk drží toho, co je v jeho vůli: "zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte" (Mt 10,8). Je třeba připustit, že vše, co vzniká z Boží milosti, je dar a jako takový musí být vrácen, a to v rámci onoho dynamismu, který činí z křesťanského života sféru zjevující se Boží

lásky k jeho tvorům. Umístit se do tohoto proudu lásky, který je patrný ve způsobu udělování svátostí církve, znamená ponechat Bohu volný prostor pro uskutečňování plodných skutků obrácení. Je to zřejmý misionářský impuls, který vede naše společenství k rozhodným a odvážným rozhodnutím, schopným "vše proměnit, aby se zvyky, styly, rozvrhy, jazyk a každá církevní struktura staly adekvátním kanálem pro evangelizaci dnešního světa, a nikoli pro sebezáchovu" (Evangelii gaudium čl. 27).

[Documento-offerte-sacramenti-CESI.pdf \(newsmemory.com\)](#)

Tato sicilská instrukce přináší ale také praktické podněty pro doprovázení procesu pastorační konverze v oblasti hospodaření (srov. čl. 8 a 9), ve kterém se zdůrazňuje nutnost naslouchání všem, projednání v orgánech spoluúčasti, usilování o „naprostou transparentnost“, postupnost a trpělivost při zavádění změn, hledání shody úmyslů, a to vše ve třech fázích synodálního stylu:

9. Pastorační orgány, které naslouchají tomu, co jim Duch svatý hodlá navrhnout, mohou tedy vzít v úvahu trojí fázi, z níž vyplývá zřejmý synodální styl:

- a) předchozí konzultace jako čas konfrontace za účelem dosažení konsensu. Umožní iniciovat návrh, který je výsledkem vzájemného naslouchání;*
- b) progresivní implementace inspirovaná zdravým rozumem. Nelze očekávat, že se volba potvrdí bez období asimilace, které by bylo základem zralé implementace;*
- c) ověřování jako základní fáze, která má dohlížet na proces provádění a umožnit obohacení výběru o významné vstupy z pastoračních zkušeností.*

[Documento-offerte-sacramenti-CESI.pdf \(newsmemory.com\)](#)

MICHAL KAPLÁNEK: PODNĚT K EKUMENICKÉMU SEMINÁŘI „BOŽÍ PENÍZE“

Odpověď na otázku „Co ve správě farních / sborových financí vnímáte jako nejdůležitější pro to, aby to byly opravdu ‚Boží peníze‘ – tedy peníze sloužící k růstu Božího království v dnešním světě?“ položenou v rámci ekumenického setkání 9. 1. 2024 v Liticích.

Financování našich farních/sborových aktivit má vždy dvě stránky:

- 1) Za co se vyplatí peníze vynaložit?
- 2) Jak je získat?

Pokud bychom se na to dívali čistě z povrchně ekonomického hlediska, tak bychom počítali velmi jednoduše: začali bychom otázkou, kolik financí máme (nebo reálně můžeme mít) k dispozici. A pak jako dobří hospodáři přemýšleli o otázce č. 1, tedy na co tyto – vždy nutně omezené – prostředky vynaložíme. Tak můžeme a dokonce musíme počítat v našem hospodaření doma. Ale už i takový podnikatel přemýšlí jinak. Přemýšlí nad tím, do čeho investovat, aby se to vyplatilo – ne nad tím, jak za každou cenu ušetřit.

A tak si myslím, že ta první stránka „na co vynaložit peníze“ by se měla odvíjet od toho, jaký je náš úkol, jaké poslání. Proto také chceme – aspoň se to tak domnívám – řešit praktické finanční otázky naší diecéze až v třetím roce diecézní synody, kterou jsme právě začali. A dnešní setkání s vámi z ostatních křesťanských církví nám může pomoci vidět právě více to poslání, k němuž nás Pán volá, než samotné peníze.

Proto bychom měli nejdříve zvolit priority: co od nás Pán opravdu žádá, co musíme dělat, co musíme zajistit – a co třeba lze opustit. Myslím, že jsme v tomto ohledu už udělali v naší diecézi velký kus práce: například prodej řady budov, jejichž udržování by vyžadovalo velké personální i finanční náklady. Druhým předpokladem k tomu, abychom věděli, jak hospodařit, je spočítat si, kolik naše činnost opravdu stojí, tedy nejen ve vynaložených financích, ale i v dobrovolnické práci. Mnoho práce totiž dosud udělali staří lidé zdarma. Ale už toho jsou méně a méně schopní. A mladší mají mnoho práce a vydání se svými rodinami, a tak se většinou nechtějí k nějaké pomoci, zejména zdarma, zavázat. Pokud budeme vědět, „kolik co stojí“, uvidíme situaci možná ještě černěji než dosud, ale donutí nás to právě k stanovení priorit a ke vzdání se – ne toho, nač „nemáme“, ale spíše toho, co nepatří k jádru našeho poslání (jako třeba péče o památky).

Pokud jde o druhou otázku, jak získat peníze, tak v této věci jsem poněkud radikální: spolu s panem Češkou a s páterem Mohelníkem se domnívám, že strategie, kterou zvolila ČBK pro hospodaření s financemi

s církevních restitucích, není správná, a to zejména z hlediska poslání církve: motivovat všechny církevní subjekty, včetně diecézí a apoštolských řádů k tomu, aby podnikaly, a tak si na sebe vydělaly, považují za kontraproduktivní. V těchto věcech bych rozlišoval mezi třemi typy církevních subjektů:

- a) subjekty, k jejichž poslání podnikání tradičně patří (např. staré kláštery s pivovary)
- b) subjekty, které mohou zúročit peníze zkvalitněním svých služeb, a tak je získat přímo nebo nepřímo zpět (školy, střediska mládeže, ale třeba i církevní nakladatelství, např. Portál)
- c) subjekty, k jejichž poslání podnikatelská činnost nepatří, což jsou (až na výjimky) diecéze, farnosti atp.

Ze staleté zkušenosti katolické církve víme, že věřící svoje duchovní – anebo i jiné lidi, kteří jim skutečně viditelně slouží – nenechají umřít hladu. Pro základní zabezpečení provozu církve bude v budoucnu nutně zavést nějakou formu „církevní daně“, tedy přesněji řečeno formy většího pravidelného příspěvku věřících na provoz farnosti/sboru. Nemyslím, že by kvůli tomu lidé vystupovali z církve. Ani v Německu nebo v Rakousku není pravým důvodem odchodu z církve daň jako taková, ale spíše nesouhlas s církevní praxí.

Jsem přesvědčen, že na instituci, jejíž činnost lidem něco přináší a která má smysl, lidé rádi přispějí. Sám to vidím na naší farnosti. Zde by to chtělo opravdu trochu podnikatelského ducha: nebát se investovat do zlepšení kvality našich „služeb“; potom nemusíme mít strach (z hlediska) financí o budoucnost.

Nakonec tři zásady:

- 1) Jenom poctivé peníze jsou požehnané: podnikání bez machinací, obcházení zákonů a daní, bez strachu o každou korunu.
- 2) Jen pokud se i jako zaměstnavatelé v církvi budeme řídit zásadami sociálního učení církve, který my katolíci máme velmi dobře rozvinuté, můžeme počítat s Božím požehnáním.
- 3) Jenom v duchu chudoby můžeme vytvořit něco velkého. V praxi to znamená budovat jen to, co je opravdu potřeba pro lidi, pro jejich záchranu, pro spásu. Bez megalomanství a luxusu, ale solidně. S ohledem na chudé a ke slávě Boží.

Mohl bych vzpomínat na Boží požehnání, které jsem zažil při budování plzeňského salesiánského střediska před 30 léty, ale na to dnes už není nikdo zvědavý. Myslím si ale, že Petr Hruška by mohl posloužit svědectvím o tom, jak prožíval Boží pomoc Luboš Hruška při budování Meditační zahrady. Pokud děláme něco, co je opravdu potřeba anebo je to k slávě Boží bez postranních úmyslů, Bůh nám požehná. Don Bosco v 19. století postavil minimálně dva velké kostely, ačkoliv byl zcela bez prostředků.

KIM DE WILDT: PROFANACE KATOLICKÝCH KOSTELŮ ANEB MEZI PRÁVEM A PASTORAČNÍ PÉČÍ

Níže prezentovaný text je výtahem z článku [Ritual Void or Ritual Muddle? Deconsecration Rites of Roman Catholic Church Buildings](#) od Kim de Wildt. K tématu srov. také dokument Německé biskupské konference [Změna v užívání kostelů](#) (2003), dokument Kongregace pro klérus [Směrnice pro modifikaci farností, pro uzavírání kostelů nebo jejich odevzdání k profánnímu, nikoliv nedůstojnému používání a pro jejich zcizování](#); online v [Acta ČBK 9 \(2014\)](#) str. 57 – 61, a směrnice Papežské rady pro kulturu [Vyřazení kostelů z liturgického užívání a jejich nové církevní využití](#) (Decommissioning and ecclesial reuse of churches: Guidelines) z roku 2018.

1. Kontext proměny sakrální krajiny

V západní Evropě prudce klesá účast na liturgickém životě a s ní i potřeba udržovat velké množství kostelních budov. To vede k jejich rušení, přestavbě či jinému využití. Tím vyvstává nejen praktická otázka, co s těmito budovami, ale i hlubší duchovní dilema: jak se důstojně rozloučit s místem, které bylo po generace nositelem posvátna? *"Redundance, demolice a mizící kostely jsou znamením mizejícího rituálu a tím i mizejícího náboženství."* (Post 2019)

Trojí otázka:

- Co znamená odsvěcení podle kanonického práva?
- Má mít tento proces liturgickou podobu?
- Jak reagovat na pastorační potřebu rituálního rozloučení?

„Většina lidí, i odborníků, si myslí, že přenesením hostie z kostela do jiného, nebo poslední mši dochází k odsvěcení. Není tomu tak.“ (s. 2)

2. Kanonické pojetí profanace

Podle Kodexu kanonického práva (CIC 1983, kán. 1212) ztrácí kostel svůj posvátný status, pokud:

- je **zásadně zničen**,
- nebo je **trvale využíván profánně**,
- nebo biskup vydá **dekret o profanaci**.

Profanace není rituální akt, ale **právní úkon**. Neexistuje žádný povinný liturgický obřad. Pro posvěcení kostela se naproti tomu užívají detailní rituály (kán. 1217), které činí tuto asymetrii zvlášť nápadnou.

3. Nejasnost tzv. „vážných důvodů“

Kán. 1222: biskup může vydat dekret o profanaci z „vážných důvodů“.

Pojem „vážné důvody“ (*graves causae*) zůstává nejasný a různě vykládaný:

- Někteří kanonisté (Schöch) odmítají pokles účasti na mši či nedostatek kněží jako legitimní důvod.
- Jiní (Huels, Schüller) jej připouštějí.
- Srov. vatikánské směrnice [Vyřazení kostelů z liturgického užívání a jejich nové církevní využití](#) čl. 15.

4. Oltář jako jádro posvátna

Oltář má zvláštní status:

- I po profanaci kostela **si ponechává posvěcení** (kán. 1238 §2).
- Pokud nelze oltář přenést, má být **zničen**, což naráží na civilní zákony ochrany kulturního dědictví.

5. Historie profanačních rituálů

Před II. vatikánským koncilem rituály měly **místní diecézní formu**, často zahrnovaly:

- odstranění relikvií a soch,
- vymytí oltáře,
- procesí s věřícími do jiného kostela,
- vztyčení kříže na místě zbořeného kostela.

Po Tridentském koncilu převládl důraz na institucionální řízení – ale stále bez oficiálního "Ordo profanationis".

6. Současná praxe: mezi rituálním zmatkem a potřebou uzdravení

Dnes neexistuje žádný oficiální liturgický předpis pro uzavření kostela, přesto roste potřeba takových rituálů.

- Tato potřeba je **pastorační**, nikoliv kanonická.
- Výsledkem je **rituální zmatek** („ritual muddle“) – lidé nerozumějí, co rituál znamená, ani co skutečně způsobuje.

7. Modelová inspirace (Winfried Haunerland)

Haunerland navrhuje **dvoudílný rituál**:

1. Poslední eucharistie a rozloučení:

- čtení dekretu,
- vyjmutí Nejsvětější svátosti ze svatostánku,
- zhasnutí věčného světla,
- modlitba a požehnání.

2. Procesí a vstup do nového prostoru:

- přenos relikvií a symbolů,
- modlitba v novém kostele,
- požehnání komunitě v jejím novém duchovním domově.

Tento rituál chápe jako **rituál přechodu** podle van Gennepy struktury: odloučení – přechod – začlenění.

8. Kritické reflexe (Clemens Leonhard)

Leonhard klade otázky:

- Lze opravdu "vypnout posvátno" dekretem?
- Proč se klade důraz na právní akt, když hlavní bolest nesou věřící?
- Není vhodnější slavit **rozloučení**, ne **odsvěcení**?

9. Pastorační doporučení

- Oddělit **právní krok** (dekret) od **pastoračního aktu** (rituál).
- Zvážit, zda je vhodné, aby obřad vedl **biskup**, který není v místní komunitě zakořeněn.
- Dát prostor **bolesti, smutku i vděčnosti**.
- Využít přechodový rámec (van Gennepe) pro vyjádření změny.
- Rituální zrušení kostela není jen právní úkon, ale duchovní událost.
- Univerzální řešení neexistuje. Každá komunita potřebuje vlastní cestu.
- Vhodným řešením může být **zdola vytvořený rozlučkový rituál**, utvářený komunitou, s úctou k jejím emocím a historii.

Takový přístup odpovídá nejen právním požadavkům církve, ale i hluboké potřebě věřících důstojně se rozloučit s místem, které bylo nositelem Boží přítomnosti v jejich životě.

PAKT Z KATAKOMB (1965) A OBNOVENÝ PAKT Z KATAKOMB (2015)

Zdroje pro níže prezentovaný text: [Patto delle Catacombe](#) a [orlavzletem.cz](#).

Pakt z katakomb z roku 1965

16. listopadu 1965, několik dní před ukončením 2. vatikánského koncilu, 42 biskupů – koncilních otců (nejznámější z nich byl arcibiskup Helder Camara z Brazílie), slavilo mši v katakombách sv. Domicily. Byla to skupina biskupů „církve chudých“, která se ke konci Koncilu rozhodla sestoupit do katakomb, symbolicky „na okraj“, aby podepsala „Pakt z katakomb“. Pakt byl den před skončením Koncilu, 7. prosince 1965, distribuován všem a podepsalo jej pak kolem 500 dalších (celkem tedy Pakt podepsala asi pětina ze všech účastníků Koncilu). Signatáři se osobně zavázali vést život chudoby vzdáním se luxusu, symbolů moci a privilegií a být „chudou církví chudých“ a poté tento závazek realizovali v konkrétních rozhodnutích.

Obnovený Pakt z katakomb z roku 2015

Dne 16. listopadu 2015, při 50. výročí Paktu z katakomb, skupina věřících, včetně duchovních a řeholníků, znovu sestoupila do katakomb, tentokrát do katakomb San Gennaro dei Poveri v Neapoli, aby tento padesát let starý „pakt“ obnovili a zavázali se, že ve svých životech položí ústřední důraz na „církve chudou a pro chudé“, jak si ji přeje papež František (srov. *Evangelii gaudium* čl. 198). Kostel sv. Januária za Hradbami byl při tomto setkání plný a obnovený pakt podepsalo více než 300 signatářů, včetně Luigiho Bettaziho, mimořádně vitálního dvaadevadesátiletého biskupa, který do Neapole přijel vlakem z Ivrea, a mnoha dalších.

„Poselství, které chceme touto iniciativou vyslat, je jasné“, vysvětluje paní Colmegna. „Pozornost vůči chudým neznámá vstup do něčeho, co existuje mimo nás, ale uznání toho, čím jsme všichni, bez ohledu na naše ekonomické podmínky. Kromě toho obnovení tohoto historického paktu spolu s mnoha

přáteli, kněžími, věřícími, nevěřícími i hledajícími v této době, kdy se zdá, že násilí převládá, nabývá zvláštní hodnoty. Je to gesto naděje.“

K obnovenému paktu se mohou připojit i další, biskupové, kněží, řeholníci i prostí věřící, také online:

- catacombedinapoli.it/it/patto (italsky)
- catacombedinapoli.it/en/patto (anglicky)

OBNOVENÝ PAKT Z KATAKOMB (2015)

Dnes, **16. listopadu 2015**, při 50. výročí *Paktu katakomb*, vstupujeme do katakomb San Gennaro dei Poveri v Rione Sanità v Neapoli, abychom zde, „na okraji“, oživilí a obnovili tento pakt a zavázali se, že budeme klást ústřední důraz na „*církev chudou a pro chudé*“ (*Evangelii gaudium* čl. 198).

Stejně jako tito koncilní otcové, „v pokoře a vědomí naší slabosti, ale také se vším odhodláním a silou, kterou nám Bůh chce dát milost,“ chceme na sebe tento závazek přijmout i my dnes.

1. Toto je náš závazek

Toto jsou naše **modlitby**, postoje, zvyky a způsoby myšlení, které chceme změnit nebo obnovit, abychom respektovali to, co byla vůle otců církve chudých, a také vyšli vstříc touze papeže Františka.

Především, Pane, chceme prosit za odpuštění. Jsme si vědomi, že kvůli našemu životnímu stylu jsme příčinou tolika utrpení našich bratří a sester, stejně jako utrpení naší „utiskované a devastované Země“ (srov. Laudato si čl. 2).

2. Být hlasem vyloučených

Zavazujeme se, že budeme volbou pro chudé, vyloučené, „vyvrhele“ společnosti, abychom **v nich rozpoznávali „tělo Ježíšovo“**, živoucí svátost Jeho přítomnosti, abychom jim „propůjčovali svůj hlas v jejich záležitostech, ale také abychom byli jejich přáteli, naslouchali jim, chápali je a přijímali tajemnou moudrost, kterou nám Bůh chce skrze jejich prostřednictvím“ (*Evangelii gaudium* čl. 198).

3. Být domovem chudých

Zavazujeme se, že naše pastorační aktivity budou přispívat k tomu, že **chudí se v naší komunitě budou cítit „doma“** a že budou centrem naší pozornosti.

4. Sdílet to, co máme

Zavazujeme se před Tebou, Pane, uprostřed společnosti, která uctívá modlu peněz, že **nebudeme propadat bohatství** a budeme se dělit o to, co máme.

5. Otevřít naše domovy, kostely a kláštery

Zavazujeme se v tomto historickém okamžiku, že **budeme pohostinní vůči našim bratrům a sestrám**, kteří utíkají ze situací nespravedlnosti a ohrožení smrtí, protože vytvořit pro ně prostor znamená také vytvořit prostor pro Krista tím, že jim poskytneme naše domovy, kostely a kláštery.

6. Zvolit si střízlivost

Zavazujeme se, že **budeme rozvíjet umírněný styl života** ve všech oblastech, v našich domovech, ohledně stravování, oblékání se, dopravních prostředků a v životě našich církevních komunit: **budeme se vyhýbat užívání věcí na jedno použití**, budeme dávat přednost krátkým, přirozeným zásobovacím řetězcům, budeme konzumovat věci, které nezanechávají příliš velké stopy znečištění a budeme recyklovat odpad či jej zpracovávat pro další účely

7. Vrátit se k základním hodnotám a právům

Zavazujeme se, v solidaritě s chudými, **klást kritické otázky našemu ekonomicko-finančnímu systému**, oné „nové nelítostné podobě kultu peněz“ (srov. *Evangelii gaudium* čl. 55), jehož devastující efekt zakoušíme zvláště na Jihu, tak zuboženém a zdevastovaném, tím, že našimi pastoračními aktivitami budeme nenásilně podporovat lidová hnutí, která se soustřeďují na **obranu základních lidských práv** na „práci, domov a zemi“, avšak také proti ohromným vojenským výdajům, které ve stále větší míře generují války.

8. Dělat každodenní etické volby

Zavazujeme se, že pro naše každodenní bankovní služby budeme využívat poskytovatele, kteří rozvíjejí **etické a alternativní finanční systémy** a bojují proti spekulacím, kteří nepodporují praní peněz v daňových rájích, kteří nepoužívají finance z kriminální činnosti či z nejasných zdrojů a kteří neinvestují do aktivit jako je zbrojní průmysl, které jsou příčinou utrpení a umírání.

9. Respektovat Zemi

Zavazujeme se „pečovat o náš společný domov“ tím, že přijmeme výzvu papeže Františka (srov. podtitul jeho encykliky *Laudato si* „O péči o společný domov“ a její čl. 13), který, tváří v tvář „závažnosti ekologické krize“ (srov. *Laudato si* čl. 201) způsobené lidskou činností a zatěžující především chudé, nás vyzývá k **ekologické konverzi** (srov. *Laudato si* čl. 206 – 221) založené na zdravých vztazích „s okolním světem“ (srov. *Laudato si* čl. 89 a 142).

10. Otevřít naše společenství

Zavazujeme se vytvářet navenek otevřená křesťanská společenství, **otevřená vůči globální komunitě, vůči inkluzi, vůči ekumenickému a mezináboženskému dialogu**, hluboce misijní a prorocká.

11. Bojovat proti každému násilí

Zavazujeme se bojovat **proti každé formě násilí, útlaču a mafiánské kultury**, která generuje organizovaný zločin, korupci, znečištění životního prostředí a smrt.

12. Seznámit s tímto paktem ostatní

Zavazujeme se, že po návratu do svých společenství budeme s tímto paktem seznamovat i ostatní naše bratry a sestry tím, že je požádáme, **aby nám v naplňování těchto rozhodnutí pomáhali** svými modlitbami a porozuměním.

Pane, svěřujeme tento pakt to Tvých rukou, s jistotou, že nám pomůžeš, abychom těmto rozhodnutím dostáli, a s vědomím, že společně můžeme pohnout horami.

Prosíme, pomoz nám, Pane, náš Otče, být věrni!

PAKT Z KATAKOMB: ZA CÍRKEV SLOUŽÍCÍ A CHUDOU (1965)

My, biskupové, kteří jsme se setkali na II. vatikánském koncilu, vědomi si, jak moc nám chybí, abychom vedli život v chudobě podle evangelia, povzbuzeni navzájem k této iniciativě, v níž se každý z nás chce vyhnout osamocenosti, v jednotě se všemi bratry v biskupské službě, počítaje s milostí a silou našeho Pána Ježíše Krista, modlitbami věřících a kněží našich diecézí, vkládajíce se do rozjímání a modliteb před Nejsvětější Trojicí, před Kristovou církví a před kněžími a věřícími našich diecézí, s pokorou a vědomím naší slabosti, ale také se vším odhodláním a silou, kterou nám chce dát Bůh ve své milosti, se zavazujeme k následujícímu:

1. Budeme se snažit žít jako obyčejní lidé kolem nás, pokud jde o bydlení, stravování, dopravu a věci s nimi související. (Mt 5,3; 6,33-34; 8,20)

2. Jednou provždy se zřekneme bohatství, jakož i jeho symbolů, zejména v úředním oblečení (drahé látky, pestré barvy) a při používání insignií (zlato a stříbro), které musí odpovídat evangeliu. (Mk 6,9; Mt 10,9; Sk 3,6)
3. Nebudeme na své jméno vlastnit žádný nemovitý či movitý majetek, ani bankovní konto, a to, co je nezbytné vlastnit, přepíšeme na diecéze nebo charitativní a sociální organizace. (Mt 6,19-21; Lk 12,33-34)
4. Kdykoli to bude možné, svěříme správu financí a majetku diecéze komisi kompetentních laických odborníků, vědomých si jejich apoštolského povolání, abychom byli méně správci a víc apoštoly a pastýři. (Mt 10,38; Sk 6,1-7)
5. Odmítáme slovní i písemné oslovení, které vyjadřují společenský význam nebo mocenské postavení (Eminence, Excellence, Monsignor). Upřednostníme být v duchu evangelia oslovováni "Otec". (Mt 20,25-28, 23,6-11; Jn 13,12-15)
6. Svým chováním a společenskými vztahy v žádném případě nedopustíme dojem, že bychom se vůči bohatým a mocným chovali jako vůči privilegovaným, upřednostňovaným a preferovaným, např. při bohoslužbách nebo společenských akcích, ať už v roli hostitelů nebo hostů. (Lk 13,12-14; 1 Kor 9,14-19)
7. Při vyjádření vděčnosti, prosbě o podporu a podobných příležitostech se budeme snažit vyhnout podbízení se marnivosti dárců. Zveme naše věřící k tomu, aby považovaly své dary za běžnou účast na bohoslužbě, apoštolátu nebo sociální práci. (Mt 6,2-4; Lk 15,9-13; 2 Kor 12,4)
8. Při apoštolátu a pastorační péči o ekonomicky slabé a zaostalé dáme k dispozici vše nezbytné - čas, myšlenky, srdce, materiální prostředky, atd. aniž bychom poškodili někoho jiného v naší diecézi. Budeme podporovat laiky, řeholníky, jáhny nebo kněze, které Pan povolává evangelizovat chudé a dělníky sdílením jejich života a práce. (Lk 4,18 a násl.; Mk 6,4; Mt 11,45; Sk 18,3-4; 20,33-35; 1 Kor 4,12; 9,1-27)
9. Vědomi si požadavků spravedlnosti a lásky a jejich vzájemného vztahu se pokusíme transformovat "dobročinnost" na sociální práci, založenou na spravedlnosti a lásce, která bere v úvahu každého člověka, jako pokornou službu kompetentním veřejným organizacím. (Mt 25,31-46; Lk 13,12-14 a 33 a násl.; Sk 2,44 a násl.)
10. Zasadíme se o to, aby zodpovědní za vládu a veřejné služby přijali a uvedli do života takové zákony, struktury a sociální instituce, které jsou nezbytné pro spravedlnost, rovnost a komplexní harmonický rozvoj každého a všech. Tímto způsobem by měl vzniknout nový společenský řád, který by odpovídal důstojnosti člověka jako Božího dítěte. (Sk 2,44 a násl., 4,32-35, 5,4; 2 Kor 8 a 9; 1 Tim 5,16)
11. Kolegialita biskupů se v duchu evangelia může nejlépe prokázat ve společné službě dvěma třetinám lidstva, které žijí v tělesné, kulturní a morální bídě. Proto se zavazujeme, že: se budeme podle svých možností podílet na projektech spolu s episkopáty chudých zemí budeme spolu žádat na mezinárodní úrovni, vždy svědčíc o evangeliu, jak to vyjádřil i Pavel VI. na půdě OSN, aby byly stanoveny hospodářské a kulturní struktury, které nebudou vytvářet chudé národy ve stále bohatším světě, ale které umožní chudé většině dostat se ze své bídě.
12. Zavazujeme se sdílet v pastorační lásce svůj život se všemi sestrami a bratry v Kristu, s kněžími, řeholníky a laiky tak, aby náš úřad byl skutečnou službou. V tomto duchu budeme proto: se snažit neustále kriticky "přehodnocovat svůj život" s nimi; vnímat je jako spolupracovníky tak, abychom namísto vůdců podle světského způsobu animátory, kteří jsou inspirováni Duchem svatým; usilovat být lidsky přítomní a přístupní; otevření ke všem lidem bez ohledu na to, k jakému náboženství se hlásí. (Mk 8,34; Sk 6,1-7; 1 Tim 3,8-10)
13. Po návratu do svých diecézí zveřejníme tento svůj závazek a požádáme všechny, aby nám byli nápomocni svým porozuměním, spoluprací a modlitbami.

Nechť nám Bůh pomáhá, abychom zůstali věrni svým předsevzetím.

Řím, katakomby sv. Domicily, dne 16. listopadu 1965

DAWN M. NOTHWEHR: KATOLICKÁ EKOLOGICKÁ INTEGRITA

Níže prezentovaný text je překladem studie „Katolická ekologická integrita: sakramentální, evangelická, eucharistická“ od Dawn M. Nothwehr, OSF, Ph.D., profesorky katolické teologické etiky na Erica & Harry John Family, vydala Katolická teologická unie – Chicago, IL, originál online k dispozici [ZDE](#) (Laudato si' Action Platform, [RESOURCES](#)).

SVÁTOSTNÝ ROZMĚR EKOLOGICKÉ INTEGRITY

Na začátku nového roku se zastavíme, abychom se zamysleli nad souvislostí mezi dvěma významnými učenými našeho Svatého otce Františka – jeho apoštolskou exhortací *Evangelii Gaudium* (24. listopadu 2013) a encyklikou *Laudato si'* – O péči o náš společný domov (24. května 2015). V obou dokumentech odhaluje katolické zásady „svátosti“ a života v „svátostném vesmíru“. Stejně jako klasické umělecké dílo nese stopy svého tvůrce, tak i celý vesmír je zjevením Boha. Veškeré Boží stvoření – včetně lidstva, ale i mimo něj – otevírá hmotnou realitu jako jakýsi kanál Boží milosti, zdroj hluboké radosti křesťanů v Kristu Ježíši (Řím 1,19-20). Domnívám se, že právě díky zakoušení Boží velikosti ve stvoření začínáme oceňovat „skutečnou přítomnost“ Krista v eucharistii, „zdroji a vrcholu křesťanského života“ (*Lumen Gentium*, § 11), a že právě tato radost nás motivuje k životu a sdílení „radostné zvěsti“ evangelia.

Jak tvrdil sv. Bonaventura, celý svět se v okamžiku Vtělení proměnil. Když se Božství stalo součástí hmotného světa: „Všechno se říká, že je proměněno v Kristově proměnění. Neboť jako člověk má Kristus něco společného se všemi stvořeními. S kamenem sdílí existenci, s rostlinami sdílí život, se zvířaty sdílí city a s anděly sdílí inteligenci. Proto se říká, že všechny věci byly proměněny v Kristu, protože ve své lidské přirozenosti zahrnuje něco ze všech stvořených věcí.“¹⁶

EVANGELIJNÍ ROZMĚR EKOLOGICKÉ INTEGRITY

Raný christologický hymnus o stvoření v Kol 1,15-20 uvádí, že Kristus je Božím předním a nejvyšším činitelem ve stvoření. Tento hymnus odráží Gen 1 a Př 8 a vybízí nás, abychom viděli Kristovu radost ze stvoření a touhu stát se člověkem a konkrétně vyjádřit Boží bezpodmínečnou lásku ke všem lidem a ostatním tvorům ve stvoření.¹⁷ Australský teolog Denis Edwards vysvětluje:

„Zde je kosmický Kristus oslavován jako zdroj stvoření i jeho cíl: všechny věci byly stvořeny v Kristu a všechny věci jsou v něm smířeny. Slova „všechny věci“ se opakují jako refrén. Všechny věci jsou stvořeny v Kristu, který je obrazem (ikonou) neviditelného Boha. Stejně jako v moudré literatuře je Sophia s Bohem ve stvoření a neustále udržuje všechny věci, tak i v Koloským je vzkříšený Kristus tím, v němž jsou všechny věci stvořeny a v němž všechny věci drží pohromadě. Koloská hymna jde ještě dále a tvrdí, že v Kristu a Kristově kříži Bůh smířil všechny věci se sebou samým. Všechno ve stvoření je stvořeno v Kristu, udržováno v něm a smířeno v něm.“¹⁸

V *Koloským* je Kristova smrt a vzkříšení chápána jako počátek proměny celého stvoření. To je možné díky „prvenství Krista“ – víře nebo tvrzení víry, které trvá na absolutní prioritě Boží vůle a milosti a sekundární roli lidského hříchu.

V prologu Janova evangelia (1,1–14) viděl sv. Bonaventura nejen ústřední víru křesťanství, ale také jednotu nauky o stvoření a vykoupení. Je pozoruhodné, že sv. Jan používá řecké slovo *sarx* („tělo“), aby naznačil, že vtělením se Kristus stal jedním s námi a hmotným vesmírem, který Bůh stvořil a udržuje v lásce. Zde také vidíme podobnost jazyka s textem Genesis 1, který potvrzuje Boží věčnou lásku a život potvrzující přítomnost.

V *Evangelii gaudium* papež František staví na hluboké realitě a síle, která vzešla z Božího projevu lásky a pozemské přítomnosti. Citujíc svatého Jana XXIII., papež František vyzývá Boží lid, aby odmítl proroky zkázy a rozlišoval mezi podstatou víry a formou, v níž je šířena (EG §s 84,41). Celý Boží lid se formuje prostřednictvím pastorační citlivosti a rozjímání o tom, jak se křesťané stávají lidem (EG §s 268-74). Za tímto účelem vyzývá papež František Boží lid, aby překonal rozdělení ohledně toho, jak dosáhnout

¹⁶ Bonaventure, *Sermo I, Dom II, in Quad. IX*, 215–19, in Zachary Hayes, “Christ, Word of God and Exemplar of Humanity,” *The Cord* 46 (1996): 13.

¹⁷ Robert J. Karris, “Colossians 1:15-20—Jesus Christ as Cosmic Lord and Peacemaker,” in *Franciscan Theology of the Environment*, in Dawn M. Nothwehr, OSF (Quincy, IL: Franciscan Press, 2002), 86.

¹⁸ Denis Edwards, *Ecology at the Heart of Faith* (Maryknoll, NY: Orbis Books, 2006), 56.

společného dobra a míru ve společnosti, a to následováním čtyř axiomů (EG §§ 217-237): Čas (společná cesta v naději) je důležitější než prostor; jednota (solidarita) má přednost před konfliktem; skutečnosti (zejména princip vtělení) jsou důležitější než ideje; a celek (společenství) je větší než jednotlivé části.

Hlásání evangelia není pouze antropocentrické; vyžaduje totiž přinášet „radostnou zvěst“ evangelia celému stvoření (Lz 49,13; Mk 16,15; Řím 8,19; a EG §4, 181, 215, 257, 274)! S odvoláním na sv. Pavla VI., *Populorum Progressio*, §14, František tvrdí, že evangelium vyžaduje péči o všechny lidi a o celého člověka. Univerzální určení statků země je závažně porušováno, když lidé zatížení chudobou nemají přístup k těm statkům, které představují základní životní potřeby. Často jsou to právě tytéž ekonomické systémy, které zbavují chudé lidí jejich práv, které také způsobují úplnou zkázu čistého ovzduší a pitné vody na Zemi, úrodné půdy a okrádají rostliny a zvířata o jejich obnovující vitalitu (EG § 215). Jsou to především nejchudší z chudých, jejichž samotný život je vážně ohrožen neomezeným globálním oteplováním a naší současnou klimatickou nouzí.

EUCHARISTICKÝ ROZMĚR EKOLOGICKÉ INTEGRITY

Katolíci se v době klimatické krize účastní eucharistického oživení a svátosti v nás probouzejí vědomí naší závislosti na „naší sestře, matce Zemi“ a účtu k Boží nabídce neochvějné lásky k nám a ke všem tvorům. Papež František připomíná: „Vesmír se rozvíjí v Bohu, který jej zcela naplňuje. Proto lze mystický význam najít v listu, v horské stezce, v kapce rosy, v tváři chudého člověka. Ideálem není pouze přecházet od vnějšího k vnitřnímu, abychom objevili Boží působení v duši, ale také objevit Boha ve všech věcech“ (LS §233). Eucharistická účta nás musí vést k účasti na Ježíšově obětavé lásce (*Sacrosanctum concilium*, §19, a LS §236).

Eucharistie je Božím aktem „kosmické lásky“, který spojuje nebe a zemi. Objímá celé stvoření (LS §236). Tato výměna vyžaduje, abychom se posunuli od kontemplace k akci v naší roli strážců Božího stvoření (Gn 1,26-28). Suroviny Země jsou však také příležitostí k hříchu, když je redukuje na komodity sloužící k zisku, vyčerpáváme je, upíráme je chudým lidem, zapojujeme se do konfliktů nebo vytváříme nespravedlivé systémy. Stvoření bylo ohroženo a poškozeno lidským sobectvím a zabíjením. Důkaz našeho osobního eucharistického oživení musí zářit v tom, jak konkrétně projevujeme Kristovu přítomnost v péči o naši sestru, matku Zemi, a všechny sestry a bratry – lidské i jiné.

VOJTĚCH PELIKÁN: LAUDATO SI' – PŘICHÁZÍ ČAS EKOLOGICKÉ KONVERZE?

Níže prezentovaný text je zkrácenou verzí stejnojmenného článku z r. 2015 (spoluautorka Renata Svobodová), který k online dostupný zde: [Sedmá generace 6/2015, TÉMA 7.G. Pro aktuální přehled vlivu encykliky Laudato si' na katolíky v Česku srov. např. diplomovou práci Mgr. Simony Šeredové \[Vliv náboženství na proenvironmentální chování: Případová studie vlivu encykliky Laudato si' na členy Římskokatolické církve ve vztahu k udržitelnosti\]\(#\) \(MU, Fakulta sociálních studií, Katedra environmentálních studií, Program Enviromentální studia, Brno 2023\).](#)

I tomu, kdo nesledoval proces vzniku encykliky *Laudato si'* pod drobnohledem, muselo nejpozději při její veřejné prezentaci dojít, že půjde o dokument, který se bude vymykat zaběhlým zvyklostem... František si dal po všech stránkách záležet, aby svůj vzkaz předal světu i symbolicky... V bezmála sto šedesátistránkovém textu čtenář nalezne nejen přesné odkazy na aktuální vědecké poznání (na tvorbu se podílela řada expertů, například proslulý americký ekonom a ředitel Institutu Země na Kolumbijské univerzitě Jeffrey Sachs), ale zhusta se zde cituje i z pravosláví či islámské mystiky. Za druhé pak způsob prezentace encykliky podtrhuje, co je řečeno hned v jejím úvodu – že není určena pouze 1,2 miliardy katolíků, jako tomu bylo u jejích předchůdkyň, ale celému světu bez ohledu na vyznání. Ekologická situace je totiž natolik tíživá – podle papeže jde o největší aktuální problém lidstva –, že vyžaduje celospolečenské nasazení. Cíli podat skutečně globální apel odpovídá i forma. Místo obvyklé církevní dikce, plné teologických konceptů a abstraktních formulací, přichází čtivý – a pro leckoho snad až strhující – výklad psaný naléhavým a emotivním jazykem.

František 2.0

Od dvoutisícileté instituce, která bývá spojována spíše s konzervatismem a ostražitostí vůči (post)moderním vlivům, zřejmě málo kdo čekal, že se pustí do nápravy narušeného vztahu se Zemí s větší vervou než většina světových politiků - a dokonce i než většina ekologických organizací (minimálně tedy těch českých). Kritika moderní společnosti zůstává katolickou konstantou, současný představitel Svatého stolce ji nicméně nepojal z tradicionalistických pozic. Za pomoci argumentů vědy a soudobých ekologických a sociálních hnutí (výslovně jim děkuje za mnohaletou práci) kritizuje nadřazený a kořistnický vztah k přírodě, konzumerismus anebo orientaci ekonomiky na růst a zisk.

Ačkoliv encyklika nově pojmenovává vztah katolíků k Zemi a úkoly, jež z toho plynou, dává si současně takřka na každé straně záležet, aby zdůrazňovala kontinuitu. Zvláště nepřehlédnutelná je inspirace svatým Františkem z Assisi - už název (v překladu „Buď pochválen“) se odkazuje k jeho Písni bratra Slunce. A podobně jako svatý František i jeho současný jmenovec mluví o potřebě radikálního návratu ke Kristově zálibě ve skromnosti a v chudých a ve Františkově duchu propojuje téma ekologické se sociálním, útlak přírody se sociální nespravedlností. Svě rozvinutí sociální nauky církve nazývá integrální ekologií. Encyklika se hemží i odkazy na předchozí papeže, zvláště na poslední dva, Jana Pavla II. a Benedikta XVI., z jejichž slov „zelenost“ také čas od času probleskovala. A co je zvláště charakteristické, celý text jihoamerického papeže překypuje pasážemi z desítek církevních prohlášení, pocházejících zejména ze zemí globálního Jihu.

Kontemplujte matku Zemi!

Jaké jsou tedy hlavní myšlenky a teze eko-encyklyky? Především není náhoda, že v ní takřka chybí odkazy na koncept „správcovství“. Výklad, že člověk je „šafářem Stvoření“, přitom po desítky let tvořil základ těch směrů katolické věrouky, které se snažily o ekologicky vstřícný výklad Bible. Novým klíčovým slovem se stává péče (samotný podtitul encyklyky je „o péči o společný domov“). „Zatímco správce odkazuje na vztah založený na povinnosti, když člověk o něco pečuje, dělá tak s vášní a láskou,“ komentoval tento obrat kardinál Turkson. Papež František se obrací mnohem více do duchovní hloubky - k mystice, ke kontemplaci a úžasu nad Božím dílem. A akcentuje povinnost uvědomit si, že jsme se „sestrou matkou zemí“ (§ 1) propojeni, že se kolem nás nenachází nějaké anonymní „ono“, ale konkrétní mimolidští bližní. Člověk zkrátka není žádný správce, ale bratr či sestra, který je za své zranitelné sourozence zodpovědný.

Zatímco dříve byla poměrně obvyklou katolickou reakcí při projevené starosti o přírodu v lepším případě skepse, v horším nařknutí z „pohanství“ a dobře míněná rada „zajímejte se raději o duše“, papež obojí výslovně kritizuje. Země sice není božstvem, ale je posvátná; „příroda je místem Boží přítomnosti“ (§ 88). Správný křesťan tak má nejen povinnost nebýt k ní lhostejný (neřku-li do konce popírat závažnost ekologické krize), ale naopak má přírodu kontempletovat. Encyklika je v tomto ohledu plná vyjádření obdivu ke kráse stvoření i plná pozastavení nad jeho „pláčem“ a „naříkáním“. (Škoda jen, že český překlad jako by razantní tón místy mírnil.)

Holistický pohled se promítá i do hledání cest, jak z neutěšené situace ven. Papež burcuje k všeobecné ekologické konverzi, která staví spiritualitu proti technokratismu a konzumní společnosti. Ačkoliv apeluje na pěstování osobních „environmentálních ctností“, hlasitě se obrací na politickou a institucionální rovinu. Nebere si servítky s plytkými reakcemi na finanční krizi let 2007-2008 ani s marnými politickými aktivitami stylu klimatických konferencí (encyklika vyšla v kontextu příprav na prosincový klimatický summit v Paříži) a vybízí k posílení místních i globálních demokratických institucí, případně k vytvoření nových, rozhodnějších a spravedlivějších. Při naznačování cest, kudy ven, je často překvapivě konkrétní a čtenářům 7.G jeho tipy musejí znět povědomě - etické finančnictví a podnikání, fair trade, svépomocná družstva, participativní plánování, dodržování principu předběžné opatrnosti...

„Encykleaks“ a jiné ohlasy

František je prvním jezuitským papežem v dějinách a také prvním, který získal přírodovědné vzdělání. Předtím, než vstoupil do semináře, dokonce pracoval jako chemik. Možná i díky tomu je jeho text nejen odborně poučený, ale snaží se také překonat nedůvěru, kterou vůči sobě vědecký a církevní svět chovají.

Církev po dlouhá století přistupovala k vědě jako k sokovi ohrožujícímu její postavení. Naopak vědci běžně nezastírali, že v náboženství vidí iracionální tmářství. Jadrný příklad napjatého vztahu představují disputace kolem evolučních teorií, trvající od Darwina až po současnost. Na prezentaci encykliky však citovaný kardinál Turkson smířlivě prohlásil: „Věda je nejlepší nástroj, s jehož pomocí můžeme pláči Země naslouchat.“ A zdá se, že vědci vzali výzvu k dialogu vážně. Vedle zmíněné dvojice editorialů dosud o encyklice sepsali desítky článků. Občas si sice neodpustí štournout do papežova „moralizování“ anebo polemizují s tím, zda jde utrpení stvoření zmírnit bez regulace globální populace, ale jinak je jejich tón nebývale vstřícný.

Ne všichni však přijali církevně-vědeckou spolupráci s nadšením. Zvláště Františkovo jednoznačné tvrzení o existenci změn klimatu, za něž je lidstvo zodpovědné, se setkal s vlnou kritiky z pozice (ultra) konzervativních katolíků. Vlna „hlasitého ucpávání uší“ prošla nejsilněji Spojenými státy. Mezi jinými i republikánští kandidáti na prezidenta Jeb Bush a Nick Santorum nezapomínají zdůrazňovat, že encyklika není pro katolíky závazným dokumentem. Spolu s dalšími (u nás například ředitelem Občanského institutu Romanem Jochem) pak papeži přezíravě naznačují, že mluví do věcí, jimž ne rozumí, a pouští se na tenký led mimo pole víry a morálky.

Ale právě i díky podobným kritikům to vypadá, že papeži jeho snaha vyvolat celosvětový ohlas a diskusi vychází. Snad nikdy nebylo jeho slovům věnováno tolik pozornosti. Sice zrovna v České republice šlo spíše o mediální švitoření, avšak ve velkých světových médiích se vydání encykliky většinou stalo zprávou číslo jedna, a to i po několik dní. Nebývalou míru zájmu ilustruje i fakt, že se o textu živě diskutovalo už s předstihem poté, co unikl na veřejnost. A i čtenářský ohlas encykliky je násobně vyšší než kdy dříve - například v Jižní Koreji čtenáři první tři vydání prakticky okamžitě rozebrali. V tomto kontextu je sympatické, že i česká edice se snaží být co nejdostupnější a vydavatelky, sestry Paulínky, se domluvíly s internetovým knihkupectvím Kosmas, že e-verzi publikace poskytne zdarma.

Ticho po české pěšině - a co po církevních lesích a loukách?

Kdo naopak není příliš slyšet, jsou samotní katolíci, což platí zvláště pro naši domovskou kotlinu. Jako by veřejnou reakci na encykliku opanovaly namísto představitelů církve spíše politické, intelektuální či vědecké osobnosti. Znatelně chybí hlasitější reakce z těch nejpovolanějších pozic – například hlava tuzemské katolické církve, kardinál Dominik Duka, nevydal žádné veřejné prohlášení ani komentář a jeho mluvčí nám vzkázal, že se „nevyjadřuje ani k zajímavějším encyklikám“. Vzkazují českým katolíkům něco „eko“ alespoň zbylí (arci)biskupové, kněží, řeholníci a řeholnice? Jak vůbec hodlají s novými výzvami, před které je František postavil, nakládat?

V českých katolických médiích převládá popisné představení papežových slov a prakticky schází jejich hlubší reflexe, či snad aplikace do každodenního života církve a jejích členů. Katolický týdeník sice čtenářům odvážně položil otázku, co mohou oni sami dělat, aby naplnili výzvy Františkovy encykliky, avšak v pátrání po odpovědích jim příliš nepomohl. Zda v českých katolických klíči semínko počínající „ekologické konverze“, k níž František každého vybízí, asi bude muset odhalit až čas. Nepřijde-li však podle všeho revoluce zdola, jak jsou na tom horní patra katolické hierarchie?

Upřímně řečeno, ani zde to nevypadá na o mnoho více než váhavé ticho. Ačkoliv jsme obeslali řadu církevních představitelů, odpovědi se nám sešlo poskrovnu. K těm, kdo se rozhodli k Františkově výzvě vyjádřit, patří generální sekretář České biskupské konference Tomáš Holub. Ten věří v potenciál encykliky „výrazně změnit život i myšlení církve“. Ačkoli konkrétní praktické důsledky bude sbor českých biskupů teprve hlouběji diskutovat, už teď je podle Holuba jasné, že důraz na ochranu přírody a životního prostředí se projeví zvláště ve směřování restitučních investic. Nadějně zárodky můžeme ostatně vidět už nyní. Například Ostravsko-opavská diecéze, již během majetkového narovnání přibýlo a přibude množství

lesních a zemědělských ploch (celkově požádala o 22 000 hektarů lesů a 3500 hektarů polností), se chce během jejich správy držet principů trvale udržitelného hospodaření.

Že snad nepůjde jen o plané sliby, se nám snaží dokázat ředitel ostravsko-opavských Biskupských lesů Libor Konvičný. Předkládá dlouhý výčet konkrétních aktivit a opatření - od lesní pedagogiky a úzké spolupráce s CHKO Jeseníky a Beskydy, na jejichž území se rozkládá drtivá většina nově nabytých lesů, přes vyloučení holosečí a těžké techniky při těžbě dříví až po vnos melioračních a zpevňujících dřevin do lesních porostů. Po vydání všech lesů pak bude Ostravsko-opavská diecéze - dle slov jejího generálního vikáře Martina Davida - usilovat o certifikaci PEFC, mírnější verzi mezinárodního certifikátu FSC (viz 7.G 3/2007). „Co se týká zemědělských pozemků, prozatím uzavíráme smlouvy se stávajícími subjekty, které na nich hospodaří. Do budoucna bychom rádi podpořili soukromé zemědělce a malé rodinné farmy,“ dodává David. Ostravsko-opavská diecéze má v tomto ohledu odrážet celkové směřování české církve. Podle Holuba má být totiž zásadním kritériem při pronajímání půdy to, zda ji nájemce neničí a pečuje o její kvalitu. Ověřit, jak na tom jsou v ostatních diecézích, se nám však nepodařilo.

Vedle udržitelné správy nově nabytých pozemků se katolická církev plánuje více angažovat i jiným způsobem. Teď se bude například zabývat tématem plýtvání potravinami, na němž spolupracuje s Charitou. Systematická ekologická výchova věřících, osvětové programy, kampaně, či snad plošné zavádění ekologických praktik do farností však stále citelně chybí. Vlažnost katolických společenství se projevuje třeba i v nezájmu o získání certifikace „Farnost šetrná k životnímu prostředí“, kterou uděluje Česká křesťanská environmentální síť. Takto certifikovaná církevní zařízení by se dala zatím spočítat na prstech jedné ruky - a žádný z nich by přitom neukazoval na farnost katolickou. Katolická ostýchavost k ekologickým otázkám může být živena větší institucionální setrvačností a strnulější církevní hierarchií, v níž se oproti jiným denominacím více záležitostí rozhoduje shora. I proto je nynější deklarovaný zájem České biskupské konference nadějný.

„Už se nemůžeme vymlouvat“

Když čas od času někdo přdestřel, že i křesťanství má nezanedbatelný podíl na současné ekologické krizi (viz 7.G 2/2007), katoličtí představitelé i laici se rádi zaštiťovali svatým Františkem. Sloužil jako takový únikový východ z nepříjemné konverzace. Někdy to ze všeho nejvíc připomínalo úlevné „Ještě že máme toho starého dobrého Františka!“ Sami katolíci přitom jako by většinou nepovažovali téma přírody, natožpak její ochrany, za podstatné. Převládá nezáměr o materiální svět včetně destrukce planety a nedůvěra k těm, kdo se jí snaží zabránit. Současný papež konečně vzal odkaz svého patrona vážně, přidal k němu leccos navíc a dodal mu aktuální důrazy. A ke svým „ovečkám“ promluvil velmi přímočaře: „Ekologická krize [se stává] výzvou k hlubokému vnitřnímu obrácení. (...) Povolání střežit Boží dílo je podstatnou součástí ctnostného života. Nepředstavuje něco volitelného ani nějaký druhotný aspekt křesťanského života.“ (§ 217) A naštěstí se zdá, že i v české katolické církvi se najdou ti, kdo si berou jeho slova k srdci. „Encyklika klade na církev nový nárok, aby se už nevymlouvala na to, že se stará o člověka, a tím pádem ty ostatní věci, které se týkají přírody, nechávala na druhé koleji,“ říká Tomáš Holub. Zůstanou podobné hlasy osamocenými deklaracemi, nebo se stanou novým mottem každodenního života českých katolíků?

DALŠÍ ONLINE ZDROJE K REFLEKTOVANÝM TÉMATŮM

Mzdy a zdroje

- [Charles E. Zech: Tudy vede cesta](#)
- [Blahoslavení dělící se \(koncepce hospodaření farnosti\)](#)
- [Budeš mít poklad v nebi aneb Restituce jako šance \(finanční spoluzodpovědnost\)](#)
- [Michael White, Tom Corcoran: Církev a peníze](#)
- [Anselm Grün, Jochen Zeitz: Bůh a peníze](#)
- [Rektořík, J., Ekonomická dimenze křesťanství a církve: její reflexe v ČR, MU v Brně, 2000](#)
- [Biblické principy hospodaření s penězi, materiál z konference ETK 2004 pořádané ČEA](#)
- [Henry J. M. Nouwen: A Spirituality of Fundraising \(+ Workbook\)](#)
- [Donator.cz](#) (diecézní systém dárcovství – Brno, Praha, Olomouc)
- [Donace.cz](#) / [Fundace.cz](#) / [Teo via nadační fond](#)

Správa majetku farností

- [Správa majetku farnosti administrátorem in materialibus.docx](#)
- [Finanční valčík chebské farnosti](#)
- [UKEN rozšiřuje své řady, vítá Českou biskupskou konferenci](#)
- [Františkova ekonomika \(frantiskovaekonomika.org\)](#)
- [Víkend SOCBK - Udržitelné hospodaření - Prezentace Google](#)
- [Udržitelné hospodaření na církevní půdě \(udrzitelnefarnosti.cz\)](#)
- [Financovanie cirkví a náboženských spoločností v modernom demokratickom štáte](#)
- [H. Marré: Systémy financování církví v zemích Evropské unie a USA](#)

Sakrální objekty

- [Decommissioning and ecclesial reuse of churches Guidelines \(theologia.va\)](#)
- [Ohrožené kostely na území farnosti Cheb – Ideový záměr a praktické kroky](#)
- [Změna v užívání kostelů \(Německá biskupská konference\)](#)
- [Ritual Void or Ritual Muddle? Deconsecration Rites of Roman Catholic Church Buildings](#)
- [Canon Law and Closing a Parish - Canon Law Made Easy](#)
- [Canon Law and Selling a Church - Canon Law Made Easy](#)
- [Desacralized Churches / When a Church Is Desacralized](#)
- [Databank herbestemming kerken | PARCUM](#)
- [Kongregace pro klérus: Směrnice pro modifikaci farností, pro uzavírání kostelů nebo jejich odevzdání k profánnímu, nikoliv nedůstojnému používání a pro jejich zcizování; online v Acta ČBK 9 \(2014\) str. 57 – 61](#)

Péče o společnost a Zemi

- [Obnovený pakt z katakomb](#)
- [Soubor interaktivních map v plzeňské diecézi \(21. 12. 2022\)](#)
- [Kulatý stůl: Udržitelné hospodaření na zemědělské půdě v plzeňské diecézi \(17. 10. 2022\)](#)
- [Závěrečná zpráva výzkumu o vztazích církve a společnosti v plzeňské diecézi \(9. 8. 2022\)](#)
- [GCCM-Eco-Parish-Guide-English.pdf](#)
- [Česká křesťanská environmentální síť \(Zelená zrnka / Certifikace\)](#)
- [Guide To Sustainable Investing - Dioceses - Laudato Si' Movement](#)
- [See.Discern.Act.Laudato si' investing reflection guide.pdf / laudatosiactionplatform.org](#)
- [Mensuram Bonam: Faith-Based Measures for Catholic Investors \(Pontifical academy\)](#)
- [www.faithinvest.org Ethical Investment Policy](#)
- [Investiční kodex ČČE](#)
- [Financial investment as cooperation \(Austrian Bishop's Conference\)](#)
- [ZUG GUIDELINES IN DETAIL | FaithInvest.org](#)
- [Ethical Investment's Visible Hand: Methods And Transformative Potentials](#)

ZÁVĚREČNÁ TEOLOGICKÁ SYNTÉZA

I. SHRNUTÍ ZÁKLADNÍCH PRAMENŮ

Nejprve se podívejme na souhrn **pojetí hospodaření v základních pramenech** uvedených v první části dokumentu (5, 6, F). Tyto části představují prakticko-teologickou syntézu pramenů – zejména Písma, dokumentů papeže Františka, závěrů Synody o synodalitě a I. etapy plzeňské diecézní synody (dokument *Mistře, kde bydlíš*). Pojetí hospodaření v těchto textech lze rozdělit do několika klíčových linií:

(5) Odpovídající mzdy a zajištění zdrojů

Cílem je vytvoření důstojného, spravedlivého a dlouhodobě udržitelného systému odměňování duchovních i ostatních pracovníků církve. Dokument reflektuje potřebu nalézt rovnováhu mezi finančními možnostmi diecéze a etickými požadavky evangelia. Zdroje mohou přicházet z větší spoluúčasti věřících, etických investic, veřejných grantů či vedlejších činností s ohledem na poslání církve.

Důraz je kladen na správcovství, důvěru v Boží prozřetelnost a etiku nakládání s dary. Připomíná se, že mzda je nejen otázkou financí, ale i vyjádřením úcty k důstojnosti lidské práce. Chybějící strategie, nízké mzdy a absence etického rámce patří mezi hlavní výzvy. Pracovníci často pocítují nejistotu, což má dopad na dlouhodobou stabilitu služby. Mzdy nejsou jen ekonomická otázka, ale odraz kvality mezilidských a institucionálních vztahů v církvi.

(6) Správa majetku farností

Tato část se zaměřuje na rovnováhu mezi autonomií farností a koordinační rolí diecéze. Volá po odborné správě, jasné metodice, transparentnosti a misijním využití majetku. Zdůrazňuje potřebu profesionálního vedení správy majetku, sdílení zkušeností mezi farnostmi, využívání ekonomických rad a lepšího propojení pastorační a ekonomické roviny.

Ježíšův přístup ke světským statkům, výzvy papeže Františka k ekologické a společenské odpovědnosti i synodální důraz na zapojení lidu vytvářejí rámec pro nový způsob správy majetku. Kostely, fary, pole i lesy mají být spravovány v duchu péče, odpovědnosti a otevřenosti ke společnosti. Zvláštní výzvou je otázka profanace kostelů, která vyžaduje citlivý liturgický, právní i pastorační přístup.

(F) Péče o společnost a Zemi

Hospodaření má sloužit i společnosti a stvoření. Ekologie není dodatkem, ale integrální součástí víry. Diecéze je vyzývána k ekologické konverzi, spolupráci s obcemi a komunitami, péči o krajinu a odpovědnému zacházení s dary přírody.

Ekologická dimenze se týká nejen provozu budov a majetku, ale i stylu života, vztahů a postojů. Zvláštní pozornost si zasluhují i historické budovy a krajinné prvky, které mohou nést estetické, duchovní a komunitní hodnoty. Společným úkolem je obnova propojení člověka, komunity a krajiny v logice integrální ekologie.

Závěrem všech tří oblastí je důraz na správcovství, solidaritu, subsidiaritu, misijní rozměr majetku a důvěru v Boží vedení.

II. SHRNUTÍ TEOLOGICKÝCH REFLEXÍ

V tomto druhém kroku nabízíme souhrnnou **tematickou syntézu různých pojetí hospodaření**, která vychází z jednotlivých teologických reflexí obsažených ve druhé části dokumentu, která vychází z různých pohledů na hospodaření a s hospodařením související otázky.

Reflexe (1–9) rozvíjejí biblické, spirituální, právní, ekologické i ekumenické aspekty hospodaření. Hlavní důrazy:

- **Správcovství jako duchovní paradigma** (reflexe 1, 2, 3): člověk nevlastní, ale spravuje svěřený majetek; postoj vděčnosti a svobody nahrazuje mentalitu vlastnictví; majetek je nástrojem služby, nikoli znakem moci;
- **Sdílení a důvěra jako projev víry** (reflexe 1, 3, 5, 6): solidarita, otevřenost, transparentnost, finanční spoluúčast jsou cestou k radosti a autenticitě; připomíná se motiv chudé vdovy, která dává ze svého nedostatku, a církev jako tělo Kristovo, které nese břemena společně;
- **Chudoba jako dobrovolný postoj prostoty** (reflexe 8): inspirace Páktem z katakomb ukazuje, že prostota a blízkost k chudým jsou výrazem věrnosti evangeliu; výzva k odmítnutí okázalosti a přijetí služby;
- **Péče o stvoření jako konstitutivní rozměr víry** (reflexe 9, 10): integrální ekologie, duchovní vztah ke stvoření, ekologická konverze jako výraz spirituality *Laudato si'*; ekologie jako liturgie každodennosti;
- **Právo jako nástroj služby** (reflexe 4, 5, 7): kanonické normy jako rámec pro odpovědnou, subsidiární a transparentní správu; právo jako pomocník, nikoli překážka evangelia;
- **Ekumenický dialog o financích jako výzva k jednotě** (reflexe 6): sdílená etika správy napříč denominacemi může být pramenem svědectví, spolupráce a smíření.

Všechny texty ukazují, že vztah k majetku je duchovním obrazem vztahu k Bohu a ke druhým lidem, a že správa majetku je nástrojem formace, misie i pokání.

III. SYNTÉZA ZÁKLADNÍCH PRAMENŮ A TEOLOGICKÝCH REFLEXÍ

Ve třetím kroku nabízíme finální syntézu pojetí hospodaření vycházející ze spojení **základních pramenů** (Písmo, *Evangelii gaudium*, synodální dokumenty, dokument *Mistře, kde bydlíš?*) a **teologických reflexí** jednotlivých autorů.

Hospodaření se ukazuje jako prostor propojující víru a praxi:

- **Správa majetku je duchovní službou** (správcovství), jejímž měřítkem není výnos, ale věrnost a otevřenost Božímu Duchu;
- **Hospodářská kultura církve má být svědectvím naděje a pravdivosti** – její transparentnost, solidarita a prostota jsou znakem pravdivého života z evangelia;
- **Spravedlnost, sdílení a důstojnost nejsou jen hodnoty, ale i struktury**: bez struktur, které zajišťují účast, férovost a péči, zůstává evangelium bez těla;
- **Právo, subsidiarita a formace jsou nástroji budování zralé církve** – právo nemá církev svazovat, ale umožnit společné rozlišování a odpovědné jednání;
- **Ekologická konverze je výzvou k celocírkevní obnově** – nejen změna technická, ale duchovní a vztahová: nový pohled na svět jako na společný domov;
- **Liturgický rozměr hospodaření spojuje péči, vděčnost a odpovědnost** – nakládání s majetkem je součástí „liturgie života“, nikoli pouze administrativní záležitostí.

IV. DOPORUČENÍ PRO PLZEŇSKOU DIECÉZI

Čtvrtým a posledním krokem této závěrečné teologické syntézy tématu „hospodaření“ je pokus o formulaci některých **konkrétních doporučení** pro plzeňskou diecési na cestě transformace jejího hospodaření v hospodaření podporující misijní poslání diecéze. Výše uvedené principy a důrazy v pojetí hospodaření v situaci misijní transformace mohou být v diecézi podpořeny např. takto:

1. Rozvíjet spiritualitu správcovství

- **Zavést víceúrovňovou formaci správcovství**, která propojí biblickou inspiraci, pastorační aplikaci a ekonomickou realitu – od základních kurzů po formaci odpovědných za finance.
- **Včlenit téma správcovství do liturgie**, např. ve formě přímluv, komentářů ke sbírkám nebo speciálních nedělí (např. „Neděle stvoření“ či „Neděle správcovství“).
- **Vytvářet katechetické materiály** na téma správy darů, dávání, vděčnosti a prostoty – pro různé skupiny farníků.

2. Zavést etický rámec hospodaření

- **Vypracovat Etický kodex diecézního hospodaření**, zahrnující pravidla přijímání darů, využívání sbírek, darů, etických investic a financování projektů.
- **Transparentně upravit a komunikovat mešní stipendia, štolové příspěvky, odměny a mzdové systémy**, včetně doporučení pro spravedlivé mzdy v duchovní službě a správě.
- **Pravidelně školit ekonomické rady a faráře** v oblasti práva, etiky a odpovědného rozhodování, s důrazem na jejich službu společenství.

3. Podpořit sdílenou odpovědnost

- **Reálná aktivace ekonomických rad farností** – jasné kompetence, pravidelné porady, přístup k datům, možnost plánování, jasné povinnosti konzultovat či schvalovat.
- **Podpora vzniku platformy správců majetku** napříč diecézí – zavedení nové role, určení kompetencí, sdílení zkušeností, školení, síťování.
- **Metodická podpora farností** při sestavování plánů údržby, využití staveb, energetického auditu, komunitního využití objektů.

4. Vnímat majetek jako misijní příležitost

- **Využít farní a církevní objekty pro komunitní aktivity, kulturu, ekologii, vzdělávání** – ve spolupráci s obcemi, spolky i neformálními iniciativami.
- **Zavést pastoračně-liturgický rámec pro profanaci kostelů**, který zahrnuje rozloučení, požehnání, paměť místa i otevřenost novému využití.
- **Vytvářet misijní projekty** navazující na krajinu a kulturní dědictví (např. poutní stezky, otevřené kostely, krajinné duchovní intervence) a oddělit správu provozního a investičního majetku.

5. Proměnit vztah k financím

- **Zavést systematickou práci s dárci a podporovat kulturu štědrosti** – např. dny díkůvzdání, osobní poděkování, přehledné výroční zprávy.
- **Vytvořit podmínky pro rozvoj pravidelného dobrovolného dárcovství** – jednoduché nástroje, důvěra a propojení s vizí farnosti a diecéze.
- **Inspirace modelem „závazného dárcovství“** – jako cesty osobního růstu a duchovní svobody, nikoli jako normativní povinnost.

6. Zavést ekologická kritéria

- **Zpracovat plán ekologické transformace majetku** – provoz, vytápění, investice, zemědělské a lesní hospodaření.
- **Podporovat ekologicky aktivní farnosti** – poskytovat grantovou podporu, sdílet inspiraci, vytvářet síť ekologických referentů, pracovat s „certifikací“.
- **Začlenit ekologická hlediska do investičních strategií a správy majetku** – v souladu s dokumentem *Mensuram Bonam* a v návaznosti na cíle *Laudato si'*.

V. ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ

Hospodaření diecéze není pouze technickým tématem, ale hluboce duchovní záležitostí. Je prostorem, kde se projevuje náš vztah k Bohu, k druhým lidem i ke stvoření. Pokud chceme být věrohodní a misijní, potřebujeme přetvořit hospodaření ve svědectví víry, naděje a lásky.

Základní posun, který tento soubor reflexí naznačuje, je trojí:

- **Od řízení ke správcovství** – majetek není nástrojem kontroly, ale služby;
- **Od uzavřenosti ke sdílení** – hospodaření se týká celé církve, všech pokřtěných;
- **Od údržby k misii** – správa majetku má být prorockým znamením obnovy.

Doporučení uvedená v tomto souboru ukazují cestu k církvi, která:

- je zodpovědná a transparentní,
- žije z darů a ve vděčnosti,
- spravuje s úctou, tvořivostí a odpovědností,
- rozvíjí kulturu solidarity a prostoty,
- vnímá majetek jako prostor služby a svědectví.

Taková církev je znamením nového života, který vyrůstá ze země, z otevřených rukou a z proměněného srdce.